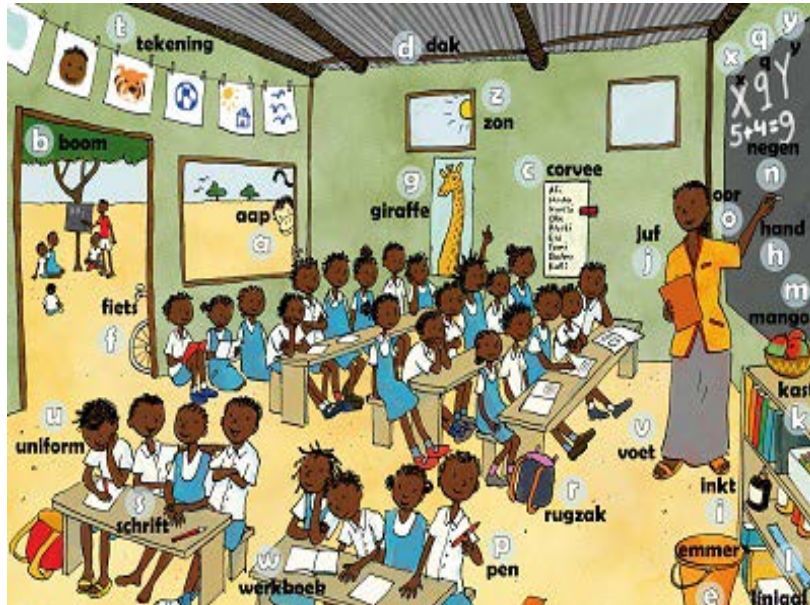

Gedraag je!

*Praktijkgericht Onderzoek
naar de omgang van leerkrachten met ongewenst gedrag
en het klassenmanagement in de groepen 3- 8
op de Eben-Haëzerschool in Teuge*

*Naomi Everts
S1038145 OGGD 2010
naomi.everts@windesheim.nl
Hogeschool Windesheim
Mater SEN: leerroute Gedrag
Begeleider: Edith Roefs
Augustus 2012*

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
Voorwoord en samenvatting	3
Hoofdstuk 1. Aanleiding en probleemstelling	4
1.1 Verlegenheidsituatie	4
1.2 Doelstelling	5
1.3 Centrale Vraagstelling	5
1.4 Onderzoeksvragen en deelvragen.....	5
Hoofdstuk 2. Theoretisch kader.....	6
2.1 Schoolbrede aanpak.....	6
2.2 De leerkracht doet ertoe.....	6
2.3 Gewenst gedrag verkrijgen - preventief of curatief?.....	7
2.4 Basis elementen bij preventie van gedragsproblemen	8
2.5 Eerste weken van het schooljaar	9
2.6 Klassenmanagement.....	9
2.6.1 Alerte houding.....	9
2.6.2. Plannen en faseren.....	9
2.6.3. Actieve en effectieve leertijd	10
2.6.4. Regels en routines	10
2.6.5 Indeling en de aankleding van de klaslokalen.....	11
2.7 Gedragscorrecties	11
2.7.1 Belonen.....	11
2.7.2 Negeren	12
2.7.3 Straffen.....	12
2.7.4 Verantwoordelijkheid.....	13
Hoofdstuk 3. Opzet onderzoek	14
3.1 Inleiding	14
3.2 Onderzoeksinstrumenten.....	14
3.3 Validiteit, Betrouwbaarheid en Triangulatie	15
3.4 Communicatie en Draagvlak.....	15
Hoofdstuk 4. Resultaten	16
4.1 Gedrag	16
4.1.1 Gedrag in de klas.....	16
4.1.2 Gedrag in de algemene ruimtes zoals plein, gangen en gemeenschapsruimte.....	17
4. 2 Omgang met gedrag.....	18
4.2.1 Het gedrag van leerlingen dat door leerkrachten als ongewenst ervaren wordt.....	18
4.2.2 Interventies bij ongewenst gedrag.....	18
4.2.3 Interventies om gewenst gedrag te versterken.....	19
4.2.4 Motivatie van de leerkrachten voor de keuze van interventies	19
4.2.5. Effect van deze interventies volgens de leerkrachten	20
4. 3 Klassenmanagement.....	21
4.3.1 Hoe leerkrachten vormgeven aan regels en routines	21
4.3.2 Indeling en de aankleding van de klaslokalen.....	22
4.3.3. Alerte houding naar de leerlingen.....	22
4.3.4. Planning en fasering van de activiteiten	23
4.3.5. Actieve en effectieve leertijd	23
Hoofdstuk 5. Conclusie en aanbevelingen.....	25
5.1 Conclusies.....	25
5.1.1 Conclusies over het gedrag op de Eben-Haëzerschool.....	25
5.1.2. Conclusies over de omgang van leerkrachten met ongewenst gedrag van leerlingen	25
5.1.3 Conclusies over het klassenmanagement in de groep 3 tot en met groep 8	26

5.1.4 Algemene conclusie	27
5.2 Discussie	28
5.3 Aanbevelingen	28
5.4 Suggesties	29
Literatuurlijst	30
Bijlagen	31
Bijlage 1. Instrument: observatieschemas	32
Bijlage 2. Plein- en balregels	36
Bijlage 3. Instrument: Registratielijst voor gedragsincidenten	39
Bijlage 4. Instrument: Vragenlijst voor leerlingen	40
Bijlage 5. Instrument: Vragenlijst voor leerkrachten	42
Bijlage 6. Instrument: Checklist Klassenmanagement	45
Bijlage 7. Document Zelfstandigheid en Verantwoordelijkheid Eben-Haezerschool	47
Bijlage 8. Instrument: Interviewleidraad	50
Bijlage 9. Resultaten Observaties	52
Bijlage 10. Resultaten Registratielijst voor gedragsincidenten	56
Bijlage 11. Resultaten Vragenlijst voor leerlingen	58
Bijlage 12. Resultaten Vragenlijst voor leerkrachten	59
Bijlage 13. Resultaten Checklist Klassenmanagement	66
Bijlage 14. Resultaten Interviews	67

Voorwoord en samenvatting

‘Gedraag je!’

Het is echter zo dat gedragsmatig moeilijke leerlingen zich niet vanzelf ‘normaal’ gaan gedragen. Ze hebben daarbij hulp van de leraar en klasgenoten nodig om hun problemen te overwinnen (Wolf & Beukering, 2011).

Alle onderwijsprofessionals stellen zich regelmatig de vraag: Hoe zorg ik dat het gedrag van mijn leerlingen verandert? (Marzano, Marzano & Pickering, 2011)

Het onderzoek dat voor u ligt gaat over het gedrag van leerlingen op de Eben-Haëzerschool in Teuge en over hoe daar door de leerkrachten mee om wordt gegaan en hoe het klassenmanagement in de betreffende groepen wordt vormgegeven. De aanleiding is het veranderende gedrag van leerlingen in een groep 4 gedurende een schooljaar

Ongewenst gedrag komt op elke school voor. De manier waarop hier mee omgegaan wordt is van groot belang. Voor leerlingen dient er duidelijkheid te zijn over wat er van hen verwacht wordt en wat de consequenties zijn. De schoolbrede aanpak van ongewenst gedrag is belangrijk, omdat onderwijs is de verantwoordelijkheid van een heel schoolteam. Elementair is hierbij de rol van de leerkracht. De manier waarop het gewenst gedrag verkregen kan worden kan preventief of curatief. Bij preventief handelen ligt de nadruk op het aanleren en bekrachtigen van gewenst gedrag. Een goed klassenmanagement is bij preventie van gedragsproblemen met duidelijke regels en routines van groot belang. Gedragcorrecties kunnen plaatsvinden op drie manieren om gedrag te corrigeren beschreven, namelijk preventief belonen bij goed gedrag, ongewenst gedrag negeren en straffen beschreven

Op de Eben-Haëzerschool blijkt het gedrag van de leerlingen anders door leerkrachten ervaren te worden dan geobserveerd is. Interventies die gepleegd worden zijn sterk leerkrachtafhankelijk en het klassenmanagement wordt per leerkracht in verschillende mate op een efficiënte manier vorm gegeven. Belangrijk is het inzicht verkrijgen van de rol van de leerkracht in het omgaan met ongewenst gedrag, het verscherpen en eenduidig maken van regels en routines in de klas en algemene ruimtes en het op hetzelfde niveau brengen van het klassenmanagement in de verschillende groepen.

Naomi Everts

IJsselmuiden, 2 augustus 2012

Hoofdstuk 1. Aanleiding en probleemstelling

De aanleiding tot dit onderzoek is het veranderende gedrag van leerlingen in een groep 4 gedurende het schooljaar en de discussie binnen het team over de toelaatbaarheid van gedrag van leerlingen. Wat is hierin de rol van de leerkrachten? Probleemgedrag is echter niet nieuw. Al in de 13e eeuw werd 'vastgesteld dat de teloorgang van het onderwijs en jeugd op handen was. Klagen over lastige kinderen en tekortschietende leraren is dus van alle tijden' (Van der Hoeven, 2006, in Wolf & Beukering, 2011, p.21).

1.1 Verlegenheidsituatie

De Eben-Haëzerschool heeft 9 groepen en telt op 1 oktober 2011 245 leerlingen. De school staat in een landelijke omgeving en fungeert door haar christelijke identiteit als streekschool. Een veilig klimaat wordt als basisvoorwaarde gezien op de Eben-Haëzerschool. Dat wil men op de Eben-Haëzerschool creëren vanuit het christen zijn. Binnen de Bijbelse visie is het belangrijk om niet voor jezelf te leven, maar tot Gods eer. Dit komt tot uitdrukking in de relatie tot God, de medemens, zichzelf en de omgeving. Ontwikkeling is hierin een wezenlijk onderdeel. Dat wil de school tot uiting laten komen in het ontwikkelen van hoofd, hart en handen. Op de Eben-Haëzerschool wordt er veel aandacht gegeven aan zelfstandigheid en verantwoordelijkheid. Dit komt tot uiting in het werken volgens Ontwikkelingsgericht Onderwijs (OGO) in de onderbouw (groep 1-4), het werken met dag- en weektaken (groep 4 – 8) en het werken met coöperatieve werkvormen.

De leerlingen van de Eben-Haëzerschool worden door eigen leerkrachten en door docenten van het vervolgonderwijs als relatief mondig ervaren. Steeds vaker neigt deze mondigheid naar brutaliteit en naar het overtreden van de regels. Op de Eben-Haëzerschool zijn er duidelijke geldende gedragsregels die elke week besproken worden en in het jaar 2011-2012 schoolbreed besproken en bekrachtigd worden. De leerlingen hebben een regelkaart met aan de ene kant regels voor gedrag, aan de andere kant regels voor samenwerken. Binnen het team van de Eben-Haëzerschool rijst er steeds meer de discussie naar de toelaatbaarheid van bepaald gedrag en naar het aanspreken van leerlingen op probleemgedrag in algemene ruimtes. Er zijn duidelijke preventieve afspraken gemaakt, wat kan de reden zijn dat de leerlingen zich niet aan deze regels houden? Is het gedrag van de leerlingen in de loop van het gebruik van de preventieve gedragsregels veranderd of wordt het gedrag van de leerlingen door de leerkracht anders ervaren?

In het schooljaar 2010-2011 bestaat groep 4 uit 26 leerlingen. Deze groep is samengesteld uit 13 jongens en 13 meisjes. Binnen deze groep zijn ongeveer elf leerlingen familie van elkaar en veel leerlingen wonen dicht bij elkaar in dezelfde streek. Een grote groep scoort op Cito rekenen A+ en rekt op eigen spoor. De leerlingenzorg wordt op de Eben-Haëzerschool zo vormgegeven dat de leerlingen Remedial Teaching (RT) krijgen buiten de groep, wat geldt voor lezen, rekenen en spelling. De verlegenheidsituatie is dat groep 4 van het schooljaar 2010 -2011 niet adequaat reageert op de gestelde regels in de klas. Dit is een duidelijk verloop geweest in het jaar. De groep is gestart als een rustige groep, die zich goed aan de regels houdt. Regels moeten aan het eind van het jaar vaak herhaald worden en bovendien moeten er sancties gebruikt worden. De groep is welwillend, denkt mee en heeft een goede taakgerichtheid, maar is bovendien erg enthousiast en explosief. Wat is de reden is dat de groep nu drukker is? Hoe verandert het gedrag gedurende het schooljaar? Wat is de rol van de leerkracht met betrekking tot het stellen van regels en het geven van instructie? Is er verschil in aanpak tussen de leerkrachten bij deze groepen en wat is dan dat verschil? Hoe versterkte de collega van groep 3 gewenst gedrag en hoe ging zij om met ongewenst gedrag? Hoe gaan andere collega's om met (on)gewenst gedrag? Wat de leerkracht van groep 3 deed had effect, dus het zou voor deze groep goed zijn wanneer zij in een volgende groep op dezelfde manier behandeld zouden worden. Dan moet echter wel duidelijk zijn welke aanpak dat is. Welke rol spelen de algemene

schoolregels van de Eben-Haëzerschool? Zou er meer eenduidigheid gebracht moeten worden in de aanpak van (on)gewenst gedrag?

1.2 Doelstelling

Aanbevelingen doen voor het komen tot een schoolbrede aanpak met concrete handvatten voor het bevorderen van gewenst gedrag.

1.3 Centrale Vraagstelling

Hoe gaan de leerkrachten van de Eben-Haëzerschool om met ongewenst gedrag en op welke wijze geven leerkrachten van de groepen 3-8 van de Eben-Haëzerschool vorm aan klassenmanagement?

1.4 Onderzoeksvragen en deelvragen

1. Welk gedrag wordt gezien bij de leerlingen in groep 3-8 van de Eben-Haëzerschool?
 - Welk gedrag wordt gezien bij leerlingen in de klas?
 - Welk gedrag wordt gezien bij leerlingen in algemene ruimtes zoals plein, gangen en gemeenschapsruimte?
2. Hoe gaan de leerkrachten van de groepen 3-8 van de Eben-Haëzerschool om met ongewenst gedrag van leerlingen?
 - Welk gedrag van leerlingen ervaren leerkrachten als ongewenst gedrag?
 - Welke interventies plegen leerkrachten bij ongewenst gedrag?
 - Welke interventies plegen leerkrachten om gewenst gedrag te versterken?
 - Hoe motiveren leerkrachten hun keuze voor de interventies die zij plegen bij ongewenst gedrag en hun keuze voor interventies om gewenst gedrag te versterken?
 - Wat is het effect van deze interventies volgens de leerkrachten?
3. Hoe geven de leerkrachten van de groepen 3-8 van de Eben-Haëzerschool vorm aan klassenmanagement?
 - Hoe geven de leerkrachten vorm aan regels en routines?
 - Hoe ziet de indeling en de aankleding van de klaslokalen in de groepen 3-8 van de Eben-Haëzerschool eruit?
 - Hoe realiseren de leerkrachten een alerte houding naar de leerlingen?
 - Hoe houden leerkrachten in de lesvoorbereiding rekening met planning en fasering van de activiteiten?
 - Hoe organiseren de leerkrachten een actieve en effectieve leertijd voor de leerlingen?

Hoofdstuk 2. Theoretisch kader

Ongewenst gedrag van leerlingen komt op elke school en in iedere klas voor. De vraag is echter hoe hier mee omgegaan wordt en of er voor de leerlingen duidelijkheid is over wat er van hen verwacht wordt en wat de consequenties zijn. In de praktijk van de Eben-Haëzerschool blijkt dat ongewenst gedrag op verschillende manieren aangepakt wordt.

In dit theoretisch kader wordt het belang van de schoolbrede aanpak beschreven in paragraaf 2.1. Onderwijs is de verantwoordelijkheid van een heel schoolteam, dus ook het voorkomen en aanpakken van leer- en gedragsproblemen.

In paragraaf 2.2 wordt de elementaire rol van de leerkracht bij het bevorderen van gewenst gedrag beschreven. De leerkracht doet ertoe! (Pameijer, Beukering, Lange, Schulpen & Veire, 2010).

De manier waarop het gewenst gedrag verkregen kan worden kan preventief of curatief. De vraag is: Is preventie van gedragsproblemen voldoende, zodat men er vanuit kan gaan dat het storende gedrag als vanzelf verdwijnt wanneer leerlingen in betere omstandigheden terechtkomen (Geerdink, Volman, Wardekker, 2006)? Of kan men de leerlingen zien als mensen met een keuze en verantwoordelijkheid voor hun gedrag, waarbij 'straffen en belonen' een pedagogisch middel is? Deze discussie wordt beschreven in paragraaf 2.3.

In paragraaf 2.4 wordt het belang van preventief handelen, waarbij de nadruk ligt op het aanleren van gewenst gedrag, beschreven.

'Er is geen betere tijd om de toon te zetten voor de klas dan tijdens de eerste paar weken van school' (Del Guercio, 2011). In paragraaf 2.5 wordt beschreven waarom de eerste weken van het schooljaar belangrijk zijn.

In paragraaf 2.6 wordt beschreven hoe elementair een goed klassenmanagement is bij preventie van gedragsproblemen. 'Als dit in orde is, lijkt het of alles vanzelf gaat' (Wolf & Beukering, 2011, p.86).

In paragraaf 2.7 worden drie manieren om gedrag te corrigeren beschreven, namelijk preventief belonen bij goed gedrag, ongewenst gedrag negeren en straffen beschreven.

2.1 Schoolbrede aanpak

De aanpak van gedragsproblemen gebeurt veelal in de klas. Er zijn echter altijd situaties waarin de leerlingen niet in de klas zijn (zoals in de pauze). Op deze momenten is het van belang dat er op dezelfde manier met de leerlingen wordt omgegaan. Onderwijs is de verantwoordelijkheid van een heel schoolteam, dus ook het voorkomen en aanpakken van leer- en gedragsproblemen. Dat lukt alleen als er een heldere en door het team gedragen visie op onderwijs is (Wolf & Beukering, 2011). Door schoolbreed te ondersteunen, regels te bieden en een veilig klimaat te stimuleren, zijn er veel vrije situaties in de hand te houden (Marzano, Marzano en Pickering, 2011). Bovendien zijn individuele interventies bij gedragsproblemen niet doelmatig zonder een geïntegreerde benadering van de hele school, de klas en de individuele leerling (Golly & Sprague, 2011). De rol van de personeelsleden is van belang bij het welslagen van een schoolbreed programma dat gewenst gedrag beoogt te bevorderen. Golly en Sprague (2011) stellen over het programma Positive Behavior Support (PBS) dat 80% van alle personeelsleden dit programma positief zou moeten ondersteunen en uitvoeren. Men kan stellen dat dit geldt voor elk schoolbreed programma dat gewenst gedrag beoogt te bevorderen. Daarnaast heeft elk personeelslid de verantwoordelijkheid om de regels die op school algemeen geldend zijn, goed te kennen (Geerdink, et al., 2006).

2.2 De leerkracht doet ertoe

Het gedrag van leerlingen wordt niet alleen door de leerlingen zelf bepaald, maar hierin speelt de leerkracht ook een grote rol. 'Leerkrachten ervaren hun groep vaak als makkelijk of moeilijk zonder zich te realiseren dat zij zelf ook invloed hebben op het functioneren van de groep' (Geerdink et al., 2006, p. 74). De leraar maakt deel uit van wat er in de klas gebeurt en moet als zodanig zichzelf

meerekenen in het totaal van wat verklaard moet worden. 'Kinderen brengen gedrag in, maar de leraar doet dat ook' (Wolf & Beukering, 2011, p. 65). De leraren zijn aandeel in het probleem en in de oplossing daarvan. Het is goed om je te realiseren dat jij als leerkracht niet alleen reageert op hoe een groep is, maar ook invloed hebt op het functioneren van de groep (Geerdink, et al., 2006). Leerlingen moeten oplossingen aangereikt krijgen, want gedragsmatig moeilijke leerlingen gaan zich niet vanzelf 'normaal' gedragen. De oplossing kan ook hierin liggen dat de leerkracht zijn eigen gedrag aanpast om een verandering in het gedrag van leerlingen teweeg te brengen (Marzano, et al., 2011).

De basishouding van de leraar is van groot belang bij de preventie van gedragsproblemen. De basishouding van de leerkracht houdt verband met eigen visie, waarden en overtuigingen met betrekking tot het beroep, het onderwijs en de eigen persoon (Wolf & Beukering, 2011). Een facet van deze basishouding is bijvoorbeeld de functie als rolmodel: 'zelf positief gedrag laten zien en voordoen is het meest basale wat je als leraar kan doen om gedragsproblemen aan te pakken en te voorkomen' (Wolf & Beukering, 2011, p.72). Men zou dit een voorbeeldfunctie kunnen noemen: 'Doe zelf ook wat je van de leerlingen verwacht' (Engelen, 2007, p.11).

2.3 Gewenst gedrag verkrijgen - preventief of curatief?

Leerkrachten gebruiken bij de aanpak van ongewenst gedrag veel van hun tijd aan het reageren op storend gedrag van een paar kinderen en maken daarbij gebruik van negatieve benaderingen, zoals straf, om gedragsproblemen te minimaliseren. Volgens Maag (2001, in Gettinger & Stoiberk, 2006) is een reactieve en strafgerichte aanpak geen van beide effectief. Uit onderzoek is gebleken dat het effect van een reactionaire en strafgerichte aanpak is dat dit wel enige tijd verbetering van gedrag tot gevolg kan hebben, maar dat herhaaldelijk straffen in combinatie met slechte leerprestaties het probleem alleen maar erger maken (Golly & Sprague, 2011).

Maag (2001, in Gettinger & Stoiberk, 2006) stelt dat een preventieve benadering leidt tot gewenst gedrag en een reactionaire benadering niet. Preventieve benadering en de reactieve benadering kennen hun oorsprong in twee visies op het omgaan met orde (Geerdink, et al., 2006). In de eerste visie gaat men er van uit dat leerlingen die de orde verstoren hier in zekere zin niets aan kunnen doen. Ze zijn door (ongunstige) omstandigheden tot hun niet-sociale gedrag gekomen. Deze omstandigheden kunnen te maken hebben met de omgeving, maar ook met de functie van het gedrag, dat wat het gedrag de leerling oplevert. In plaats van straffen zouden deze leerlingen geholpen moeten worden door betere omstandigheden en ondersteuning te bieden en als dat lukt, zal het storende gedrag als vanzelf verdwijnen. Dat is de preventieve benadering.

In de tweede visie worden mensen gezien als mensen met een keuze en met verantwoordelijkheid voor hun gedrag, ongezien hun omstandigheden vroeger en nu. Hierbij kan de aanpak van straffen en belonen een goed pedagogisch middel zijn.

Straf wordt vaak gezien als niet wenselijk en zelfs schadelijk voor leerlingen en velen beschouwen straffen als de laatste toevlucht van de leraar nadat hij alles heeft geprobeerd om het negatieve gedrag te doen stoppen (Wolf & Beukering, 2011).

Straffen geldt als begrenzen. Krijgen leerlingen deze niet aangereikt, dan zullen ze die steeds blijven zoeken (Wolf & Beukering, 2011). Omdat straffen geldt als begrenzen, kan dit gezien worden als 'een normaal pedagogisch middel' (Wolf & Beukering, 2011, p.128).

Elke leerling dient te weten wat de gedragsverwachtingen zijn en positief gedrag moet positief bekrachtigd worden (Golly & Sprague, 2011). Dat kan worden gezien als een preventieve maatregel. Een duidelijk beleid met betrekking tot regels en strafmaatregelen bij het overtreden hiervan is belangrijk. Wanneer de regels helder zijn, kunnen de leerlingen aangesproken worden en straffen bij overtreding is dan een logisch gevolg (Del Guercio, 2011). Door het treffen van zinvolle

strafmaatregelen, die gekoppeld zijn aan pedagogische doelen, kan de school verantwoordelijk denken en handelen van leerlingen op het morele vlak stimuleren (Wolf & Beukering, 2011). Men zou kunnen stellen dat een combinatie van preventie en straffen het effectiefst is bij de aanpak van ongewenst gedrag. Een preventieve aanpak heeft in eerste instantie het meest effect, maar uiteindelijk zal overtreding van de regels bestraft dienen te worden. De manier waarop dat gebeurt, is daarbij van belang. Straf met agressieve en vijandige tint kan wangedrag van de student verergeren. Daarentegen kan een combinatie van beloningen en straffen, in een context van overleg, aanmoedigen van passend gedrag, betrokkenheid en vertrouwen de student aanmoedigen om zijn verantwoordelijkheid te nemen, wat leidt tot vermindering van het ongewenst gedrag (Roache & Lewis, 2011; Marzano, et al., 2011).

2.4 Basis elementen bij preventie van gedragsproblemen

Om gewenst gedrag te verkrijgen is het belangrijk om leerlingen dat gewenste gedrag te onderwijzen, en hen uit te leggen waarom het gewenste gedrag belangrijk is. Daarnaast dienen voorbeelden gegeven te worden van hoe dat gedrag eruit ziet en hebben de leerlingen mogelijkheden nodig om dit gedrag te oefenen (Golly en Sprague, 2011).

Naast het aanleren van gewenst gedrag onderscheiden Marzano en collega's (2011) vier fundamentele strategieën voor pedagogisch handelen en klassenmanagement, die een positief effect hebben op het gedrag van leerlingen:

- Regels en routines, waarbij het hoogste effect optreedt bij regels die in overleg zijn opgesteld. Effectief is het wanneer de leerlingen inzicht hebben in de achterliggende redenen van de regels. Wanneer de leerlingen overspoeld worden met regels, zal de naleving daarvan moeilijk worden. Een richtlijn is het gebruik van 5 tot 8 regels.
- Omgaan met ordeverstorend gedrag, waarbij preventieve maatregelen en erkenning van behoeften van leerlingen een groot effect hebben.
- Relatie leraar – leerlingen, waarbij een zekere mate van dominantie met een coöperatieve instelling van de leraar naar de leerlingen gecombineerd is.
- Mentale instelling leraar, waarbij de leraar zijn alertheid ontwikkelt, zodat hij voortdurend weet wat er gebeurt in de groep en bewust controle houdt over zijn gedachten en gevoelens.

Volgens Golly en Sprague (2011) is het om problemen te voorkomen belangrijk om actief toezicht te houden, leerlingen aan problemen te herinneren voordat ze zich voordoen, positieve feedback te geven voor goed gedrag en beginnend probleemgedrag te corrigeren.

Del Guercio (2011) noemt vier strategieën die de basis zijn voor een goed klassenmanagement:

- zeggenschap verkrijgen;
- effectieve discipline beleid creëren;
- verstandhouding opbouwen;
- bepaal de ondersteuningsbehoeften van de studenten.

Del Guercio (2011) stelt dat orde houden nooit kan worden bereikt door het forceren of dwingen van een leerling om zich goed gedragen, maar benoemt het belang van creëren van vertrouwen. Hij stelt dat een leerling zich uit zichzelf goed wil gedragen als hij gelooft dat de leerkracht het belang van deze leerling op het oog heeft.

Del Guercio merkt op dat het belangrijk is om de onderliggende behoeften van het probleem te bepalen bij leerlingen die voortdurend ongewenst gedrag vertonen. De meeste tieners hebben niet de vaardigheden om op de goede manier om te gaan met stress en vertonen dan ongewenst gedrag. Een goed klassenmanagement is van groot bij belang bij de preventie van gedragsproblemen. Volgens Wolf en Beukering (2011) blijkt dat in onderzoek naar de wijze waarop goede en minder goede leraren met moeilijk gedrag van kinderen omgaan, men verrassenderwijs weinig verschil vindt. Er zijn geen grote verschillen in de benadering van het probleemgedrag. Wel is er verschil in de

kwaliteit van het klassenmanagement. Als dit in orde is, lijkt het of alles vanzelf gaat. 'Een rommelpot vraagt om problemen!' (Wolf & Beukering, 2011, p. 86)

Men zou kunnen stellen dat het preventief handelen betekent dat er een duidelijk pedagogisch beleid is, met voor leerlingen duidelijke regels, afspraken en gedragsverwachtingen die de leerlingen aangereikt en aangeleerd krijgen en positieve bekrachtiging bij gewenst gedrag. Routines en een helder klassenmanagement zijn van belang voor leerlingen om te weten wat er van hen verwacht wordt, wat problemen zal voorkomen. De leerlingen dienen te weten wat de consequenties zijn van het overtreden van de regels. De rol van de leerkracht is bij preventief handelen van groot belang. De leerkracht dient een alerte houding aan te nemen en letterlijk en figuurlijk aanwezig te zijn. Daarnaast is het voor de leerkracht belangrijk om een goede relatie op te bouwen met de leerlingen. Hierdoor zal de leerkracht de behoeften van de leerling kunnen bepalen om in te kunnen spelen op het gedrag wat deze leerling laat zien.

2.5 Eerste weken van het schooljaar

Er is geen betere tijd om de toon te zetten voor de klas dan tijdens de eerste paar weken van het schooljaar. Dat is de tijd dat je laat zien welk gedrag gewenst is en welk gedrag niet getolereerd wordt (Golly & Sprague, 2011; Del Guercio, 2011). Een goede planning maken voor de start van het nieuwe jaar en een goede indeling met een voor kinderen aansprekende aankleding is belangrijk ter ondersteuning van het klassenmanagement (Marzano, et al., 2011).

Het belang van de eerste weken geldt ook voor het aanleren van regels en routines. Onderzoek heeft aangetoond dat leraren die het klassenmanagement goed op orde hebben het grootste deel van de eerste twee weken van het jaar doorgebracht hebben met het onderwijzen van procedures en routines (Jones, 2007). Leraren die deze investering niet doen, blijven een heel jaar lang bezig met het uitleggen van regels en routines. Jones (2007) stelt: 'Doe het goed, of doe het hele jaar door'.

2.6 Klassenmanagement

Wolf en Beukering(2011) noemen als onderdelen van een goed klassenmanagement:

- Alertheid, orkestratie en flexibiliteit.
- Plannen en faseren.
- Gebruik van tijd.
- Punctualiteit en goede routines.
- Gebruik van ruimte en materiaal.

2.6.1 Alerte houding

Alertheid, orkestratie en flexibiliteit (Wolf & Beukering, 2011) betekent dat een goede leerkracht anticipeert, vooruit loopt op dingen die zouden kunnen gebeuren. Alertheid en orkestratie hebben te maken met het feit dat een leerkracht aanwezig is. Tijdens de les is de leerkracht aanwezig en is de leraar zich bewust van zijn omgeving en reageert adequaat op wat er in de omgeving gebeurt (Marzano, et al., 2011). Hij houdt overzicht over de groep, terwijl hij met een leerling bezig is. 'Als kinderen weten dat hun leraar goed oplet, orde houdt, steeds bij de les is, zijn zij taakgerichter, beter geconcentreerd en zullen er zich minder snel problemen voordoen' (Wolf & Beukering, 2011, p.87). Een goede leerkracht is flexibel, neemt beslissingen in hoog tempo, loopt regelmatig door de groep bij het verwerken van de opdracht. Zo krijgt hij informatie over de leerling en kan tijdens het werken feedback geven.

2.6.2. Plannen en faseren

Een leerkracht dient bij de lesvoorbereiding na te denken over de planning van de activiteiten en de fasering ervan (Wolf & Beukering, 2011). Dat betekent bijvoorbeeld rekening houden met het begin en het einde van een activiteit, lesovergangen en opruimen en de behoefte van de leerling aan een heldere structuur. In de les blijft de leraar de leerlingen richten op de bedoeling van de les, zodat zij

het spoor niet kwijtraken. Terugkijken op de les kan belangrijke informatie opleveren, hoe ging het (proces)? Is het doel behaald (product)? Evaluatie en reflectie kunnen meegenomen worden in de lesvoorbereiding.

2.6.3. Actieve en effectieve leertijd

Wanneer de lessen niet aansluiten op de behoeften van de leerlingen of niet goed gepland en georganiseerd zijn, is de kans op ongewenst gedrag groot. Volgens Wolf en Beukering (2011) is er een sterk verband tussen de actieve en effectieve leertijd van de leerling en de organisatievaardigheden van de leraar. Onduidelijkheid over wat van de leerling verwacht wordt, wachten op de volgende taak, verveling, onderwijs dat te moeilijk is of onvoldoende op de behoefte van de leerling is aangepast, zijn de voornaamste oorzaken van ongewenst gedrag (Golly en Sprague, 2011; Wolf & Beukering, 2011).

Een goed georganiseerde les biedt studenten weinig ruimte, en daarom minder kansen om zich te misdragen (Del Guercio, 2011). Verveling is te voorkomen door voldoende beschikbaar materiaal, aantrekkelijke werkvormen, betekenisvolle opdrachten en door de kinderen zo veel mogelijk zelfsturend te maken (Wolf & Beukering, 2011).

2.6.4. Regels en routines

Punctualiteit van de leerkracht gaat samen met goede routines. Afwezigheid van routines kan leiden tot een ongeorganiseerd klas, wat probleemgedrag bevordert (Wolf & Beukering, 2011).

Er is een verschil tussen regels en routines. Algemene regels geven weer wat de algemene verwachting van de leraar is voor goed werk en goed gedrag in de klas. Specifieke routines maken precies duidelijk hoe procedures in de klas verlopen (Jones, 2007).

Het is belangrijk om in het begin van het schooljaar aandacht te besteden aan het stellen van regels, totdat deze door de leerlingen begrepen en geaccepteerd worden. Daarbij is het belangrijk om te oefenen totdat die regels routines zijn geworden (Marzano, et al., 2011). Het aanleren van procedures is tijdrovend, maar essentieel. Elke routine moet grondig worden onderwezen worden (Jones, 2007).

Regels en routines (Marzano, et al., 2011) over de volgende onderwerpen zijn belangrijk:

- regels voor het gedrag in de groep;
- begin van de schooldag en les;
- overgangen en onderbrekingen;
- het gebruik van materialen en benodigdheden;
- groepswork;
- zelfstandig werken en leraargeleide activiteiten.

Del Guercio (2011) noemt als routine voor het begin van de schooldag of les het groeten van studenten als ze de klas binnen komen. De leraar kan hen dan meteen richting geven aan gedrag en hun letterlijke plek.

Sprague en Golly (2011) expliciteren het stellen van doelmatige regels voor gedrag:

- Ze creëren een cultuur van eenduidigheid
- Alle leerlingen zijn erbij betrokken
- De regels zijn positief geformuleerd
- Ze zijn gericht op alle vormen van gedrag
- Alle leerlingen en personeelsleden kennen ze

Effectief zijn regels waarin je zelf echt gelooft, dat wil zeggen dat je ervan overtuigd bent dat het goede regels zijn: redelijk, billijk, maar ook hanteerbaar, controleerbaar en overzichtelijk (Weusten, 1999, in Geerdink, et al. 2006). Regels (niet te veel) dienen zoveel mogelijk met de leerlingen opgesteld te worden, zijn helder en positief gesteld, en passend bij de normen en waarden van de

school. (Marzano, et al., 2011; Wolf & Beukering, 2011, Golly & Sprague, 2011) 'Het is voor kinderen gemakkelijker en motiverend om zich te houden aan regels die ze zelf mee hebben bedacht, dan aan regels die hen worden opgelegd' (Geerdink, et al., 2006, p. 87).

2.6.5 Indeling en de aankleding van de klaslokalen

Van belang is een lokaal dat zo ingericht is dat er zonder teveel onderbreking goed in gewerkt kan worden. Een ordelijke ruimte met een voor kinderen aansprekende aankleding zonder dat het teveel afleidt dient ter ondersteuning van het klassenmanagement (Wolf & Beukering, 2011; Marzano, et al., 2011). Bij het indelen van de ruimte kan gelet worden op de volgende punten: zichtbaarheid van elke leerling, zichtbaarheid van de leerkracht, de instructieplek, het bord, ruimteverdeling, toegankelijkheid van materialen (Marzano, et al., 2011).

2.7 Gedragscorrecties

Straffen kan niet in het geheel uitgebannen worden. Straffen geldt als begrenzen en kan gezien worden als normaal pedagogisch middel (Wolf & Beukering, 2011). Bovendien heeft 'elke leerling behoefte aan feedback' (Marzano, et al., 2011, p. 20). Dat kan door belonen zijn bij gewenst gedrag, maar ook door straffen bij ongewenst gedrag.

Adequate gedragscorrecties zijn volgens Wolf en Beukering (2011) het herinneren aan afgesproken regels en gewenst gedrag. Als regels duidelijk zijn, is er bij overtreding hiervan een korte herhaling nodig. Een andere gedragscorrectie is ongewenst gedrag begrenzen en gewenst gedrag verlangen. Dat kan gebeuren door straf. Kinderen tasten mogelijkheden van de situatie af. Wanneer kinderen geen correctie krijgen, 'dan zullen ze verdergaan met hun zoektocht tot ze de begrenzing ontmoeten waarom ze vragen' (Wolf & Beukering, 2011, p.117).

Wanneer een probleem niet duidelijk is, dan kan een gesprek met een leerling verhelderend zijn om erachter te komen waar de kern van het probleemgedrag ligt en of er eventueel sprake is van een ondersteuningsbehoefte van de leerling (Del Guercio, 2011). Is het werk te moeilijk of te makkelijk? Is het gewenste gedrag onvoldoende duidelijk gemaakt? Als er sprake blijkt te zijn van een te veranderen vervelende gewoonte, die geen deel uitmaakt van een groter probleem, dan kan de gedragscorrectie bestaan uit het stimuleren van die leerling om het negatieve gedrag op te geven (Wolf & Beukering, 2011).

2.7.1 Belonen

'Positieve reacties van een leraar maken voor leerlingen duidelijk wat gewenst gedrag is. Dit is zelfs zo sterk dat leerlingen het uitblijven van positieve reacties van een leraar kunnen ervaren als een negatieve consequentie' (Marzano, et al., 2011, p. 29).

Positieve bekrachtiging, het herkennen en belonen van de leerlingen die het goed doen, zijn elementen van een positief klassenklimaat (Del Guercio, 2011). Gewenst gedrag erkennen in het openbaar heeft bovendien een sterke voorbeeldfunctie. Als leerlingen zien dat een medeleerling beloond wordt, raken zij gemotiveerd om zelf ook gewenst gedrag te laten zien (Golly & Sprague, 2011). In het bijzonder beloningen die leerlingen aanspreken zijn effectief. Beloningen waar leerlingen gemotiveerd door raken zijn beloningen met de volgende elementen:

- aandacht van volwassenen;
- aandacht van leeftijdgenoten;
- niet hoeven uitvoeren van taak of activiteit;
- een tastbare opbrengst.

Leerlingen zouden zelf ook mee kunnen denken over een systeem van bekrachtiging (Golly & Sprague, 2011).

Positieve bekrachtiging bij oudere leerlingen heeft het risico in zich dat dit negatief werkt in het bijzijn van klasgenoten. 'Voor de leerling kan dit het effect hebben van een straf, omdat hij dan door

de groep als ene braverik of als een lievelingetje van de leraar wordt gezien' (Wolf & Beukering, 2011, p.117). Maar ook de oudere leerling verdient zijn positieve feedback en de leerkracht zou er voor kunnen kiezen deze oudere leerling de positieve feedback persoonlijk in ontvangst te laten nemen, want 'over het algemeen zijn leerlingen blij met de complimentjes van de leerkracht' (Golly & Sprague, 2011, p. 71).

2.7.2 Negeren

Een leraar doet er goed aan niet alles te willen zien en niet overal op te willen reageren. Het is soms beter als een leraar wacht met zijn reactie of het probleemgedrag negeert. Het punt is echter dat het negeren van hardnekkig optredend ongewenst gedrag niet gemakkelijk lukt in een schoolklas. Het leidt tot onrust in de groep en de aandacht die leerlingen met probleemgedrag krijgen van medeleerlingen belooft hun gedrag. Bovendien hebben de meeste leerlingen behoefte aan rust en structuur en verlangen het optreden van de leraar (Wolf & Beukering, 2011).

2.7.3 Straffen

Elke leerling dient te weten wat de verwachtingen zijn van de leerkracht. Bovendien is het belangrijk dat er duidelijkheid is over de gevolgen als regels worden overtreden. Bij het geven van straf is het belangrijk om vooraf een duidelijke en eerlijke waarschuwing te geven (Wolf & Beukering, 2011; Del Guercio, 2011; Marzano, et al., 2011). Bij het omgaan met ordeverstoring is het nuttig om een effectief systeem te gebruiken, waarbij deze gedragingen bijgehouden worden. De grenzen dienen bij voorkeur opgesteld te worden in overleg met de leerlingen. 'Zo zijn de leerlingen betrokken bij de regels en consequenties' (Marzano, et al., 2011, p.24).

Del Guercio (2011) stelt daarbij het belang van vriendelijk te blijven en de leerling de gelegenheid te geven zijn gedrag te verbeteren en de leerling na de tweede waarschuwing de verantwoordelijkheid laten nemen door te kiezen voor een straf.

Als er straf gegeven moet worden, dienen deze wel zinvol en effectief te zijn. Zinnige en effectieve straffen (Wolf & Beukering, 2011):

- zijn onderdeel van geplande reactie op aanhoudend gedrag
- hebben een pedagogisch doel: de leerlingen kunnen er lering uit trekken
- worden consequent en snel toegepast
- zijn doordacht op mogelijke gevolgen en ingebed in positief opvoedingsklimaat

Enkele voorwaarden waaronder straf uitgevoerd wordt, is straf waarbij alleen het gedrag van de leerling afgekeurd wordt en niet de leerling als persoon, de reden wordt kort uitgelegd en de straf wordt bij voorkeur onder vier ogen gegeven. Leerlingen vinden een straf acceptabel als die niet overdreven is en in direct verband staat met de overtreding (Wolf & Beukering, 2011).

Vormen van straf kunnen zijn (Wolf & Beukering, 2011):

- Standje. Bij het geven van standjes is het belangrijk om het niet gewenst gedrag te specificeren en aan te geven welk gedrag verlangd wordt. Oogcontact is belangrijk.
- Apart zetten met een vooraf gestelde tijdsduur. Bedoeling hiervan de belonende consequenties van ongewenst gedrag ontnemen. Risico is dat de leerling held van de klas wordt, wat de effectiviteit van de regel ondermijnt.
- Onthoudingsstraf (bijvoorbeeld binnenblijven in de pauze) heeft alleen effect als er met het kind vooraf duidelijk afspraken zijn gemaakt over het gedrag dat gewenst en ongewenst is en de kosten duidelijk zijn.
- Schrijfstraffen. Bijvoorbeeld het maken van een opstel gerelateerd aan de overtreding. Hierdoor wordt de leerling uitgedaagd om na te denken over redenen die aan gewenst gedrag ten grondslag ligt. Strafrechts zijn functioneel als in gesprekken de leerling niet tot ander

gedrag te verleiden is. Bij voorkeur hebben de strafregels een stramien: het probleemgedrag staat beschreven, het concrete doelgedrag en de effecten daarvan op de omgeving en de leerling zelf. Ondertekening door ouders is belangrijk. Het voordeel van schrijfstraffen is dat dit voor de leerling niet statusverhogend is.

Straffen die niet geschikt zijn, zijn straffen in reactie op eigen boosheid, spotten, sarcasme, cynisme, vernedering of ander agressief gedrag (Wolf en Beukering, 2011). Volgens Del Guercio (2011) moet een leerkracht nooit ruzie maken, want de leerling is niet zijn gelijke.

2.7.4 Verantwoordelijkheid

Tot slot is het vergroten van de eigen verantwoordelijkheid van de leerlingen een krachtig middel om het gedrag van de leerlingen in de klas te verbeteren (Marzano, et al., 2011).

In een onderzoek van Roache en Lewis (2011) blijkt dat leraren die agressieve strategieën gebruikt hebben bij het omgaan met (on)gewenst gedrag een negatief effect hebben op de persoonlijke en gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van de studenten. Daarnaast bevorderen leraren die het gewenst gedrag belonen de persoonlijke verantwoordelijkheid van de studenten. De bereidheid om studenten te betrekken bij het bepalen van de aanpak van het klassenmanagement, het praten met studenten over hun wangedrag heeft een positieve invloed op het aantal studenten, dat bereid is om hun klasgenoten aan te moedigen zich op passende wijze te gedragen (Roache & Lewis, 2011).

Hoofdstuk 3. Opzet onderzoek

3.1 Inleiding

Het doel van dit praktijkonderzoek is het geven van aanbevelingen voor het komen tot een schoolbrede aanpak met concrete handvatten voor het bevorderen van gewenst gedrag. Om duidelijk te hebben op welk gebied deze aanpak gewenst is, wordt er onderzoek gedaan naar het huidige gedrag van leerlingen en naar hoe leerkrachten hiermee omgaan. Hierbij wordt specifiek ingegaan op het klassenmanagement.

De onderzoeks- en deelvragen zijn gebaseerd op het begrippen en theorieën uit het theoretisch kader.

Dit onderzoek is een beschrijvend onderzoek, dat wil zeggen dat het onderzoek gericht is op hoe mensen ergens over denken, en naar hoe bepaalde processen op school lopen. In dit onderzoek wordt het handelen van de leerkrachten bij gewenst en ongewenst gedrag en hun motivatie daarvoor onderzocht. Daarnaast wordt er gezocht naar verbanden tussen het huidige gedrag van leerlingen en het effect van het handelen van de leerkrachten daarop.

Het onderzoek wordt gedaan op de Eben-Haëzerschool, door middel van vragenlijsten en interviews bij leerkrachten (N= 7) en vragenlijsten bij leerlingen (N= 70) en observaties in de klassen en op het schoolplein.

3.2 Onderzoeksinstrumenten

1. Gestructureerde observaties naar gewenst of ongewenst gedrag in de groepen 3 – 8 (N = 7). Deze observaties worden uitgevoerd met behulp van een observatielijst. Deze observatielijst is een eigen ontwerp, gebaseerd op het theoretisch kader.
2. Gestructureerde observaties (N=10) naar gewenst of ongewenst gedrag van de leerlingen in het schooljaar 2011-2012 in openbare ruimtes, met name het schoolplein. Deze observatie wordt uitgevoerd met behulp van een observatielijst. Deze observatielijst is een eigen ontwerp, gebaseerd op het theoretisch kader en op de specifieke plein- en gedragsregels op de Eben-Haëzerschool.
3. Een registratielijst om gedragsincidenten die plaatsvinden in de klas en in openbare ruimtes te registreren. Incidenten worden geregistreerd door alle leerkrachten en personeel van de Eben-Haëzerschool die een incident te melden hebben. De registratie gedragsincidenten is overgenomen uit 'Positive Behavior Support, Goed gedrag kun je leren!' Golly & Sprague (2011) en aangepast aan de situatie van de Eben-Haëzerschool.
4. Vragenlijsten voor leerkrachten van groep 3 – 8 van de Eben-Haëzerschool (N=7) naar welk gedrag er door leerkrachten wordt gezien bij leerlingen, welk gedrag zij als ongewenst ervaren en naar hoe zij met dit gedrag omgaan. Daarnaast wordt er gevraagd naar hoe leerkrachten vormgeven aan klassenmanagement (alerte houding, leertijd, planning). Deze vragenlijst is een eigen ontwerp, gebaseerd op het theoretisch kader.
5. Checklist klassenorganisatie, die ingevuld wordt door de leerkrachten van groep 3 – 8 van de Eben-Haëzerschool (N=7). Deze checklist meet op welke manier de klassenmanagement (regels en routines en het gebruik van ruimte) vorm gegeven wordt in de groepen 3 - 8. De checklist is overgenomen van de 'Checklist klassenorganisatie' uit 'Positive Behavior Support, Goed gedrag kun je leren!' Golly & Sprague (2011) en is aangepast aan de hand van gemaakte afspraken op de Eben-Haëzerschool.
6. Vragenlijsten voor leerlingen van groep 3 - 8 van de Eben-Haëzerschool (N=70, 10 per groep) naar hoe er vorm wordt gegeven aan klassenmanagement in hun groep.
7. Interview met leerkrachten van groep 3, en 5 - 8 (N=6) naar de ervaring en mening van leerkrachten met betrekking tot huidig gedrag van leerlingen en de motivatie voor de keuze van

de interventies die zij plegen. Daarnaast wordt er gevraagd naar de motivatie voor de wijze waarop vorm wordt gegeven aan klassenmanagement door de betreffende leerkracht. Voor dit interview is een interviewleidraad gemaakt (Harinck, 2010) op basis van het theoretisch kader en wordt gebruik gemaakt van de antwoorden gebruikt uit de vragenlijst leerkrachten.

3.3 Validiteit, Betrouwbaarheid en Triangulatie

In het onderzoek wordt gekeken naar het gedrag van de leerlingen op de Eben-Haëzerschool. Dat wordt gedaan door observaties, het registreren van gedragsincidenten en door navraag bij de leerkrachten. Deze triangulatie verhoogt de mate van betrouwbaarheid en validiteit van de resultaten. Hoe leerkrachten dit ervaren, wordt nagevraagd in de vragenlijst en in het interview. Omdat alleen de leerkrachten (N=7) van de Eben-Haëzerschool hierover bevraagd worden, kan men alleen spreken van een resultaat van de eigen school en is er een geringe mate van generaliseerbaarheid. Wel kan dit valide genoemd worden, omdat het van belang is wat de diepere bedoelingen van de leerkrachten van de eigen school zijn bij de keuze van interventies en de omgang met ongewenst gedrag.

In het theoretisch kader is aangegeven dat een goed klassenmanagement preventief werkt bij gedragsproblemen. Om in kaart te brengen hoe aan klassenmanagement vormgegeven wordt, worden leerkrachten hierop bevraagd in de vragenlijst en in de checklist klassenmanagement. Om de betrouwbaarheid van het onderzoek naar het klassenmanagement te vergroten, wordt aan een andere doelgroep, namelijk de leerlingen, bijna dezelfde vragen gesteld als in de 'vragenlijst leerkrachten' en de 'checklist klassenmanagement'. De leerlingen hebben hiervoor een eigen lijst, de 'vragenlijst leerlingen'. Men kan hier spreken van triangulatie van instrumenten en doelgroep.

3.4 Communicatie en Draagvlak

De discussie naar de toelaatbaarheid van gedrag rijst op de Eben-Haëzerschool onder de leerkrachten. Daarnaast heeft elke leerkracht aan het begin van het schooljaar te maken met een groep die bepaald gedrag vertoont en zal elke leerkracht ook de leerlingen gewenst gedrag aan willen leren. Dat geeft aan dat dit onderzoek breder leeft, dan alleen bij de onderzoeker. De vraag is in eerste instantie of het onderzoek werkelijk leeft bij de leerkrachten van de Eben-Haëzerschool. In een vergadering halverwege het schooljaar 2011/2012 wordt er een korte uitleg gegeven over het onderwerp van het onderzoek. Er vindt een gesprek plaats met de directeur over het onderzoek in april, waarin aangegeven wordt het onderzoek vorm te kunnen gaan geven op school en wordt toestemming verkregen voor observatie en bevraging van de leerkrachten.

Voor de uitvoer van het onderzoek wordt een presentatie gehouden voor de betreffende leerkrachten in een specifiek op het onderzoek gerichte bijeenkomst, met hierin het doel van het onderzoek en uitleg van de instrumenten. Leerkrachten blijken verrassend enthousiast en geven aan mee te willen werken en plannings- en leerling-lijsten voor de 'vragenlijst leerlingen' wordt in samenwerking met de leerkrachten gemaakt.

Na afronding van het onderzoek worden de resultaten en aanbevelingen in een vergadering gepresenteerd.

Hoofdstuk 4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten beschreven aan de hand van de gestelde onderzoeks- en deelvragen.

4.1 Gedrag

De beschreven resultaten over het gedrag zijn gebaseerd op de observaties (bijlage 9), op de registratie van gedragsincidenten (bijlage 10) en op de vragenlijst leerkrachten (bijlage 12).

4.1.1 Gedrag in de klas

Het gedrag van leerlingen in de klas wordt door de leerkrachten over het algemeen omschreven als gewenst, goed en taakgericht gedrag met daarbij de opmerking dat de leerlingen behoefte hebben aan duidelijke regels en grenzen.

De regels die gelden in de klas zijn enkele centrale schoolregels, waarin de omgang met elkaar, volwassenen en het gebruik van ruimte en materiaal centraal staan, de klassenregels die gelden in de klas en de instructie van de leerkracht.

Schoolregels

Bij de observaties in de klas is opvallend dat de algemene schoolregels die gelden niet of nauwelijks overtreden worden. Uit de vragenlijst voor leerkrachten blijkt echter dat leerlingen zich het minst houden aan regels rondom het gebruik van materiaal en benodigdheden en ook in de registratie van gedragsincidenten gaat het in twee van de vier incidenten om misbruik en vernieling van materiaal. Opvallend is dat de leerkrachten dit zelf niet noemen bij de omschrijving van hun groep, maar wel aangeven dat er in hun groep duidelijke grenzen en kaders nodig zijn.

In de observaties is het overtreden van de schoolregels slechts een keer gezien, waarbij het niet ging om misbruik van materiaal, maar om de omgang met elkaar. Leerkrachten geven aan dat de leerlingen het over het algemeen leuk met elkaar hebben en ook uit de registratie van gedragsincidenten blijkt niet dat leerlingen in de klas zich niet houden aan de regels over de omgang met elkaar.

Klassenregels

Ongewenst gedrag in de klas bestaat voornamelijk uit het overtreden van de klassenregels. Uit observatie blijkt dat er gemiddeld vijf leerlingen zijn die de klassenregels in twaalf minuten tijd overtreden, waarbij een groep ver boven het gemiddelde uitstijgt met twaalf leerlingen die zich niet aan de regels houden rondom zelfstandig werken. Opvallend is dat de leerkrachten in de vragenlijst over hun eigen groepen zeggen dat de leerlingen zich vaak tot altijd houden aan de regels rondom zelfstandig werken en leraargeleide activiteiten. Leerkrachten geven daarentegen wel aan dat bij groepswork en lesovergangen en onderbrekingen de leerlingen zich soms tot vaak aan de regels houden, wat beduidend lager is dan het zich houden aan de regels met betrekking tot het begin van de les en zelfstandig werken. Uit de gedragsincidenten registratie blijkt uit twee van de vier incidenten in de klas dat er sprake is van ongehoorzaam en tegendraads gedrag, wat in beide gevallen te maken heeft met het niet opvolgen van de klassenregels.

Instructie van de leerkracht

Ongewenst gedrag in de klas bestaat bij de meeste groepen naast het niet opvolgen van de klassenregels uit het niet opvolgen van de instructie. In de observaties werd gezien dat er bij vier groepen meer dan vijf leerlingen zijn die de instructie niet opvolgen. Daarentegen zijn er twee groepen waarbij er maar 2 of minder leerlingen de instructie niet opvolgen. De mate waarin de instructies opgevolgd worden, komt overeen met de opmerkingen van de leerkrachten die aangeven dat leerlingen duidelijk regels en grenzen nodig hebben om tot gewenst gedrag te komen.

Overig ongewenst gedrag wordt met name gezien in de observaties, waarbij het bijvoorbeeld gaat om afkijken of het nemen van eigen initiatief, wat niet geïnstrueerd is door de leerkracht.

4.1.2 Gedrag in de algemene ruimtes zoals plein, gangen en gemeenschapsruimte

Het gedrag van leerlingen in de algemene ruimtes in wordt door bijna alle leerkrachten in de vragenlijst omschreven als onrustig en niet verantwoordelijk. Daarbij wordt de aantekening gemaakt dat leerlingen zich niet aan de regels houden als er geen toezicht is. Een leerkracht geeft daarbij aan dat leerlingen zich niet laten gezeggen door een leerkracht die de hunne niet is. Uit de gedragsincidentenregistratie blijkt dat zes van de negen incidenten in de algemene ruimtes plaatsvinden, waarvan twee in de hal of andere plek binnen school.

Over de algemene ruimtes in school wordt door leerkrachten vooral onrustig gedrag: 'liever rennen dan lopen' genoemd. Onverantwoordelijk gedrag blijkt uit de twee incidenten van de gedragsincidentenregistratie, waarbij het in beide gevallen om oudere leerlingen gaat die bewust de regels overtreden, andere leerlingen intimideren of materiaal van school verkeerd gebruiken.

Bovenbouwplein

Uit observatie op het bovenbouwplein blijkt onverantwoordelijk gedrag uit het overtreden van de schoolregels en de pleinregels. Drie van de zes incidenten vinden plaats op het bovenbouwplein, waarbij er sprake is van het overtreden van de schoolregels. Het gaat hierbij om intimidatie van andere leerlingen en vernieling en misbruik van materiaal. Uit observatie blijkt echter dat de pleinregels meer overtreden worden dan de schoolregels.

Opvallend is dat de balregels bij geen enkele observatie overtreden worden, terwijl er op elk moment twee ballen en twee speelveldjes gebruikt worden.

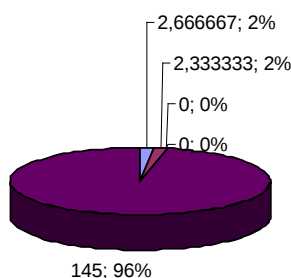
Het percentage gewenst gedrag van 96% op het bovenbouwplein is opvallend, gezien de omschrijving van leerkrachten over het gedrag van leerlingen in de openbare ruimtes als niet verantwoordelijk en onrustig.

Onderbouwplein

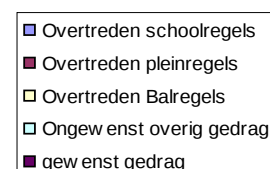
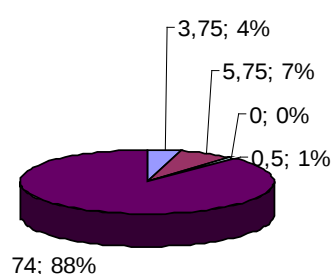
Op het onderbouwplein zijn er geen gedragsincidenten geregistreerd. Uit observatie blijkt dat de schoolregels gemiddeld bijna vier keer in tien minuten overtreden worden en de pleinregels gemiddeld bijna zes keer overtreden worden. De balregels spelen op het onderbouwplein een andere rol dan op het bovenbouwplein, omdat hier nauwelijks met de bal gespeeld wordt. Uit observatie blijkt geen een keer dat de balregels overtreden worden. Het percentage gewenst gedrag ligt op het onderbouwplein op 88%.

Opvallend is dat het percentage gewenst gedrag op het bovenbouwplein hoger is dan op het onderbouwplein.

Gedrag op het bovenbouwplein

Gedrag op het onderbouw plein

4. 2 Omgang met gedrag

De beschreven resultaten zijn gebaseerd op de vragenlijst voor leerkrachten (bijlage 12) en op de interviews met leerkrachten (bijlage 14).

4.2.1 Het gedrag van leerlingen dat door leerkrachten als ongewenst ervaren wordt

Er wordt door vier leerkrachten in de vragenlijst aangegeven brutaal en onbeleefd gedrag als ongewenst te ervaren. De leerkrachten geven in de interviews hiervoor verschillende redenen. Het aspect van de ontwikkeling van de leerling wordt genoemd, leerlingen moeten respect en beleefdheid ontwikkelen naar elkaar, maar met name naar volwassenen. Drie leerkrachten noemen dit als iets wat te maken heeft met (Bijbelse) normen en waarden en opvoeding. Een leerkracht geeft daarnaast een meer persoonlijke motivatie, namelijk het gevoel wat brutaliteit bij zichzelf oproept, namelijk het 'pakt je in je eigenwaarde'.

Bijna alle leerkrachten geven aan dat gedrag als ongewenst te ervaren waarbij leerlingen niet op de goede manier met elkaar omgaan. Het gaat hier bijvoorbeeld om kinderen buitensluiten, nare dingen zeggen over een ander, roddelen, stiekem gedrag, niet naar elkaar luisteren en door het gesprek van een andere leerling heen praten. De meeste leerkrachten geven hierbij aan dat dit niet past binnen de normen en waarden die je een leerling wilt bijbrengen, waaruit respect, belangstelling voor elkaar en eerlijkheid zou moeten voortvloeien. Wanneer leerlingen dit niet doen, zorgen ze ervoor dat een andere leerling schade berokkend wordt. De andere leerling kan zich bijvoorbeeld niet verdedigen, voelt zich niet fijn en krijgt geen plek voor zijn eigen verhaal.

Het overtreden van de gestelde regels wordt door twee leerkrachten genoemd als ongewenst gedrag. Andere leerkrachten noemen hierbij ook het niet opvolgen van een instructie en onoplettendheid. Deze leerkracht geeft hierbij aan er slecht tegen te kunnen en wil dat leerlingen geconcentreerd meedoen. Een leerkracht geeft aan dat je leerlingen alleen kunt aanpreken op dat wat ze als regel aangeboden hebben gekregen.

Het onverantwoord omgaan met materialen van school en andere leerlingen wordt door twee leerkrachten als ongewenst ervaren. Er worden twee verschillende redenen gegeven. Een leerkracht geeft aan dat je de leerling voorzichtigheid bij zou moeten brengen vanuit je normen en waarden en de andere leerkracht noemt het bedreigende effect op de leerling van wie het materiaal is en de schade die het met zich meebrengt aan het materiaal zelf.

Een leerkracht geeft aan 'friemelen en geluidjes maken' als ongewenst te ervaren en maakt hierbij de aantekening dat dit met persoonlijk gevoel te maken heeft.

Opvallend is dat de leerkrachten in hun omschrijving van het gedrag van leerlingen in de algemene ruimtes onverantwoordelijk gedrag en onrustig gedrag noemen. Onrustig gedrag wordt slechts door een leerkracht ervaren als ongewenst.

4.2.2 Interventies bij ongewenst gedrag

Door de leerkrachten wordt in de vragenlijst aangegeven dat de aanpak bij ongewenst gedrag door alle leerkrachten altijd gedaan wordt door het herinneren aan afgesproken regels en gewenst gedrag en vaak tot altijd door het grenzen stellen voor ongewenst gedrag. Wanneer een sanctie volgt geven alle leerkrachten vooraf vaak of altijd een duidelijke eerlijke waarschuwing.

Opvallend is het dat het grenzen stellen en herinneren aan afgesproken regels beduidend vaker gedaan wordt dan het geven van straf. Wanneer er een straf gegeven wordt blijft dit vooral bij een standje. De leerkrachten geven dit aan vaak of altijd te geven. Andere straffen, zoals apart zetten, onthoudingsstraf en opstel gerelateerd aan de overtreding worden door de leerkrachten nooit of soms gegeven. Schrijfstraffen worden iets vaker gegeven dan de andere straffen. Alle leerkrachten geven aan soms tot altijd een probleemverhelderend gesprek met de leerling te houden. Andere

straffen die genoemd worden door de leerkrachten zelf zijn klusjes doen en het schrijven van de naam van de leerling op het bord ter waarschuwing.

4.2.3 Interventies om gewenst gedrag te versterken

Opbouw van de relatie tussen de leerkracht en de leerlingen wordt door de leerkrachten als een van de belangrijkste interventies om gewenst gedrag te versterken aangegeven. Daarnaast wordt aanmoedigen van passend gedrag vaak tot altijd toegepast door de leerkrachten wat direct gevolgd wordt door het gebruik van regels en routines.

Daarentegen wordt het zelf doen wat je van de leerlingen verwacht en het erkennen van de behoeften van de leerlingen gemiddeld minder vaak gedaan, waarbij de mate per leerkracht wisselt van soms tot altijd. Gewenst gedrag aanleren wordt gemiddeld vaak gedaan, maar ook daarbij valt op dat dit per leerkracht verschilt van soms tot altijd.

Onderwijzen van procedures aan het begin van het schooljaar wordt door drie leerkrachten altijd gedaan, door twee leerkrachten vaak en door twee leerkrachten soms. Actief toezicht houden wordt door bijna alle leerkrachten vaak gedaan.

Geen enkele leerkracht geeft bij elke interventie om gewenst gedrag te versterken aan dit nooit te doen. Daarnaast is opvallend dat passend gedrag aanmoedigen blijkbaar meer gedaan wordt dan gewenst gedrag aanleren en dat een relatie opbouwen met de leerlingen vaker gedaan wordt dan het hanteren van regels en routines.

4.2.4 Motivatie van de leerkrachten voor de keuze van interventies

Door leerkrachten wordt aangegeven niet te veel straffen te willen geven, maar vooral de leerlingen wat te willen leren met de interventie waar wel voor gekozen wordt. Hen bewustwording bij te brengen van wat het gedrag van de leerling teweegbrengt en hen verantwoordelijkheid te leren. Enkele leerkrachten noemen het belonen en straffen een gevolg van het stellen van regels, wat leerlingen nodig hebben voor een veilige situatie

Motivatie voor interventies om gewenst gedrag te versterken

Om gewenst gedrag te versterken geven leerkrachten aan de opbouw van de relatie tussen de leerkracht en de leerling heel belangrijk te vinden. Slechts enkele leerkrachten komen hier in het interview op terug. Een leerkracht geeft aan relationeel ingesteld te zijn en van daaruit eerder in gesprek gaat met een leerling, dan sancties toe te passen. Een andere leerkracht geeft aan dat de relatie niet het doel is, maar wel als een versterkende factor optreedt bij het versterken van gewenst gedrag.

De leerkrachten geven het belang aan van alertheid en toezicht houden bij het versterken van gewenst gedrag. Wanneer er actief toezicht gehouden wordt, heeft de leerkracht het gedrag van de leerlingen goed in beeld en kan in een vroeg stadium ongewenst gedrag ontdekken en in de situatie zelf de leerlingen aanwijzingen geven om gewenst gedrag te vertonen. Daarnaast noemt een leerkracht het belang van een consequente aanpak, omdat wanneer de aandacht verslapt, de leerlingen slechter zullen luisteren. Een leerkracht noemt hierbij uitdrukkelijk het grote belang van het eigen leerkrachtgedrag.

Bij het versterken van gewenst gedrag wordt door meerdere leerkrachten het belang van het uitspreken van positieve verwachtingen benoemd, omdat dit effectiever is dan negatieve feedback. Enkele leerkrachten geven aan dit belangrijk te vinden, maar dit niet altijd op die manier te doen. Een leerkracht geeft aan dat een leerling soms een uitzondering mag zijn op de regel, wanneer die leerling bijzondere behoeften heeft. Daarbij wordt de opmerking gemaakt dat de reden hiervan duidelijk moet zijn voor de andere leerlingen.

Regels en routines worden door de meeste leerkracht als belangrijk aangeduid. De manier waarop hier mee omgegaan wordt verschilt per leerkracht. Een leerkracht geeft aan de eerste twee weken

van school hiermee bezig te zijn, en een ander geeft aan hier in de eerste periode van het jaar meer aandacht aan te besteden. Een andere leerkracht gaat er van uit dat de leerlingen de 'normale regels wel weten' in de loop van een week waar je een klas begint. Deze leerkracht geeft aan dat ervaring ervoor zorgt dat je ongewenst gedrag door een gesprek wel recht kunt zetten. Desgevraagd geeft deze leerkracht aan dat het goede gedrag van de leerlingen wel een wisselwerking is van duidelijke en consequent gehanteerde regels.

Motivatie voor interventies bij ongewenst gedrag

De meeste leerkrachten geven aan dat straf geven, zonder er op terug te komen geen nut heeft. Elke straf die gegeven wordt, zou bewustwording teweeg moeten brengen bij de leerling. Het gaat erom dat de leerling in de gaten heeft dat hij iets wel of niet moet doen. Een leerkracht geeft aan dat bij een goed gesprek, waarbij de leerling inzicht heeft gekregen in zijn gedrag een straf niet meer nodig zou zijn.

Er zijn enkele straffen die leerkrachten nooit geven. Schrijfstraffen worden door enkele leerkrachten nooit gegeven, om persoonlijke redenen namelijk er een hekel aan te hebben of het niet bij zichzelf te vinden passen. Een leerkracht geeft aan dat een schrijfstraf geen nut heeft. Daarnaast geeft een leerkracht aan een leerling nooit apart te zetten, omdat deze leerkracht dit een 'gemene straf' vindt. Uit de vragenlijst blijkt echter dat schrijfstraffen vaker worden gegeven dan andere straffen. Wordt er wel straf gegeven, dan heeft dit voor een leerkracht als reden dat een leerling enkele keren gewaarschuwd is en nog niet luistert. Een leerling wordt in dat geval door deze leerkracht weggestuurd, moet achterstevoren zitten, of nablijven. Dat is opvallend omdat de leerkracht in de vragenlijst aangeeft dit nooit te doen.

Twee leerkrachten geven aan bij ongewenst gedrag een naam op het bord en een kruisje erachter. Dit is vaak afdoende om het ongewenst gedrag te doen stoppen. Een leerkracht geeft aan de leerlingen af en toe toch straf te moeten geven, om door te laten dringen bij de leerlingen dat dit gedrag ongewenst is. Een leerkracht geeft aan weinig straf te geven, maar toch een of twee keer per jaar een leerling met de armen over elkaar in de gemeenschapsruimte laat zitten, want dat is een saaie straf. Deze leerkracht geeft hierbij aan vanuit zichzelf te reageren en geeft aan zelf niet van saai te houden. Zij geeft aan dit af en toe te moeten doen, omdat de leerlingen haar anders een 'softe juf' vinden.

Leerkrachten geven aan gedragsveranderingen dus niet altijd door straf teweeg te willen brengen. Een enkele vingerknip kan afdoende zijn. Een gesprek na ongewenst gedrag, kan bewustwording en een leermoment teweeg brengen, zodat dit meewerkt aan de ontwikkeling van de leerling en ervoor zorgen dat het incident positief afgesloten wordt. Daarnaast geeft een leerkracht aan dat het belangrijk is om te kijken wat de motivatie is van het gedrag van de leerling, voordat een straf uitgedeeld wordt.

Preventief versus curatief

De meeste leerkrachten geven aan dat preventieve en curatief toepassen van interventies beiden belangrijk zijn, met nadruk op preventief. Een leerkracht geeft aan dat wanneer je bepaald gedrag achteraf aanpakt, er al iets mis is, en de gevolgen dan bestreden worden.

Enkele leerkrachten geven aan dat men toch meer achteraf op gedrag reageert. Deze reactie wordt gebruikt om nieuwe regels te maken, die vervolgens preventief werkzaam zijn of de leerling helpen zich te ontwikkelen.

4.2.5. Effect van deze interventies volgens de leerkrachten

Er zijn twee leerkrachten die het gebruik van interventies zien als een middel om leerlingen te laten ontwikkelen. Het effect van praten over het gedrag, en het effect laten zien van wat de leerlingen

doen, brengt bewustwording teweeg. Leerlingen sterker worden en tegen elkaar dingen durven uitspreken en leren zelf hun zaken op te lossen.

Andere leerkrachten geven wel aan dat een straf met een doel belangrijk is, maar meer voor het gedrag van de leerlingen op dit moment, voor het aanbrengen van grenzen.

Als effect van een gesprek wordt genoemd het met nieuwe moed verder gaan. Straf geven heeft als effect het door laten dringen van het onwenselijke van het gedrag van de leerling, het voorkomen en verbeteren van ongewenst gedrag, het stellen van grenzen. Door enkele leerkrachten wordt hierbij aangegeven dat de straf nuttig dient te zijn, door bijvoorbeeld de leerling klusjes te laten doen. Hierdoor merkt de leerling dat hij of zij 'niet helemaal vrij is en daarnaast zet de leerling zich in voor de gemeenschap'.

De effecten van het de interventies om gewenst gedrag te bevorderen worden door leerkrachten met name gezien in het huidige gedrag van leerlingen. Leerlingen hebben duidelijke kaders en leerlingen geven een reactie wanneer het anders gaat dan zoals ze geleerd hebben.

Het effect van actief toezicht houden is volgens enkele leerkrachten dat men veel ziet gebeuren en in een vroeg stadium het ongewenst gedrag gezien wordt en daarop ingespeeld kan worden.

Het effect van het benoemen van gewenst gedrag is dat leerlingen veel sneller geneigd zijn hieraan gehoor te geven.

Het effect van het opbouwen van een relatie met de leerling is dat het het gewenste gedrag versterkt en daarnaast komen leerlingen volgens een leerkracht sneller naar de leerkracht als er iets is.

4. 3 Klassenmanagement

De beschreven resultaten zijn gebaseerd op de vragenlijst voor leerkrachten (bijlage 12), de checklist klassenmanagement (bijlage 13), de interviews met leerkrachten (bijlage 14) en op de vragenlijst voor leerlingen (bijlage 11).

4.3.1 Hoe leerkrachten vormgeven aan regels en routines

In de vragenlijst voor leerlingen en de checklist klassenmanagement voor leerkrachten zijn dezelfde vragen gesteld. Regels en routines zijn opgesplitst in algemene regels en routines, regels rondom start en eind van de lessen en regels rondom zelfstandig werken en

Algemene regels en routines

Door leerkrachten wordt aangegeven dat de algemene regels en routines bijna in orde is. Bij twee leerkrachten die aangeven dit een beetje tot bijna op orde te hebben, scoren de leerlingen uit hun groep dit ook laag. Opvallend is dat de leerkrachten die aangegeven hebben regels en routines belangrijk te vinden, aangeven dat dit bijna tot helemaal in orde is en de leerlingen van die twee groepen het gebruik van regels en routines in hun groep hoger scoren dan de leerlingen uit de andere groepen. Over het algemeen scoren de leerkrachten die het gebruik van regels en routines belangrijk vinden gemiddeld genomen het gebruik van regels en routines iets hoger dan de leerkrachten die hier minder waarde aan hechten.

Een regelkaart die naar afspraak op de Eben-Haëzerschool iedere leerling in bezit dient te hebben, wordt door geen een groep gebruikt. Wel wordt aangegeven dat de regels die erop staan gehanteerd worden, maar niet op de manier zoals afgesproken is.

Er wordt door de leerkrachten aangegeven dat er eigenlijk geen duidelijke procedures zijn voor ongewenst gedrag. In de vragenlijsten en interviews geven leerkrachten wel aan dat er vaak gewerkt wordt met een eerlijke waarschuwing en dat er gebruik wordt gemaakt van naam op het bord met een kruisje erachter, voordat er een sanctie volgt.

De leerkrachten geven in de checklist aan dat het hebben van procedures voor computergebruik en het afzonderen van leerlingen een beetje op orde is. In het interview stellen zij dat procedures goed

kunnen zijn, al vinden zij het niet belangrijk om overal procedures voor te hebben. Zij stellen dat leerkrachten hierbij ook hun eigen inzicht en vrijheid gebruiken.

Regels rondom start en eind van de lessen

Procedures bij het begin van de lessen worden door leerkrachten in sterke mate gehanteerd, zij geven aan dat dit bijna tot helemaal in orde is, wat overeenkomt met wat de leerlingen hierover zeggen. Het einde van de les of leseenheid wordt door leerkrachten als bijna in orde ervaren, en door de leerlingen als een beetje tot bijna in orde.

De lesovergangen worden door de leerkrachten lager gescoord, zij geven hierbij aan dat dit een beetje in orde is.

Zelfstandig werken

Het gebruik van regels en routines rondom zelfstandig werken wordt door leerkrachten en leerlingen gemiddeld beoordeeld als bijna tot helemaal in orde. Door vier van de zeven leerkrachten wordt aangegeven dat de regels rondom zelfstandig werken bijna tot helemaal op orde is en door drie leerkrachten wordt aangegeven dat dit een beetje tot bijna in orde is. Gemiddeld scoort het gebruik van regels rondom zelfstandig werken vrij hoog in de checklist voor leerkrachten. Dit komt overeen met wat de leerlingen zeggen over zelfstandig werken. Uit de vragenlijst voor leerlingen blijkt dat zij vinden dat van alle onderwerpen uit de vragenlijst het gebruik van regels rondom zelfstandig werken het hoogst scoort en zij geven aan dat dit bijna tot helemaal op orde is. Opvallend is dat een leerkracht aangeeft dit bijna op orde te hebben, terwijl de leerlingen hierbij aangeven dat dit minder is.

4.3.2 Indeling en de aankleding van de klaslokalen

De onderwerpen rondom het bureau en de instructietafel van de leerkracht wordt door de meeste leerkrachten beoordeeld als bijna tot helemaal op orde. Het gaat hierbij om onderwerpen als de plek, het overzicht, de orde op het bureau en de bereikbaarheid. Twee leerkrachten scoren dit iets lager. Gemiddeld vinden de leerkrachten hun werkplek meer in orde dan dat de leerlingen dit aangeven. De leerkracht en de leerlingen van dezelfde groep geven hierover wel dezelfde beoordeling.

Leerkrachten en leerlingen geven aan dat de kasten in de klas goed bereikbaar zijn en materialen goed te vinden zijn. De leerlingen van een groep geven aan dat dit een beetje op orde is, terwijl de leerkracht aangeeft bijna in orde te hebben. Enkele leerkrachten geven in het interview aan orde belangrijk te vinden, zodat de leerlingen de materialen altijd weten te vinden.

De meeste leerkrachten geven aan gezelligheid en orde belangrijk te vinden. Drie leerkrachten omschrijven hun lokaal als gezellig, huiselijk, waarbij een leerkracht aangeeft dat het ook wat rommelig kan zijn. Dat heeft volgens haar mogelijk het effect dat er afleiding is, maar door het werken met thema's is de aankleding ook inspirerend.

Drie leerkrachten geven aan het netjes in de klas te hebben en dit ook belangrijk te vinden voor de leerlingen. Dit zorgt voor zo min mogelijk afleiding en het komt de vindbaarheid en bereikbaarheid van de materialen ten goede.

Een leerkracht noemt haar lokaal zeer rommelig, met name door de kinderen gedaan. Zij stelt dat ze haar eigen spullen wel moet opruimen in verband met een duocollega. Het effect van een rommelige klas is dat de leerlingen nog rommeliger worden. De leerkracht geeft aan dat de leerlingen het zelf prima vinden.

4.3.3. Alerte houding naar de leerlingen

De onderwerpen die horen bij een alerte houding naar de leerlingen worden door de leerkrachten gemiddeld gezien als zij vaak doen. Leerlingen scoren dit iets lager, met het klopt een beetje tot het klopt bijna.

Leerkrachten geven aan dat opletten, orde houden en bij de les blijven en overzicht houden over de groep houden terwijl je met een leerling bezig bent vaak tot altijd gedaan wordt. Leerkrachten geven in het interview aan het belangrijk vinden om overzicht houden en goed te kijken. Zo ziet men de leerlingen, wat er speelt, of de leerlingen de aandacht er bij houden en de stof snappen. Er kunnen vragen gesteld worden, en complimenteren waar nodig is en een reactie gegeven worden die de leerlingen verder helpt. Ongewenst gedrag kan snel gecorrigeerd worden.

Opvallend is dat vooraf nadenken over de dingen die zouden kunnen gebeuren bijna niet gedaan wordt. In het interview geven leerkrachten hierover aan dat deze score mogelijk veroorzaakt wordt doordat er vanuit gegaan werd dat er nagedacht moest worden over zaken die mis zouden kunnen gaan. Daarnaast geven enkele leerkrachten aan dat een opdracht die niet zo vaak gedaan wordt, goed voorbereid wordt. Een leerkracht geeft hierbij aan dat het vooraf nadenken rust geeft op het moment van de les zelf. Een leerkracht geeft aan dat het door ervaring makkelijker is om in te spelen op wat er gebeurt.

4.3.4. Planning en fasering van de activiteiten

Leerkrachten geven in de vragenlijst aan dat ze soms tot vaak rekening houden met de planning en fasering van de lessen. Het gebruik van fases in de les en het zich richten op de bedoeling van de les scoort het hoogst en daar wordt vaak tot altijd op gelet. In de interviews geven de meeste leerkrachten aan wel iets te gebruiken van een opbouw of fases in een les. Sommige leerkrachten gebruiken hiervoor het directe instructiemodel, anderen alleen enkele fases daaruit.

Daarentegen geven de leerkrachten aan soms tot vaak rekening te houden met het begin en einde van een activiteit en er wordt weinig tijd gereserveerd voor het opruimen. Meerdere leerkrachten geven aan dat de bel van de pauze hen overkomt. Hierdoor komt ook het evalueren in de knel. Een leerkracht geeft hierover aan dat dit niet een probleem hoeft te zijn, omdat op dat moment de keus gemaakt kan worden of er wel of niet of op een ander tijdstip geëvalueerd wordt. Belangrijk is hierbij de inhoud en het doel van de les.

Uit de vragenlijst blijkt dat leerkrachten soms tot vaak evalueren. Dat is beduidend lager dan het gebruik van fases in de les. De meeste leerkrachten geven in het interview aan dat ze evalueren wel belangrijk vinden. Niet alle leerkrachten die het wel belangrijk vinden, passen dit toe en geven aan dit bewust in te moeten plannen. Een leerkracht geeft aan juist altijd te evalueren omdat dit de leerkracht en de leerlingen overzicht geeft en de mogelijkheid biedt tot complimenteren als het goed ging, of het geven van de nodige feedback voor de volgende werkzaamheden.

4.3.5. Actieve en effectieve leertijd

Gemiddeld geven zij aan de onderwerpen van het organiseren van de actieve en effectieve leertijd soms tot vaak vorm te geven. De leerlingen scoren dit gemiddeld iets hoger, waarbij de laagste drie groepen duidelijker hoger scoren waarbij ze aangeven dat het bijna in orde is, terwijl de hoogste vier groepen aangeven dat het een beetje tot bijna in orde is.

De leerkrachten geven in de vragenlijst voor leerkrachten aan dat zij vaak tot altijd een actieve en effectieve leertijd organiseren door voldoende beschikbaar materiaal en betekenisvolle opdrachten.

In het interview geven slechts twee leerkrachten iets aan over betekenisvolle activiteiten, waarbij aangegeven wordt dat betekenisvol betekent dat het nut heeft gehad en de leerlingen iets geleerd hebben. Drie leerkrachten geven aan dat het belangrijk is om de nodige materialen bij de hand te hebben tijdens de les, omdat deze structuur en duidelijkheid voor de leerlingen in de hand werken.

De leerkrachten geven aan dat een actieve en effectieve leertijd wordt slechts soms tot vaak georganiseerd door aantrekkelijke werkvormen. Een leerkracht geeft hierbij aan het niet belangrijk te vinden om aantrekkelijke werkvormen te gebruiken, want het gaat om de stof en om wat leerlingen leren voor later in de maatschappij. Een leerkracht noemt het nuttig.

Opvallend is dat de leerkrachten in de vragenlijst aangeven dat ze soms tot vaak actieve en effectieve leertijd organiseren door leerlingen zoveel mogelijk zelfsturend te maken, terwijl meerdere leerkrachten in het interview aangeven hoe belangrijk de rol van de leerkracht is in het organiseren, het aanbrengen van rust en veiligheid en een goede instructie. Slechts een leerkracht noemt het leren van concentratie en een goede werkhouding, wat een leerling nodig heeft bij het zelfstandig werken. Dit is ook opvallend te noemen, daar het zelfstandig werken door leerlingen en leerkrachten hoog gewaardeerd wordt en hierover duidelijke afspraken gemaakt zijn op de Eben-Haëzerschool.

Hoofdstuk 5. Conclusie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de conclusies beschreven die volgen uit het de onderzoeksvragen, die vervolgens afgesloten worden met een antwoord op de Centrale deelvraag. Enkele resultaten uit het onderzoek wordt ter discussie gesteld en er worden aanbevelingen gedaan.

5.1 Conclusies

5.1.1 Conclusies over het gedrag op de Eben-Haëzerschool

- In de klas wordt het gedrag van leerlingen door leerkrachten ervaren als gewenst gedrag. Observatie aan dat klassenregels overtreden wordt en de instructie niet altijd opgevolgd wordt. Mogelijk speelt bij de ervaring van het gedrag van de leerlingen in de klas de overtuiging en waarden en normen van de leerkracht hierbij een rol (Wolf & Beukering, 2011). Ongewenst gedrag dat speelt in de klas heeft te maken met misbruik en vernieling van materiaal en tegendraads gedrag. Leerkrachten geven aan ongewenst gedrag vooral tegen te komen bij lesovergangen en lesonderbrekingen.
- Leerkrachten geven over het gedrag in de algemene ruimtes aan het gedrag van leerlingen onrustig en niet verantwoordelijk is, met name bij andere leerkrachten. Bij preventie van gedragsproblemen is de relatie tussen leerkracht en leerlingen van groot belang (Marzano & collega's, 2011). Relatie is er meer met eigen leerkrachten dan met andere leerkrachten. Opvallend is dat de leerkrachten het gedrag als ongewenst ervaren, terwijl gewenst gedrag procentueel gezien redelijk hoog scoort. De opvatting van de leerkracht over de eigen rol is hierbij van belang (paragraaf 2.2.).
- Het percentage gewenst gedrag ligt op het onderbouwplein op 88% en op het bovenbouwplein op 96%. Er is geen enkel incident op het bovenbouwplein op het moment dat het hele team op het plein is. Actief toezicht houden blijkt belangrijk (Golly & Sprague, 2011), wat ook door leerkrachten aangegeven wordt. Balregels worden op het bovenbouw en onderbouwplein niet en schoolregels nauwelijks overtreden. Deze regels zijn algemeen bekend bij leerlingen en leerkrachten Elk personeelslid de verantwoordelijkheid om de regels die op school algemeen geldend zijn, goed te kennen (Geerdink, et al., 2006; paragraaf 2.6.4). Het ongewenst gedrag dat gezien wordt in de algemene ruimtes bestaat uit overtreden van pleinregels, intimidatie van andere leerlingen en misbruik materiaal. Mogelijk zijn pleinregels en regels rondom het gebruik van materiaal niet duidelijk voor leerlingen en leerkrachten, wat wel wenselijk is want regels die redelijk, billijk, hanteerbaar, controleerbaar, overzichtelijk en eenduidig zijn, en gekend worden door alle leerlingen en personeelsleden zijn het meest effectief (Sprague & Golly, 2011).

5.1.2. Conclusies over de omgang van leerkrachten met ongewenst gedrag van leerlingen

- Het ongewenst gedrag van leerlingen wordt door leerkrachten meer benoemd dan de rol van het eigen gedrag bij het omgaan met ongewenst gedrag. Hier wordt op deze manier voorbij gegaan aan het eigen aandeel in het gedrag van de leerlingen (Geerdink et al., 2006; Wolf & Beukering, 2011). Wel wordt er bij de manier van omgaan met gedrag veel benoemd over eigen (Bijbelse) waarden en normen, over wat het gedrag van leerlingen met de leerkracht doet en van waaruit de keuzes voor interventies volgen (bijlage 14). Hieruit wordt de basishouding van de leerkracht met betrekking tot het beroep, het onderwijs en de eigen persoon gevormd (Wolf & Beukering, 2011). Het is daarom belangrijk dat de leerkracht bewust controle houdt over zijn gedachten en gevoelens (Marzano, et al., 2011).

- Veel van het wat er aan interventies gepleegd wordt gaat om huidig gedrag en minder om ontwikkeling van leerlingen. Slechts een enkele leerkracht benoemt het aspect van ontwikkeling, het bijbrengen van normen en waarden in de omgang met elkaar, de volwassenen en materialen. Interventies worden gepleegd om leerlingen kaders te bieden. Hiertoe geven leerkrachten positieve feedback, houden actief toezicht, benoemen gewenst gedrag en vinden het belangrijk om een relatie met de leerlingen op te bouwen, wat volgens Wolf en Beukering (2011) onderdelen zijn van een adequate gedragscorrectie.
- Leerkrachten geven aan het belangrijk te vinden om passend gedrag aan te moedigen, en positieve verwachtingen uit te spreken, meer dan het gewenst gedrag aan te leren. Om gewenst gedrag te verkrijgen is het belangrijk om leerlingen dat gewenste gedrag te onderwijzen, en hen uit te leggen waarom het gewenste gedrag belangrijk is. Daarnaast dienen voorbeelden gegeven te worden van hoe dat gedrag eruit ziet en hebben de leerlingen mogelijkheden nodig om dit gedrag te oefenen (Golly en Sprague, 2011).
- Leerkrachten geven aan het belangrijk te vinden een relatie op te bouwen, meer dan het stellen van regels en routines. Hoewel ook het hanteren van regels en routines door de meeste leerkrachten als belangrijk genoemd wordt. Enkele leerkrachten geven aan hier tijd aan te besteden in het begin van het schooljaar, anderen geven aan ongewenst gedrag door ervaring op te kunnen lossen. Marzano en collega's (2011) geven vier strategieën aan die gunstig effect hebben op het gedrag van leerlingen, namelijk: regels en routines, omgaan met ordeverstoring gedrag, de relatie leraar – leerlingen, waarbij een zekere mate van dominantie met een coöperatieve instelling van de leraar naar de leerlingen gecombineerd is en de mentale instelling van de leraar.
- De meeste leerkrachten geven aan dat preventief en curatief toepassen van interventies beiden belangrijk zijn, met nadruk op preventief (paragraaf 2.3). In de praktijk wordt er nog meer achteraf op het gedrag van leerlingen gereageerd dan dat er sprake is van preventie.
- De leerkrachten geven aan meer te waarschuwen en herinneren aan afgesproken regels dan dat er gestraft wordt. Wordt er een straf gegeven, dan moet dit nut hebben. Daarom worden gesprekken gezien als een goed middel, omdat dit probleemverhelderend werkt, er bewustwording van het eigen gedrag van de leerling op kan treden en op de verantwoordelijkheid van de leerlingen gewezen kan worden. Schrijfstraffen worden door de meeste leerkrachten als niet nuttig beschouwd, terwijl het wel vaak gegeven wordt. Het effect van straffen wordt gezien als het teweeg brengen van gedragsverandering, en het aanbrengen van grenzen. Preventief te werk gaan is belangrijk, maar straffen kan niet in het geheel uitgebannen worden. Straffen geldt als begrenzen en kan gezien worden als normaal pedagogisch middel (Wolf & Beukering, 2011).

5.1.3 Conclusies over het klassenmanagement in de groep 3 tot en met groep 8

- Bij drie groepen waarvan de leerkracht aangegeven heeft regels en routines belangrijk te vinden en dit ook hoog scoren, wordt door de leerlingen iets meer gewenst gedrag geobserveerd. Niet iedere leerkracht vindt het belangrijk om overal regels en procedures voor te moeten hebben en vinden dat leerkrachten eigen inzicht en vrijheid kunnen gebruiken. Daartegenover staat dat het voor leerlingen duidelijker is als ze weten wat de regels en procedures zijn betreffende een bepaald onderwerp. Leerlingen weten wat er verwacht wordt, waar de grenzen liggen, wat veiligheid biedt voor de leerlingen. Afwezigheid

van routines kan leiden tot een ongeorganiseerde klas, wat probleemgedrag bevordert (Wolf & Beukering, 2011).

- Regels en routines rondom leswisselingen scoort lager dan de start of het slot van een leseenheid. Eerder gaven leerkrachten aan dat leerlingen tijdens lesovergangen en onderbrekingen meer ongewenst gedrag laten zien, wat met elkaar in verband gebracht kan worden. Een onderdeel van een goed klassenmanagement is een doordachte planning en fasering van de lessen dat bijvoorbeeld betekent rekening houden met het begin en het einde van een activiteit, lesovergangen en opruimen en de behoefte van de leerling aan een heldere structuur (Wolf&Beukering, 2011). Alle leerkrachten zeggen iets te gebruiken van fases in de les, maar dit niet bij de voorbereiding te overdenken. Bijna niemand gebruikt het directe instructiemodel zoals het hoort. De meeste leerkrachten geven geen tijd in te ruimen voor het opruimen en evaluatie.
- Gemiddeld wordt het gebruik van regels rondom zelfstandig werken vrij hoog gescoord door leerlingen en leerkrachten. Leerkrachten geven daarentegen aan de actieve en effectieve leertijd niet zozeer te organiseren door de leerlingen zelfsturend te maken, wat wel een doel is van het de regels rondom zelfstandigheid en verantwoordelijkheid die van kracht zijn op de Eben-Haëzerschool. In paragraaf 2.6.3 wordt aangegeven wat het belang is van de leerlingen zelfsturend te maken.
- Een alerte houding en actief toezicht houden vinden leerkrachten belangrijk en wordt volgens hen vaak gedaan. Leerlingen scoren de alerte houding van de leerkracht iets lager. Opvallend is dat vooraf nadenken over de dingen die zouden kunnen gebeuren bijna niet gedaan wordt, waarbij een enkele leerkracht aangeeft dat vooraf nadenken rust geeft op het moment van de les zelf, zoals in paragraaf 2.6.1 ook uitgelegd is wat het belang is van een alerte houding. Andere leerkrachten geven aan door ervaring veel (ongewenst gedrag) op te kunnen lossen.
- Leerkrachten geven aan actieve en effectieve leertijd te creëren door betekenisvolle en nuttige opdrachten en voldoende beschikbaar materiaal. Aantrekkelijke werkvormen wordt door de meeste leerkrachten niet zoveel gedaan, waarbij zij aangeven dit niet belangrijk te vinden. Dit is bijzonder, want niet alleen voldoende materiaal en nuttige opdrachten, maar ook onderwijs wat passend is voor de leerling is belangrijk om ongewenst gedrag te voorkomen (Golly en Sprague, 2011; Wolf & Beukering, 2011, paragraaf 2.6.3). Opvallend is dat de leerlingen van de laagste drie groepen aangeven dat de actieve en effectieve leertijd bijna in orde is. In deze groepen wordt er gestart met de dag en weektaken en wordt er thematisch gewerkt waarbij de nadruk ligt op betekenisvolle activiteiten.
- De indeling en de aankleding van de klaslokalen zijn wisselend. De lokalen worden wisselend omschreven als netjes, rommelig, vol, gezellig en inspirerend. De meeste leerkrachten geven aan gezelligheid, orde en bereikbaarheid van materiaal belangrijk te vinden. Een ordelijke en voor kinderen inspirerende ruimte dient ter ondersteuning van het klassenmanagement (Wolf & Beukering, 2011; Marzano, et al., 2011).

5.1.4 Algemene conclusie

De meeste leerkrachten ervaren het gedrag van de leerlingen in de klas als gewenst en in de algemene ruimtes als niet verantwoordelijk en onrustig. Uit observaties blijkt dat het gedrag in de klassen meer regeloverschrijdend is dan ervaren wordt door leerkrachten, en in de openbare ruimtes meer gewenst gedrag gezien wordt dan ervaren wordt door leerkrachten. Belangrijk is het hierbij dat

de leerkracht zicht krijgt op de eigen rol in het gedrag dat gezien en ervaren wordt en daarnaast duidelijkheid heeft over eigen opvattingen en normen en waarden met betrekking tot het onderwijs en leerling-gedrag.

Daarnaast worden de regels die algemeen kenbaar zijn in algemene ruimtes en in de klas minder overtreden dan regels die voor leerlingen en leerkrachten niet eenduidig en duidelijk zijn.

Interventies zijn meer curatief dan preventief van aard, hoewel de meeste leerkrachten het nut inzien van preventief te werk gaan. Straffen worden bijna niet gegeven. Leerkrachten vinden het belangrijk om in te steken op relatie. Wordt er straf gegeven, dan moet het nut hebben, voor het huidige moment, of voor de toekomst. Interventies die gegeven worden zijn sterk leerkrachtafhankelijk.

Hoe efficiënt het klassenmanagement vorm gegeven wordt is per leerkracht verschillend, wat de reden zou kunnen zijn van hoe het gedrag van de groepen veranderen in de loop van het schooljaar.

5.2 Discussie

In het onderzoek zijn er enkele punten geweest die de betrouwbaarheid van het onderzoek beperken.

Leerkrachten ervaren het gedrag van de leerlingen in de algemene ruimtes als druk en niet verantwoordelijk. In het onderzoek is het gedrag in algemene ruimtes geobserveerd op het plein, waarbij het gedrag meer gewenst is dan leerkrachten ervaren. In de algemene ruimtes in school is niet geobserveerd, maar wel bij de gedragsincidentenregistratie als optie bijgevoegd. Observatie in de gangen, gemeenschapsruimte en andere algemene ruimtes binnen school zou het beeld completer hebben gemaakt en mogelijk verbanden kunnen leggen in de ervaring van leerkrachten met het gedrag van leerlingen en het daadwerkelijke gedrag dat gezien wordt.

Er zijn slechts negen gedragsincidenten gemeld in totaal drie weken. Mogelijk heeft dit met het tijdstip van onderzoek te maken, namelijk de laatste vier weken van het schooljaar, waardoor de leerkrachten minder gemotiveerd zijn om de incidenten in te vullen en in te leveren.

Er is op het bovenbouwplein en op het onderbouwplein vier keer geobserveerd in plaats van vijf keer per plein, in verband met het late tijdstip van het schooljaar was 5 keer niet te realiseren.

In de klassen is een keer per groep geobserveerd. Meerdere observaties in verschillende situaties in dezelfde groep zou een completer beeld geven van de aanleidingen die vooraf gaan aan het gedrag van leerlingen. Een ander voordeel van meerdere observaties in een groep zou kunnen zijn dat er een duidelijker conclusie getrokken kan worden over de overeenkomst van het gedrag van leerlingen in verhouding tot het klassenmanagement in de betreffende groep.

Wat opviel tijdens de interviews is dat sommige leerkrachten bij een ander onderwerp dan het bevroegde opmerkingen maken, waaruit blijkt dat in de praktijk soms anders gehandeld wordt dan in de vragenlijst en checklist aangegeven wordt.

5.3 Aanbevelingen

Naar aanleiding van de conclusies die getrokken zijn uit het onderzoeken kunnen de volgende aanbevelingen worden gedaan aan de Eben-Haëzerschool:

- Vergroot het bewustzijn van leerkrachten over de eigen basishouding dat verband houdt met eigen visie, waarden en overtuigingen met betrekking tot het beroep, het onderwijs en de eigen persoon (Wolf & Beukering, 2011) en ontwikkel het bewustzijn van de eigen rol van de leerkracht bij het omgaan met ongewenst gedrag.
- Om gewenst gedrag te verkrijgen is het belangrijk om het gewenste gedrag niet alleen aan te moedigen, maar dit gedrag ook aan te leren. Om preventie van gedragsproblemen vorm te geven, zou er gebruik gemaakt kunnen worden van een preventie programma zoals Positive Behavior Support (Golly & Sprague, 2011).

- Relatie opbouwen met de leerling is belangrijk, maar het gebruik van regels en routines is even belangrijk. Verscherp het gebruik van regels in de klas en in de algemene ruimtes op punten waar die er nog niet zijn. Maak deze regels duidelijk en eenduidig voor leerlingen en leerkrachten. Laat leerlingen meedenken over de regels en beperk het aantal regels.
- Gebruik de eerste twee weken van het schooljaar om regels en routines in de groep te onderwijzen en tot automatisme (routine) te maken.
- Bezinning op curatieve interventies is nodig. In welke mate is straf geven wenselijk of niet wenselijk? Breng hierin een schoolbrede eenduidigheid aan.
- Breng eenduidigheid aan in het klassenmanagement van de verschillende groepen.
- Een schoolbrede aanpak van ongewenst gedrag is nodig. Dat komt tot uiting in eenduidigheid in interventies en in klassenmanagement. Wordt dit niet gedaan, dan zal het gedrag van leerlingen sterk afhankelijk blijven van de individuele leerkracht.

5.4 Suggesties

Enkele suggesties voor nader onderzoek zijn:

- Onderzoek naar het gedrag van leerlingen op verschillende momenten in de groep. Hierbij wordt duidelijk wat het effect is van hoe het klassenmanagement in een bepaalde groep vorm gegeven wordt op het gedrag van de leerlingen.
- Onderzoek naar het gedrag van leerlingen als er geen leerkrachten aanwezig zijn, in de algemene ruimtes in school. Dit zou mogelijk een verklaring kunnen geven waarom leerkrachten het gedrag van leerlingen in de algemene ruimtes als niet verantwoordelijk en onrustig ervaren.

Literatuurlijst

- Engelen, R. van (2007). Grip op de groep, *Baarn: Bekadidact*.
- Geerdink, G., Volman, M., Wardekker, W. (2006). Pedagogische kwaliteit in de basisschool. (pp73-99) *Baarn: HB uitgevers*.
- Gettinger, M., & Stoiber, K. C. (2006). *Functional assessment, collaboration, and evidence-based treatment: Analysis of team approach for addressing challenging behaviors in Young children*. Journal of School Psychology, 44.
- Golly, A. & Sprague, J. (2009). Positive Behavior Support, Goed gedrag kun je leren! *Huizen: Pica*.
- Guercio, R. del (2011). *Back to the Basics of Classroom Management*. Education Digest, Essential Readings Condensed for Quick Review (0013-127X) Jan 2011. Vol.76, Ed.5; p.39-43
- Jones, F. H. (2007) Tools for Teaching. *Santa Cruz: Fredric H. Jones & Associates*
- Marzano, R.J., Marzano, J. Pickering, D.J.(2011) Wat werkt, pedagogisch handelen en klassenklimaat- vier fundamentele strategieën. *Middelburg: Bazalt*
- Pameijer, N., Van Beukering, T., De Lange, S., Schulp, Y. Van de Veire, H., (2010) Handelingsgericht werken in de klas. *Leuven, Den Haag: Acco*
- Wolf, K. van der & Beukering, T. van (2011). Gedragsproblemen in scholen. *Leuven/den Haag: Acco*.
- Roache, J; Lewis, R. *Teachers' Views on the Impact of Classroom Management on Student Responsibility*. Australian Journal of Education (0004-9441) Nov 2011. Vol.55, Ed.2.p.132-146
Bron: ERIC®

Bijlagen

1. Instrument: observatieschemas
2. Plein en balregels Eben-Haezerschool Teuge
3. Instrument: Registratielijst voor gedragsincidenten
4. Instrument: Vragenlijst voor leerlingen
5. Instrument: Vragenlijst voor leerkrachten
6. Instrument: Checklist Klassenmanagement
7. Document Zelfstandigheid en Verantwoordelijkheid Eben-Haezerschool
8. Instrument: Interviewleidraad
9. Resultaten Observaties
10. Resultaten Registratielijst voor gedragsincidenten
11. Resultaten Vragenlijst voor leerlingen
12. Resultaten Vragenlijst voor leerkrachten
13. Resultaten Checklist Klassenmanagement
14. Resultaten Interviews

Bijlage 1. Instrument: observatieschemas**Gestructureerde observaties gewenst en ongewenst gedrag op het schoolplein****Plek en tijd van observatie**

Wanneer: In de grote pauze

Hoelang: 10 minuten

Waar: Op het bovenbouwplein, 5 keer

Wanneer: In de grote pauze

Hoelang: 10 minuten

Waar: Op het onderbouwplein, 5 keer

Op welk gedrag wordt gelet en hoe wordt dit gescoord

De bedoeling van deze observatie is het observeren van het gedrag van leerlingen op de betreffende pleinen. Wanneer ongewenst gedrag gezien wordt, wordt dit geturfd. Duurt dit gedrag langer dan enkele seconden, dan wordt er een tijdsaanduiding gegeven.

De observatie punten zijn de 8 regels van de school, de pleinregels en de balregels. Deze regels zijn te vinden in de bijlage

Algemene schoolregels

Daarnaast zijn er algemene regels, waarvan er 8 steeds schoolbreed gepresenteerd en klassikaal besproken worden. Dat zijn de volgende regels:

- Ik laat zien en horen dat ik beleefd ben tegen alle volwassenen, zowel binnen als buiten de klas.
- Ik ga in de pauze zo snel mogelijk rustig naar buiten. Ben ik buiten, dan blijf ik buiten.
- Ik ben zuinig op alle spullen van school, van mijn medeleerlingen en van mezelf
- Ik gehoorzaam de overblijfmoeder en invalleerkracht, net zo goed als ik luister naar mijn eigen meester of juf.
- Ik loop met mijn fiets aan de hand op het plein. Als ik mijn fiets heb weggezet dan ga ik direct naar het plein.
- Ik ga naar de pleinwacht als ik een probleem heb. Kleine problemen lossen wij onderling op
- Ik zeg leuke dingen over en tegen een ander.
- Ik zorg ervoor dat een ander geen pijn heeft.

Observatie plein bb/ob datum:**Gedragscatalogus**

- Overtreden van de schoolregels
- Overtreden van de regels die gelden voor het plein
- Overtreden van de regels die gelden voor het balgebruik
- OO; Ongewenst: Overig gedrag

Registratie

Het ongewenste gedrag dat gezien wordt bij 1 leerling, wordt geregistreerd met een kruisje.
Duurt dit langer dan 10 seconden, dan wordt er een tijdsaanduiding bijgezet.

Overtreden schoolregels												
Overtreden Pleinregels												
Overtreden Balregels												
Ongewenst Overig gedrag												

Gestructureerde observaties gewenst en ongewenst gedrag in de klas**Plek en tijd van observatie**

Wanneer: Tijdens een les op afspraak met de leerkracht

Hoelang: 12 minuten

Waar: In de groepen 3 - 8

Op welk gedrag wordt gelet en hoe wordt dit gescoord

De bedoeling van deze observatie is het observeren van het ongewenst gedrag van leerlingen in de klas. Wanneer ongewenst gedrag gezien wordt, wordt dit geturfd. Duurt dit gedrag langer dan enkele seconden, dan wordt er een tijdsaanduiding gegeven.

De observatie punten zijn de 8 regels van de school, de regels van de klas (deze bespreek ik van tevoren met de betreffende leerkracht) en de instructie van de leerkracht.

Schoolregels:

- Ik laat zien en horen dat ik beleefd ben tegen alle volwassenen, zowel binnen als buiten de klas.
- Ik ga in de pauze zo snel mogelijk rustig naar buiten. Ben ik buiten, dan blijf ik buiten.
- Ik ben zuinig op alle spullen van school, van mijn medeleerlingen en van mezelf
- Ik gehoorzaam de overblijfmoeder en invalleerkracht, net zo goed als ik luister naar mijn eigen meester of juf.
- Ik loop met mijn fiets aan de hand op het plein. Als ik mijn fiets heb weggezet dan ga ik direct naar het plein.
- Ik ga naar de pleinwacht als ik een probleem heb. Kleine problemen lossen wij onderling op
- Ik zeg leuke dingen over en tegen een ander.
- Ik zorg ervoor dat een ander geen pijn heeft.

Regels van de klas:

-
-

Instructies die gegeven worden door de leerkracht:

-
-
-

Gedragscatalogus

- Ongewenst: Overtreden van de regels in de school
- Ongewenst: Overtreden van de regels in de klas
- Ongewenst: Niet volgen van de instructie van de leerkracht
- Ongewenst: Overig gedrag

Registratie

Het ongewenste gedrag dat gezien wordt bij 1 leerling, wordt geregistreerd met een kruisje. Duurt dit langer dan 10 seconden, dan wordt er een tijdsaanduiding bijgezet.

Ongewenst schoolregels						
Ongewenst klassenregels						
Ongewenst Niet opvolgen instructie						
Ongewenst overig						

Ruimte voor uitleg situatie

Bijlage 2. Plein- en balregels

Regels die in de schoolgids staan:

- 'Zonder toestemming ga je niet van je eigen plein af of naar binnen (dus ook niet op de busbaan).
- Houd bij je spel steeds rekening met anderen, met name jonge kinderen. Ga fijn met elkaar om en vecht niet.
- Bij het spelen mag je niet aan elkaars kleren trekken. Als je opzettelijk de kleren van een ander vernielt, moet je zelf de kosten betalen. Dit geldt natuurlijk ook voor andere eigendommen van je medeleerlingen, zoals brillen.
- Een ruit, die opzettelijk door jou kapot wordt gemaakt, moet worden vergoed.
- Een aantal spelletjes zijn uit veiligheidsoverwegingen niet toegestaan: paardje rijden op elkaars rug, slingeren, blikjesvoetbal, hek beklimmen.
- Houd het plein netjes; doe afval in de bak en wees zuinig met het groen op en rondom het plein.
- Als er problemen zijn, bespreek je die met de pleinwacht. Kleine problemen los je zelf op.
- Gevonden voorwerpen geef je aan je juf of meester.
- Wanneer we ons inzetten om op het plein een fijne sfeer te maken, hebben we daar allemaal plezier van'.

Regels onderbouwplein

- De kinderen mogen alleen spelen op het kleuterplein:
 - o niet in de schuur
 - o niet in de tuintjes
 - o niet bij de scheiding met het plein van de groepen 3 en 4
 - o niet aan de bomen komen van buurman Kater
- De kinderen mogen niet met de schommel draaien. Er mag door andere kinderen niet op de zwarte matten gelopen worden.
- Op het klimrek mag geen materiaal gelegd worden (bijvoorbeeld; banden, scheppen, harken, planken, tuigen). Van het hoogste dak van het klimrek mag niet afgesprongen worden.
- Zandbak:
 - o Zand moet in de zandbak blijven, dus geen emmers met zand op de karren.
 - o Niet met zand gooien, kinderen die dit doen moeten voor straf op de bank zitten met de armen over elkaar.
 - o Geen banden en bezems in de zandbak.
 - o Scheppen en harken, alleen in de zandbak.
- Geen fietsen en karren op de trekkerband, op elkaar en op het stoepje bij de ingang.
- Het is de bedoeling dat alleen kinderen van de groepen 1 en 2 met de fietsen, karren en skelter spelen. Kinderen van groep 3 niet meer.
- Op dinsdag en vrijdagmiddag mogen de kinderen van groep 3 met de constructiebalken (in de blauwe bak) spelen.
- Tuigjes en klossen moeten worden gebruikt als tuigjes en klossen.
- De kinderen mogen geen kleren en andere dingen kapot maken van een ander kind.
- Jassen mogen alleen uit na afspraak of als de "pleinwachtjuf /ouder" het zegt. In de winter hebben de kinderen hun jassen buiten dicht. Leerkrachten en ouders letten hierop als ze naar buiten gaan.
- De kinderen uit de groepen 1 t/m 3 mogen tijdens de pauze naar de wc. De pleinwacht neemt aan het begin van de pauze de drie linten mee naar buiten. Als er iemand toestemming krijgt (om wat voor reden dan ook) om naar binnen te gaan krijgt hij/zij een lint (die omgehangen moet worden)

Zodoende zijn er geen kinderen meer zonder reden/toestemming binnen. En is er ook geen deurwacht meer nodig

- Kinderen die binnen mogen zijn, blijven in de klas of op de plaats die de leerkracht hen aangewezen heeft

Regels bovenbouwplein (groep 4-8):

- De pleinwacht neemt aan het begin van de pauze de drie linten mee naar buiten. Als er iemand toestemming krijgt (om wat voor reden dan ook) om naar binnen te gaan krijgt hij/zij een lint (die omgehangen moet worden) Zodoende zijn er geen kinderen meer zonder reden/toestemming binnen. En is er ook geen deurwacht meer nodig.
- Kinderen die binnen mogen zijn, blijven in de klas of op de plaats die de leerkracht hen aangewezen heeft.
- Als pauze begint gaan de leerlingen zo spoedig mogelijk naar buiten. De eigen leerkracht draagt er zorg voor dat zijn/haar leerlingen naar buiten gaan.
- De leerlingen spelen uitsluitend op de voor hen aangewezen pleingedeelten.
- Per toerbeurt mogen de leerlingen van het bovenbouwplein met een softbal en een basketbal spelen op het plein, dat rooster hangt op de deur bij de hoofdingang en de zij-ingang. Andere ballen zijn niet toegestaan.
- Niet alle spelletjes zijn toegestaan. Uit veiligheidsoverwegingen voor zichzelf en anderen mogen de kinderen niet:
 - o paardje rijden op elkaars rug
 - o slingeren
 - o blikjesvoetbal
 - o fietsen op het plein
- De hekken dienen gesloten te zijn en op de hekken wordt niet gezeten
- De leerlingen gaan voorzichtig om met het groen op en om het plein.
- Met elkaar vechten is strafbaar, stoeien mag alleen op de rubbertegels.
- Bij het spelen mogen de leerlingen niet aan elkaars kleren trekken. Bij opzettelijk vernielen van elkaars bezittingen moeten de onkosten zelf betaald worden.
- Ruiten die door leerlingen opzettelijk vernield worden, moeten door desbetreffende leerling(en) betaald worden.
- Alle leerlingen helpen mee het plein zo schoon mogelijk te houden.

Regels balgebruik:

We spelen op het plein alleen met de ballen van school. Je mag dus geen eigen bal meenemen om mee te spelen.

Kleine balletje en basketbal

- Het kleine balletje is een oranje balletje zo groot als een tennisbal
- De basketbal is de grote, zachte, schuimbal. Deze bal wordt gebruikt in de voetbalbak op het plein. Wanneer de bal uit het vak wordt geschopt gelden de gebruikelijke voetbalregels. De bal is dan voor de andere partij.
- Op het rooster kun je zien wanneer je aan de beurt bent om met één van de ballen te spelen.
- Het spelen met de bal mag alleen in de kleine en in de grote pauze.
- Wees zuinig op de bal. Wanneer de bal op het dak ligt, of ergens anders waar je hem niet kunt of mag pakken, meldt je dit direct bij de pleinwacht of je juf/meester. Ook wanneer de bal kapot is, meld je het direct bij de pleinwacht of juf/meester.
- Iedereen in de klas mag meedoen met het balspel, je sluit niemand uit.
- Pak de bal niet af van een andere groep, jouw klas komt vanzelf weer eens aan de beurt.
- Aan het eind van de grote pauze breng je de bal in de groep die de volgende dag aan de beurt is.

- Bij regenachtig weer of als het net geregend heeft, mag je niet met de bal buitenspelen.

Regenboogbal

- Deze bal is bedoeld voor de kinderen uit de groepen 6/7, 7 en 8
- In de grote pauze mag je met deze bal spelen, vraag van te voren toestemming aan de pleinwacht (dus nog niet beginnen als er geen pleinwacht is!)
- Je mag niet tegen deze bal schoppen!
- Je moet beheerst met deze bal gooien!

Bijlage 3. Instrument: Registratielijst voor gedragsincidenten**Incidentenregistratie**

Bron Incidentenregistratie

Deze incidentenregistratie is ontleend aan het boek Positive Behavior Support, Goed gedrag kun je leren (Sprague en Golly, 2011) en aangepast aan de situatie van de Eben-Haëzerschool.

Gebruik

Dit formulier wordt uitgedeeld onder leerkrachten van de Eben-Haëzerschool. Hierop vermelden zij elk incident waarbij er sprake is van het genoemde probleemgedrag. Dit wordt 2 weken bijgehouden. De onderzoeker haalt dagelijks de registraties op, of vult dit ter plekke in met de betreffende leerkracht voor de voorvallen van die dag.

Naam:			Ingevuld door:		
Groep:		Datum:		Tijd:	
Plaats	Probleemgedrag		Maatregel		
1. Klaslokaal	1. onacceptabel taalgebruik		1. Gesprek		
2. gang/hal	2. fysiek geweld		2. time-out		
3. toilet	3. misbruik/vernietiging materiaal		3. nablijven		
4. schoolplein	4. intimideren/treiteren		4. wegsturen naar.....		
5. gymzaal	5. ongehoorzaam/ tegendraads		5. contact ouders		
6. anders, nl:					
Tijdperiodes:					
1. voor schooltijd					
2. onder de les					
3. tijdens kleine pauze					
4. tijdens grote pauze					
5. na schooltijd					
6. tijdens evenement (voetbal, aanbieden regel)					

Opmerking:

Bijlage 4. Instrument: Vragenlijst voor leerlingen**Vragenlijst leerlingen**

(Deze vragenlijst is gebaseerd op het Theoretisch Kader en de Checklist Klassenmanagement uit Positive Behavior Support, 'Goed gedrag kun je leren!' van A. Golly en J. Sprague (2011).)

Fijn dat jij deze vragenlijst in wilt vullen!

Waarom krijg je deze vragenlijst eigenlijk? Ik ga zelf naar school om steeds iets bij te leren over het gedrag van leerlingen. Daarom wil ik weten hoe het op onze school gaat met bijvoorbeeld regels en afspraken en of alle meesters en juffen hetzelfde doen. Zo kunnen we steeds steeds beter alle leerlingen helpen om op de goede manier te werken en met elkaar om te gaan.

In deze vragenlijst wordt er steeds iets gezegd over regels en afspraken in jouw groep, waar de materialen liggen en over de lessen. Jij kunt bij elke zin vertellen of het klopt, of het een beetje klopt, of het bijna klopt of dat het echt klopt!
Zet steeds een kruisje onder de 1, 2, 3 of 4.

- 1 = klopt niet
- 2 = klopt een beetje
- 3 = klopt bijna helemaal
- 4 = klopt helemaal

Succes en alvast bedankt! Groetjes van juf Everts

Naam:

groep:

Regels en afspraken	1	2	3	4
In onze groep werken we met de regelkaart				
Ik weet wat ik moet doen als ik klaar ben				
Dit werk ligt klaar, met antwoordenboekjes				
Ik weet wat de afspraken zijn over het pakken van materialen, zoals pennen, potloden				
In onze klas gebruiken we een rood/groen kaartje voor het gaan naar de wc.				
Er is in onze klas een afspraak over hoe wij weggaan uit het lokaal				
We oefenen wel eens waar we het beste langs kunnen lopen in de klas.				
In onze klas is het duidelijk hoe wij ons horen te gedragen				
Ik weet wat er gebeurt als ik de regels overtreed				
Ik weet wanneer en hoe lang ik mag computeren				
Ik weet hoe ik me hoor te gedragen bij het werken aan de computer.				

Begin van de les	1	2	3	4
Ik weet wat ik moet doen als ik de klas binnenkom 's ochtends.				
De meester of juf staat 'ochtends bij de deur om de leerlingen te ontvangen				
Er is rust bij de start van een dag				

Zelfstandig werken	1	2	3	4
Wij hebben duidelijke regels voor zelfstandig werken en deze snap ik ook				
We gebruiken het verkeerslicht bij het zelfstandig werken				
Ik weet wat de kleuren van het stoplicht betekenen				
Ik weet hoe en aan wie ik hulp kan vragen				
Ik weet wanneer ik mag rondlopen en wanneer niet				

Eind van de les	1	2	3	4
De meester/juf gebruikt steeds hetzelfde stilte- en aandachtssignaal				
Wij reageren hier altijd direct op				
De meester/juf staat bij de deur om de leerlingen gedag te zeggen aan het eind van een schooldag				
Kasten voor materialen	1	2	3	4
In onze klas is er een voorraad aanwezig van pennen, potloden, vullingen, gummen en dergelijke				
Alle spullen die wij vaak gebruiken kan ik goed bereiken.				
De spullen voor rekenen, taal en andere vakken kan ik goed vinden en pakken				
Materialen die de juf bijna nooit gebruikt zijn op een handige plek opgeruimd				
Onze klas is zo ingericht dat de leerlingen materialen kunnen pakken zonder dat anderen daar last van hebben				
Tafel meester/juf	1	2	3	4
De tafel van de juf of meester staat op een handige plek				
Er zijn duidelijke regels over wat wij aan het bureau van de juf of meester mogen				
Het bureau van de meester of juf is opgeruimd				
In onze klas is een instructietafel en een bureau				
Opletten door meester/juf	1	2	3	4
De meester of juf houdt de hele groep in de gaten als hij/zij met een leerling bezig is.				
Onze meester/juf let goed op en heeft de aandacht steeds bij de les				
Onze meester/juf kan snel een beslissing nemen				
Onze meester/juf loopt door de groep als wij een opdracht maken				
De lessen	1	2	3	4
Er is altijd genoeg materiaal voor onze les				
De manier waarop wij werken is zo dat ik zin in de les heb				
Het werk wat wij moeten doen vind ik belangrijk en leuk				
Bij het zelfstandig werken kan ik heel veel zelf regelen				
De les die ik doe zijn zo dat ik er wat aan heb en het goed kan maken				

Bedankt voor het invullen van de vragen!!

Bijlage 5. Instrument: Vragenlijst voor leerkrachten*Vragenlijst en checklist over gedrag en klassenmanagement op de Eben-Haëzerschool*

Voor mijn studie (master SEN, leerroute gedrag) doe ik een onderzoek naar het gedrag van leerlingen op de Eben-Haëzerschool en naar hoe wij als leerkrachten hiermee omgaan. Het doel hiervan is om een aanzet te geven tot een schoolbrede aanpak voor het bevorderen van gewenst gedrag op onze school.

In deze vragenlijst vind je vragen over het gedrag van leerlingen en jouw ervaring daarmee. Daarnaast vind je vragen over wat jij doet om gewenst gedrag te versterken en wat je doet met ongewenst gedrag.

Aan deze vragenlijst zit een ander instrument gekoppeld, namelijk een checklist klassenmanagement. Gedrag van leerlingen heeft onder andere te maken met de instelling van de leraar, de relatie tussen leraar en leerlingen en het omgaan met regels en routines. In mijn onderzoek richt ik mij vooral op het klassenmanagement. Je vindt ook vragen die betrekking hebben op de afspraken die verwoord zijn in het document 'Zelfstandigheid en Verantwoordelijkheid'. Deze is te vinden op Intranet van de Eben-Haëzerschool.

De informatie die ik via jou krijg, blijft vertrouwelijk. De bevindingen van het onderzoek worden in algemene bewoordingen gerapporteerd en zullen niet te herleiden zijn naar groep of persoon. De resultaten worden gepresenteerd in een verslag/personeelsvergadering.

In de vragenlijst zijn de vragen 1, 2 en 4 open vragen. De andere vragen zijn schaalvragen, waarbij je altijd iets kunt omcirkelen. De checklist heeft stellingen waarbij je kunt kiezen uit 4 mogelijkheden.

Met het totaal ben je ongeveer 25 minuten bezig!

Alvast hartelijk bedankt voor je medewerking!!

Ingevuld door:

Groep:

Datum:

Vragenlijst gedrag en klassenmanagement op de Eben-Haëzerschool

1 = nooit

2 = soms

3 = vaak

4 = altijd

1. Hoe zou je het gedrag van jouw groep in een zin omschrijven?

2. In hoeverre houden leerlingen in jouw groep zich aan de regels met betrekking tot:

<i>Begin van de schooldag en les.</i>	1	2	3	4
<i>Overgangen en onderbrekingen</i>	1	2	3	4
<i>Het gebruik van materialen en benodigdheden</i>	1	2	3	4
<i>Groepswork (bijvoorbeeld met coöperatief leren)</i>	1	2	3	4
<i>Zelfstandig werken en leraargeleide activiteiten</i>	1	2	3	4

3. Hoe zou jij het gedrag van leerlingen in algemene ruimtes zoals plein, gangen en gemeenschapsruimte in een zin omschrijven?

4. Welk gedrag van leerlingen ervaar jij als ongewenst gedrag?

-
-
-
-

5. Wat is jouw aanpak bij ongewenst gedrag?

<i>Grenzen stellen voor ongewenst gedrag</i>	1	2	3	4
<i>Het herinneren aan afgesproken regels en gewenst gedrag</i>	1	2	3	4
<i>Belonen als de leerling het gewenste gedrag laat zien</i>	1	2	3	4
<i>Negeren</i>	1	2	3	4
<i>Vooraf een duidelijke en eerlijke waarschuwing</i>	1	2	3	4
<i>Straf:</i>	1	2	3	4
- <i>Standje</i>	1	2	3	4
- <i>Apart zetten met een vooraf gestelde tijdsduur</i>	1	2	3	4
- <i>Onthoudingsstraf (binnenblijven, niet meedoen)</i>	1	2	3	4
- <i>Opstel gerelateerd aan overtreding</i>	1	2	3	4
- <i>Schrijfstraffen</i>	1	2	3	4
<i>Probleemverhelderend gesprek</i>	1	2	3	4
<i>Anders, namelijk:</i>	1	2	3	4

6. Wat doe jij in de klas om gewenst gedrag te versterken?

<i>Zelf doen wat je van de leerlingen verwacht</i>	1	2	3	4
<i>Gewenst gedrag aanleren</i>	1	2	3	4
<i>Aanmoedigen van passend gedrag</i>	1	2	3	4
<i>Regels en routines</i>	1	2	3	4
<i>Erkenning van behoeften van leerlingen</i>	1	2	3	4
<i>Opbouwen van relatie tussen jezelf en de leerlingen</i>	1	2	3	4
<i>Onderwijzen van hun procedures en routines aan het begin van het schooljaar</i>	1	2	3	4
<i>Actief toezicht houden</i>	1	2	3	4
<i>Anders, namelijk:</i>	1	2	3	4

De volgende vragen hebben betrekking tot het klassenmanagement.

7. Hoe realiseer jij een alerte houding naar de leerlingen?

<i>Vooraf nadenken over dingen die zouden kunnen gebeuren</i>	1	2	3	4
<i>Overzicht houden over de groep, terwijl je met een leerling bezig bent</i>	1	2	3	4
<i>Opletten, orde houden, 'bij de les blijven'</i>	1	2	3	4
<i>Flexibel, snel besluiten nemen</i>	1	2	3	4
<i>Regelmatig door de groep lopen bij het verwerken van de opdracht</i>	1	2	3	4
<i>Anders, namelijk:</i>	1	2	3	4

8. Hoe organiseer jij een actieve en effectieve leertijd voor de leerlingen?

(Actief en effectief wil zeggen: iedere leerling kan elke minuut optimaal benutten)

<i>Door voldoende beschikbaar materiaal</i>	1	2	3	4
<i>Door aantrekkelijke werkvormen</i>	1	2	3	4
<i>Door betekenisvolle opdrachten</i>	1	2	3	4
<i>Door de leerlingen zo veel mogelijk zelfsturend te maken</i>	1	2	3	4
<i>Door lessen en aanpak die aan de behoefte van de leerling is aangepast</i>	1	2	3	4
<i>Anders, namelijk:</i>	1	2	3	4

9. Hoe houd jij in de lesvoorbereiding rekening met planning en fasering van de activiteiten?

(Planning en fasering heeft te maken met de structuur en fases van je les)

<i>Rekening houden met het begin en het einde van een activiteit</i>	1	2	3	4
<i>Het gebruik van fases in je les, zoals bij bijvoorbeeld directe instructie</i>	1	2	3	4
<i>Rekening houden met tijd voor opruimen en lesovergangen</i>	1	2	3	4
<i>Richten op de bedoeling van de les, om het spoor niet kwijt te raken</i>	1	2	3	4
<i>Evalueren op de les: hoe ging het (proces)/ Is het doel behaald (product)?</i>	1	2	3	4
<i>Anders, namelijk:</i>	1	2	3	4

Bedankt voor het invullen van deze vragenlijst!**Je mag nu door naar de checklist.****Wil je ook daarop je naam en de groep schrijven?**

Bijlage 6. Instrument: Checklist Klassenmanagement

Checklist klassenmanagement

Naam leerkracht:
Leerkracht van groep:

datum:

Deze checklist ligt voor je in het kader van een praktijk gericht onderzoek dat ik doe voor mijn opleiding master SEN. Dit instrument is een checklist voor je klassenmanagement. Met name de aankleding van het lokaal en het gebruik van regels en routines wordt hierin gemeten. Deze checklist heb ik overgenomen uit het boek 'Positive Behavior Support, Goed gedrag kun je leren!' van A. Golly en J. Sprague. Ik heb enkele vragen aangepast aan de regels voor Zelfstandigheid en Verantwoordelijkheid (Z&V), zoals wij deze kennen op de Eben-Haëzerschool. De vragen die aangevuld of aangepast zijn, heb ik aangeduid met een: Z&V.

1 = in orde 2 = bijna in orde 3 = een beetje in orde 4 = niet in orde

1. Tafel leerkracht	1	2	3	4
De tafel staat op een handige plek				
Er zijn duidelijke regels over wat leerlingen aan mijn tafel mogen				
Als ik aan mijn tafel zit kan ik de hele klas overzien				
Ik gebruik mijn tafel als bureau				
Mijn tafel is geordend				
Ik heb een instructietafel en een bureau (Z&V)				

2. Kasten voor materialen	1	2	3	4
Er is een materialenkast zoals afgesproken in de randvoorwaarden voor zelfstandigheid en verantwoordelijkheid (Z&V)				
Materialen die vaak worden gebruikt zijn goed te bereiken				
Leerlingen kunnen de methodematerialen goed vinden en pakken				
Materialen die ik zelden gebruik zijn op een handige plek opgeslagen				
De klas is zo ingericht dat leerlingen materialen kunnen pakken zonder anderen te hoeven lastig te vallen.				

3. Procedures aan het begin van de lessen	1	2	3	4
Er is een duidelijk afspraak routine voor de leerlingen wat ze te doen als ze binnenkomen bij de start van de dag				
Ik sta bij de deur om de leerlingen te ontvangen				
Er is rust bij de start van een dag				

4. Algemene procedures in de klas	1	2	3	4
In mijn groep werken we met de regelkaart waarop de belangrijkste regels van de klas beschreven zijn en aan de andere kant regels voor samenwerken (Z&V)				
Leerlingen weten wat zij moeten doen als ze klaar zijn (Z&V)				
Dit werk ligt voor kinderen klaar, met antwoordenboekjes (Z&V)				
Er zijn duidelijke afspraken over het pakken van materiaal uit de materialenkast, zoals pennen, potloden etc. (Z&V)				
Tijdens zelfstandig werken hebben de leerlingen hun materialen beschikbaar				
Ik gebruik de procedure voor het naar het toilet gaan zoals afgesproken (Z&V)				
Er is een duidelijk procedure voor het weggaan uit het lokaal				
Handige looproutes door de klas worden regelmatig geoefend				

5. Procedures voor zelfstandig werken	1	2	3	4
Regels voor zelfstandig werken zijn helder voor de leerlingen				
We zetten het verkeerslicht in bij het zelfstandig werken				
We gebruiken de regels rondom het verkeerslicht zoals afgesproken in Z&V, zodat de leerlingen weten wanneer ze stil moeten zijn of zachtjes mogen overleggen				
Leerlingen weten hoe ze hulp kunnen vragen				
Leerlingen weten wanneer ze mogen rondlopen en wanneer niet				
6. overgangen	1	2	3	4
De klas loopt rustig naar andere plekken in de school				
Lesovergangen zijn voorspelbaar voor leerlingen				
Er zijn regelmatig energizers/ontspanmomenten ingepland tussen lessen				
Lesovergangen kosten weinig tijd en verlopen rustig				
7. Procedures aan het einde van een leseenheid	1	2	3	4
Er is een vast stilte- en aandachtssignaal				
Leerlingen reageren direct op de signalen				
Er is een procedure voor de afsluiting van de schooldag				
Ik sta bij de deur om de leerlingen gedag te zeggen aan het eind van een schooldag				
8. Procedures bij ongewenst gedrag	1	2	3	4
Er zijn duidelijke gedragsverwachtingen in mijn klas				
Er zijn duidelijke consequenties op het overtreden van gedragsverwachtingen				
Er is een procedure voor het uit de klas sturen van leerlingen				
Leerlingen kennen deze procedure				
9. Procedures voor computergebruik	1	2	3	4
Leerlingen weten wanneer en hoe lang zij mogen computeren				
Ik heb duidelijke gedragsverwachtingen voor het werken aan de computer.				
10. procedures voor afzonderen van leerlingen	1	2	3	4
Er is een procedure voor leerlingen die beter in een rustige omgeving werken				
Er is/zijn vaste plekken voor leerlingen die beter in een rustige omgeving werken				
Er is een procedure voor het uit de klas sturen van leerlingen				

Bijlage 7. Document Zelfstandigheid en Verantwoordelijkheid Eben-Haezerschool**B. Gemaakte afspraken****Randvoorwaarden Zelfstandig werken**

Allereerst hebben we een aantal randvoorwaarden opgesteld: Deze zitten in uitgebreide vorm in ieders klassenmap.

1. Toiletbezoek

De kinderen mogen, met uitzondering van de klassikale activiteiten, op alle momenten van de dag naar het toilet. Als ze draaien het toiletbordje op rood. Bij terugkomst draaien ze deze weer op groen.

2. Materialenkast

Achter in de klas is een kast waarin alle materialen staan die kinderen nodig hebben. Het gaat om: een bak met nieuwe potloden, gummen, vullingen, leenpennen, lege schriften, lege blaadjes, linialen, rode pennen, puntenslijpers, lijmpotten, leenscharen. Eén kind uit de klas controleert één keer per week de kast op de voorraden.

3. Werk voor kinderen die klaar zijn met hun werk

Op het bord wordt genoteerd wat leerlingen moeten doen als ze klaar zijn. Dit werk ligt voor kinderen klaar, met antwoordenboekjes.

4. Lopen door de klas

Kinderen lopen alleen door de klas om materialen te pakken, het toilet te bezoeken of als de leerkracht dit aangeeft.

Afspraken Zelfstandig werken

- We werken met de regelkaart. Vanaf groep 4 heeft iedere leerling deze in zijn bezit.
- We zetten het verkeerslicht in bij het zelfstandig werken.
- In iedere groep is een instructietafel.
- Vanaf groep 5 kijken kinderen zoveel mogelijk werk zelf na.
- We kiezen voor 3 niveaus zoals de methode aangeeft bij rekenen.
- Enkele leerlingen werken in spoor 1 of 5.
- Voor differentiatie gebruiken we in eerste instantie de methode.
- Er vindt geen versnelling plaats over de jaargroep. Behalve als er met IB een afspraak is gemaakt.

- In groep 4 wordt vanaf januari met een halve dagtaak gewerkt, waarin de vakken rekenen, taal en schrijven zijn opgenomen. De taken staan op het bord.
- In groep 5-8 wordt drie keer per week ongeveer 1,5 uur zelfstandig gewerkt aan weektaken voor rekenen, taal en (begrijpend)lezen. Hiervoor gebruiken we het programma Taakmaker. Eventueel aangevuld met andere vakken. We doen in principe geen zaakvakken in de weektaak. Voor het vak rekenen geven we alleen

Samenwerken

Om de betrokkenheid op elkaar en op de lesstof te vergroten maken we gebruik van samenwerkingsvormen zoals coöperatieve werkvormen.

- Minimaal één keer per week doen de leerlingen een coöperatieve werkvorm. Makkelijker vormen zijn die voor tweetallen, moeilijker vormen voor viertallen.
- We leren de kinderen basis- en voortgezette vaardigheden voor samenwerken aan. Dit kun je doen door middel van de inzet van T-Kaarten.

C. Hoe werken we?

Sporen

We zijn dagelijks bezig met het geven van onderwijs op maat. Dit geldt voor tempo, uitdaging en de mate van instructie en zelfstandig werken. Om hieraan tegemoet te komen zijn de leerlingen van onze school ingedeeld in 5 verschillende sporen.

Wat betreft de klassikale instructie en leerstofaanbod gaan wij vanaf groep 3 uit van drie niveaus waarop wij de leerlingen tegemoet komen:

- spoor 4: deze leerling gaat vrijwel zonder instructie aan de slag. SLO gebruiken we bij spoor 4. In taakmaker wordt dit als 'spoor 6' omschreven.
- spoor 3: deze leerling kan na de gegeven klassikale instructie zelfstandig verder
- spoor 2: deze leerling wordt na de klassikale instructie verder begeleid aan de instructietafel

Vanaf groep 5 zijn er naast spoor 2,3 en 4 nog de sporen 1 en 5 toegevoegd. Om een leerling hierin te plaatsen is altijd overleg nodig met ouders en IB. Zie hiervoor het IB document.

Verkeerslicht

Bij alle kleuren geldt: De leerling stoort niemand.

Rood	Leerling mag niemand storen en werkt individueel aan zijn taak.
Oranje	Leerling mag hulp vragen aan medeleerling.
Groen	Leerling mag ook hulp vragen aan medeleerling, als ze er niet uitkomen is de leerkracht beschikbaar.

Verkeerslichtmodel – in relatie tot instructie

Het verkeerslicht is te gebruiken bij het werken aan de weektaak, maar ook bij de 'gewone' lessen met een zelfstandig verwerkingsmoment. De kleur van het licht geeft aan of de leerlingen elkaar óf de leerkracht om hulp mogen vragen.

De les kan er als volgt uitzien.

Groep (20 min)	introductie	Ophalen van voorkennis
Rood (10 min)	Verwerking	Leerlingen werken individueel aan hun taak
Oranje (10 min)	Verwerking	Leerlingen mogen hulp vragen aan medeleerling.
Groen (10 min)	Verwerking	Leerlingen zetten bij een vraag een teken op tafel. De leerkracht biedt hulp.
Groen (5 min)	Afsluiting	Afsluiten van de les.

Elkaar helpen

Achter op de regelkaart staan de aanwijzingen voor de leerlingen voor het 'elkaar helpen'.

Werken met de weektaak

Moettaken

De leerkracht bepaalt welke lesstof in de moettaken komt. In ieder geval komen er taallessen en rekenopdrachten in. Begrijpend lezen baklessen zijn ook erg geschikt. In principe komen er geen zaakvakken in de weektaak. De kinderen bepalen zelf de volgorde van de

moettaken. Het programma taakmaker gebruiken we voor het maken van de weektaak voor de leerlingen. De leerlingen krijgen op een A4 de uitgedraaide weektaak. Prettig is het voor de leerlingen als ze daarbij een planningsblad krijgen. In het programma zijn de niveaus van de leerlingen in te voeren per vakgebied rekenen –taal –spelling – begrijpend lezen –overige vakken –keuzetaken.

Keuzetaken

Als de leerlingen klaar zijn met de moettaken kunnen ze een keuze maken uit de keuzetaken. De leerlingen kunnen hiermee zelfstandig aan het werk. We bieden uitdaging in deze taken door ze aan te bieden in verschillende niveaus en voldoende gevarieerd. De leerkracht maak hierin eigen keuzes. Wel zijn er voor ieder jaargroep specifieke materialen aangeschaft. Deze zijn voorzien van een sticker 'Keuzetaak groep x'

In het mapje 'leraren' – 'groepsmap' staat voor iedere groep een document met keuzetaken.

Deze taken zijn

ingedeeld in blokken

Bijlage 8. Instrument: Interviewleidraad Interview leerkrachten

Voordat dit interview gehouden wordt, heeft de betreffende leerkracht de ' Vragenlijst voor leerkrachten' en de ' Checklist Klassenmanagement' ingevuld. Uit deze lijsten wordt duidelijk welke interventies de leerkrachten plegen en hoe door deze leerkrachten vorm wordt gegeven aan klassenmanagement.

Door het gebruik van een semi-gestructureerd interview wil ik erachter komen wat de ervaring en mening van leerkrachten is met betrekking tot huidig gedrag van leerlingen en de motivatie voor de keuze van de interventies die zij plegen.
Daarnaast wil ik te weten komen wat de motivatie is voor de wijze waarop vorm wordt gegeven aan klassenmanagement door de betreffende leerkracht.

In het onderstaande interview staan enkele hoofdvragen, voorzien van aandachtspunten die eventueel kunnen passeren. De hoofdvragen en de aandachtspunten zijn evenals de 'Vragenlijst voor leerkrachten' en de ' Checklist Klassenmanagement' gebaseerd op het Theoretisch Kader.

Tijdens het interview maak ik notities die ik als leidraad gebruik bij het verwerken van de resultaten. Voor de zekerheid neem ik het interview op, als de betreffende leerkracht hiermee instemt.

Interview schema

1. Je hebt in de vragenlijst aangegeven het volgende gedrag als ongewenst te ervaren

-
-

Kun je vertellen wat het maakt dat dit ongewenst is voor jou?

- a. regels
- b. eigen grenzen, waarden en normen
- c. mate van gedrag
- d. of?

2. Je hebt in de vragenlijst een aantal interventies aangekruist die jij pleegt bij gewenst of ongewenst gedrag. Mij viel op dat...

Kun jij uitleggen waarom jij juist deze interventies gebruikt en niet die ander?

- a. preventief of curatief belangrijker?

3. Wat is het effect van deze interventies?

- a. bij ongewenst gedrag
- b. bij gewenst gedrag

4. Wat is volgens jou belangrijk om tot een actieve en effectieve leertijd te komen voor de leerlingen?

- a. wat is effectief
- b. wat is actief
- c. motivatie

5. De planning en fasering van de activiteiten die jij in je les aanbrengt (zie vragenlijst), waarom kies jij daarvoor?

- a. directe instructiemodel
- b. klaar bij de pauzes

c. leerlingen genoeg tijd

6. In de vragenlijst heb jij bij 'alerte houding' naar de leerlingen bij de volgende punten

-
-

aangegeven dat je dit nooit – soms – vaak – altijd doet.

Wat is voor jou alert zijn?

Wat is hiervan het belang volgens jou?

7. welke van de genoemde regels/routines is volgens jou belangrijk en welke doen naar jou idee niet zo ter zake?

a. scores van checklist

b. motivatie

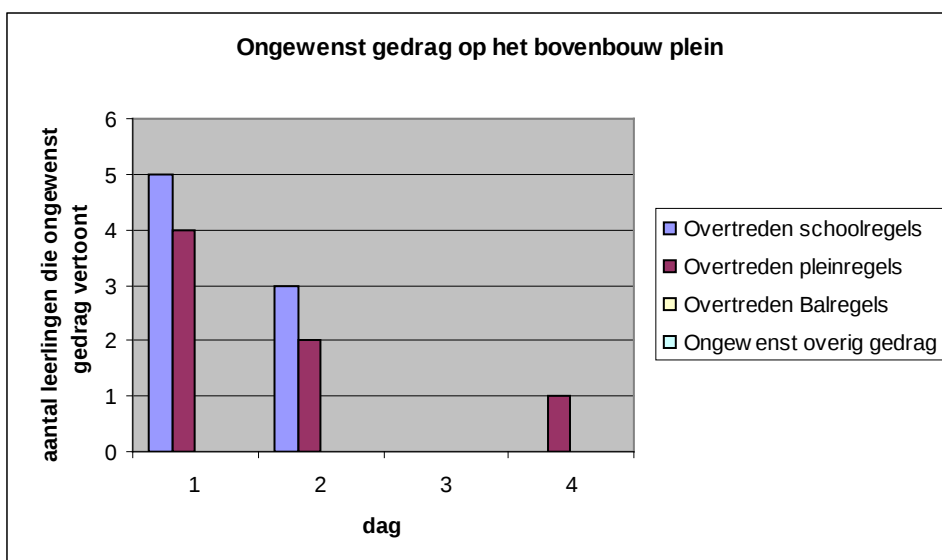
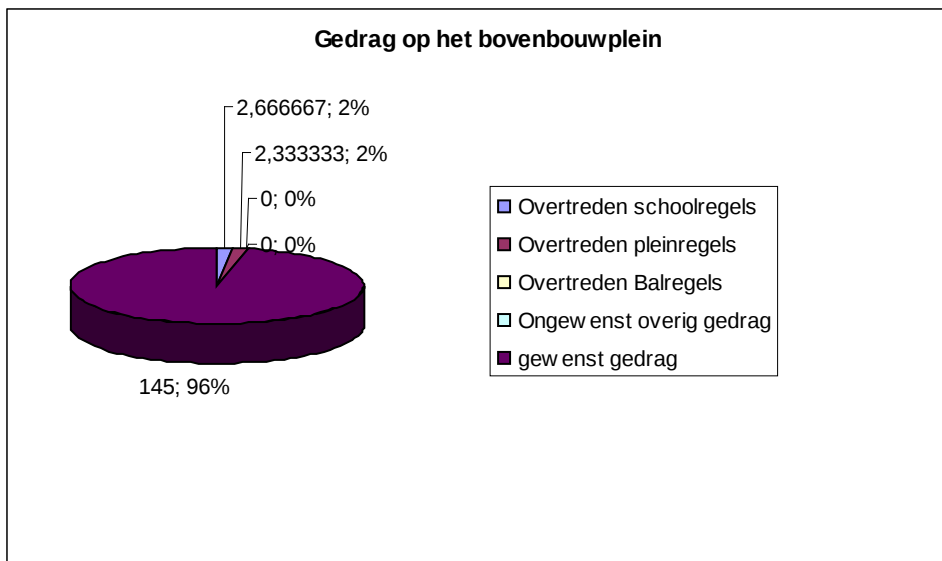
c. resultaten van regels/routines

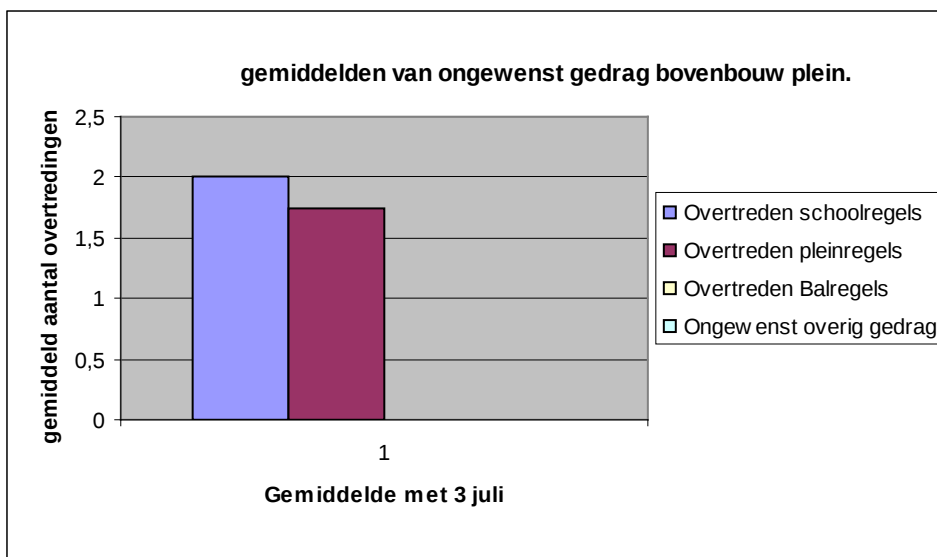
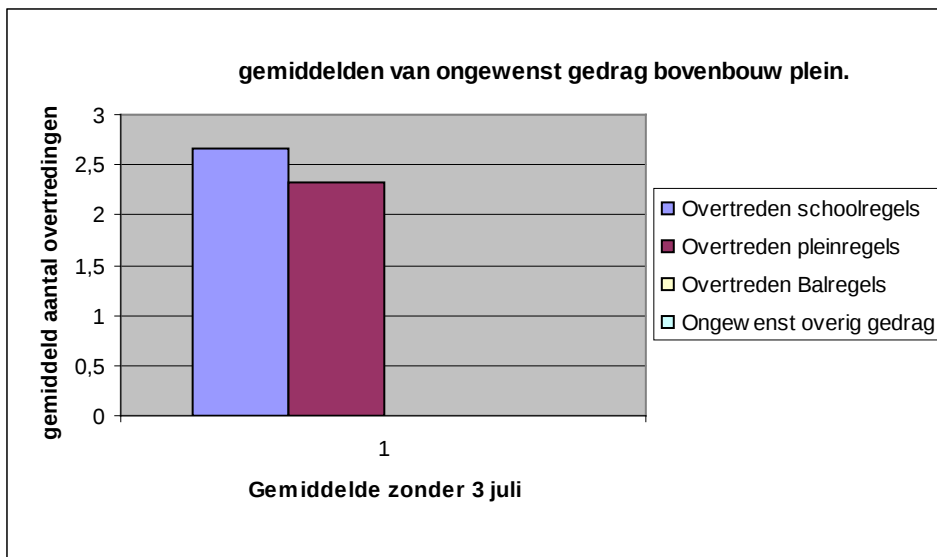
8. Hoe omschrijf jij de indeling en de aankleding van jouw klaslokaal?

Welk effect heeft dat volgens jou op de leerlingen?

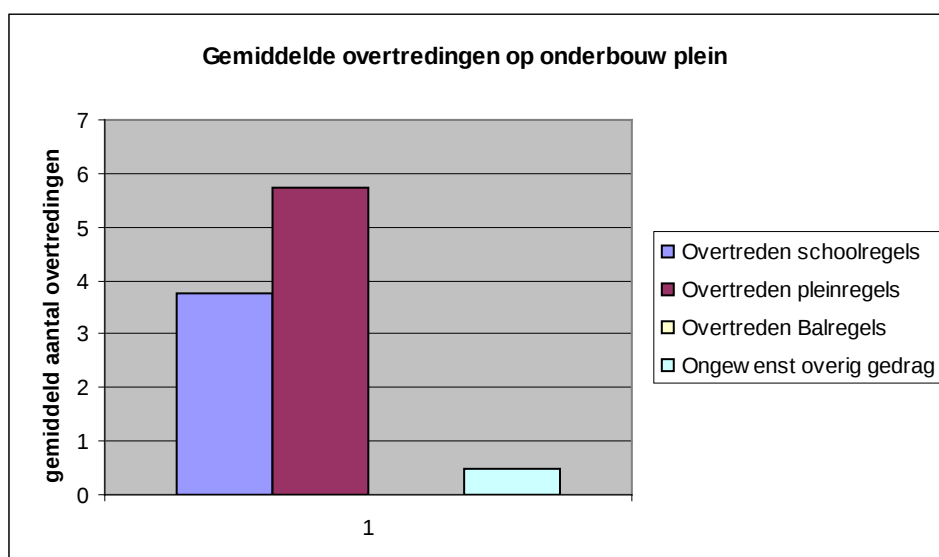
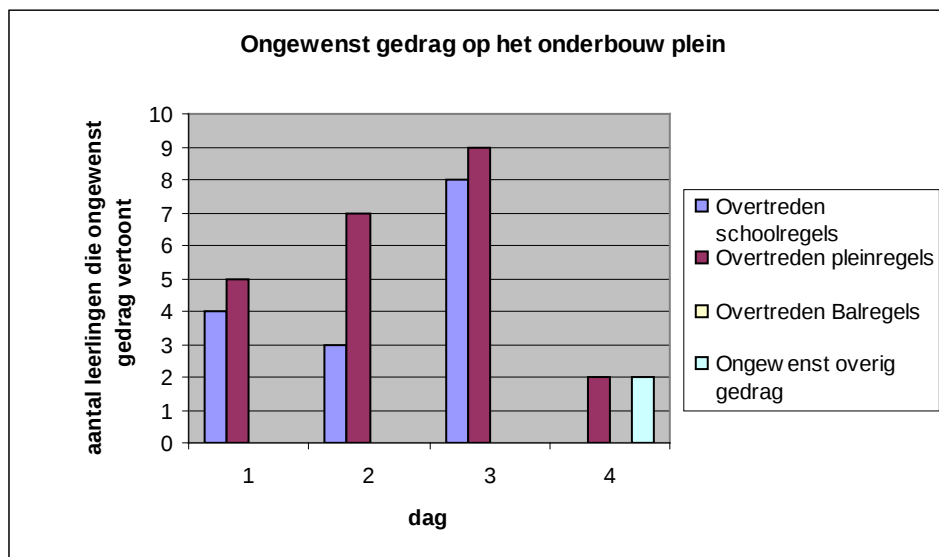
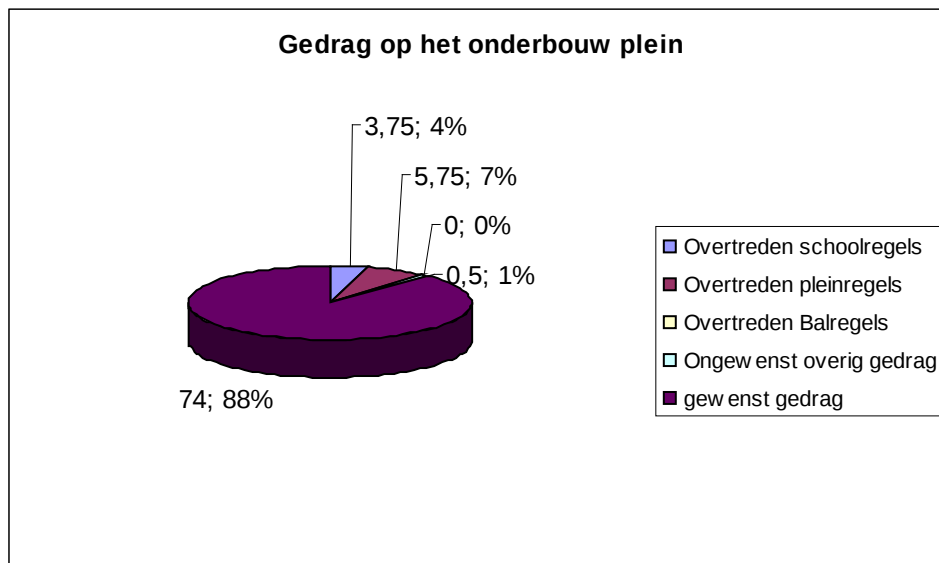
Bijlage 9. Resultaten Observaties

Gedrag op het bovenbouwplein

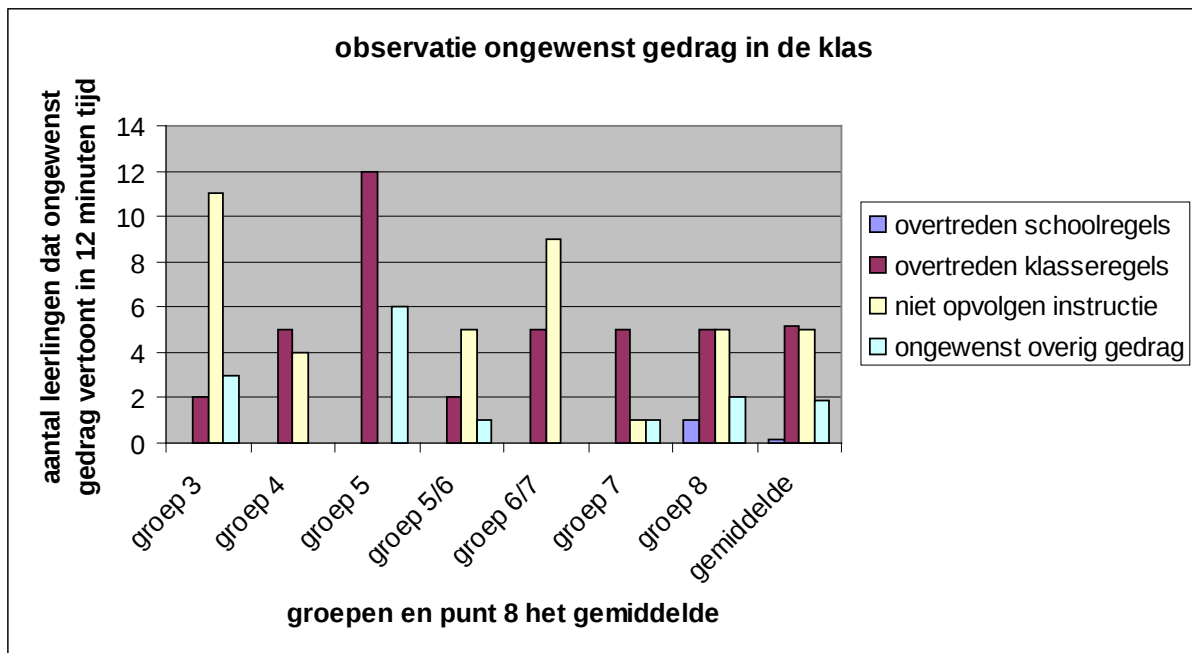

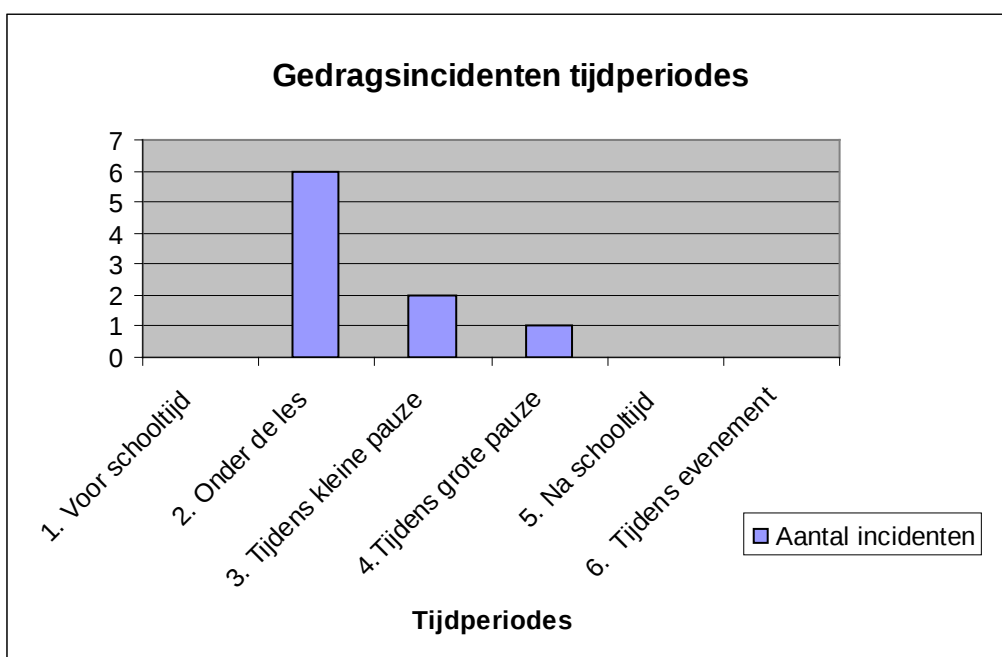
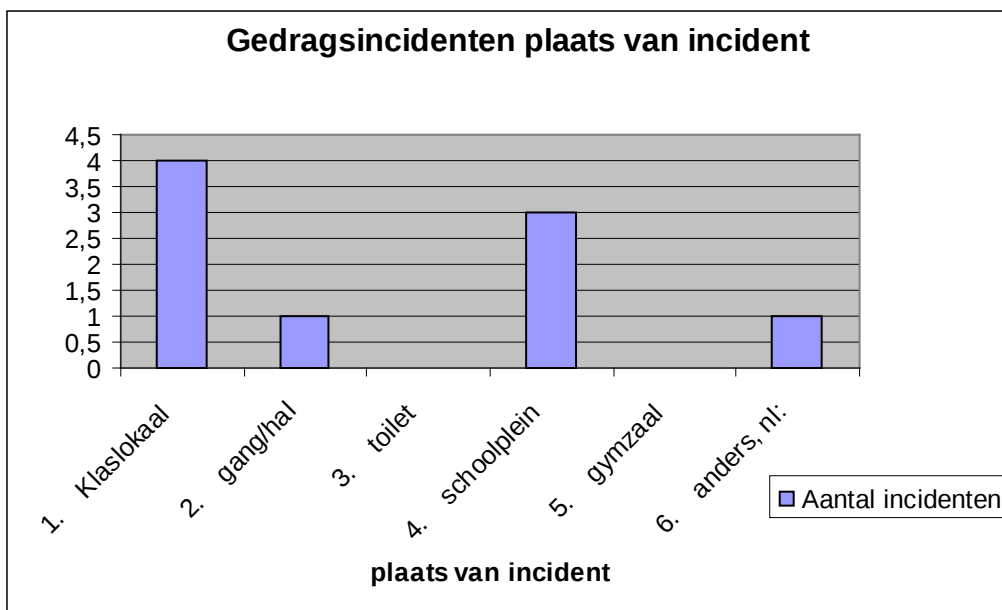
Gedrag op het onderbouwplein

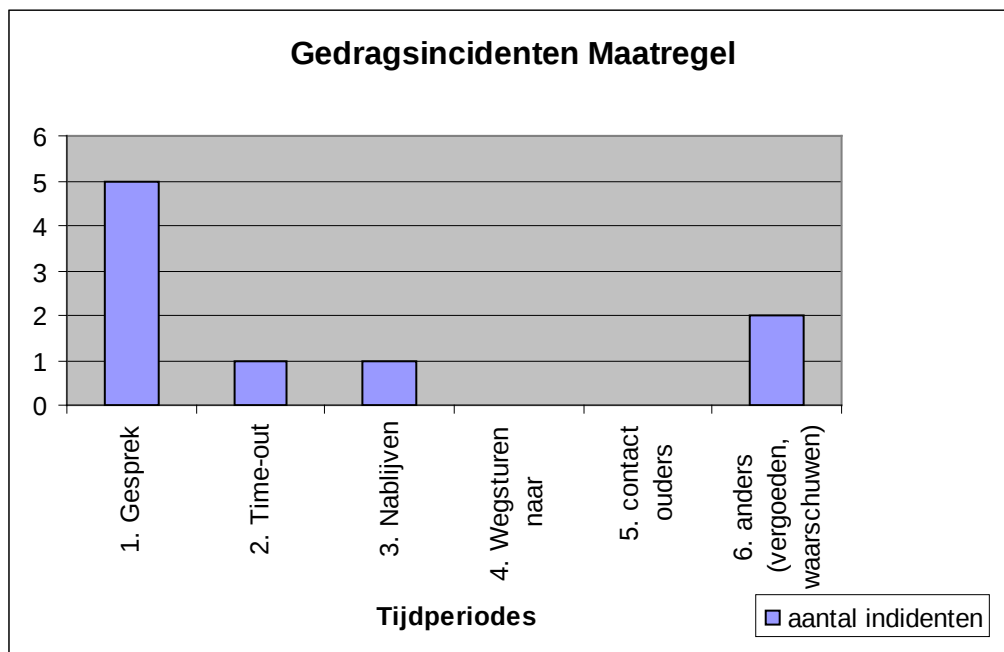
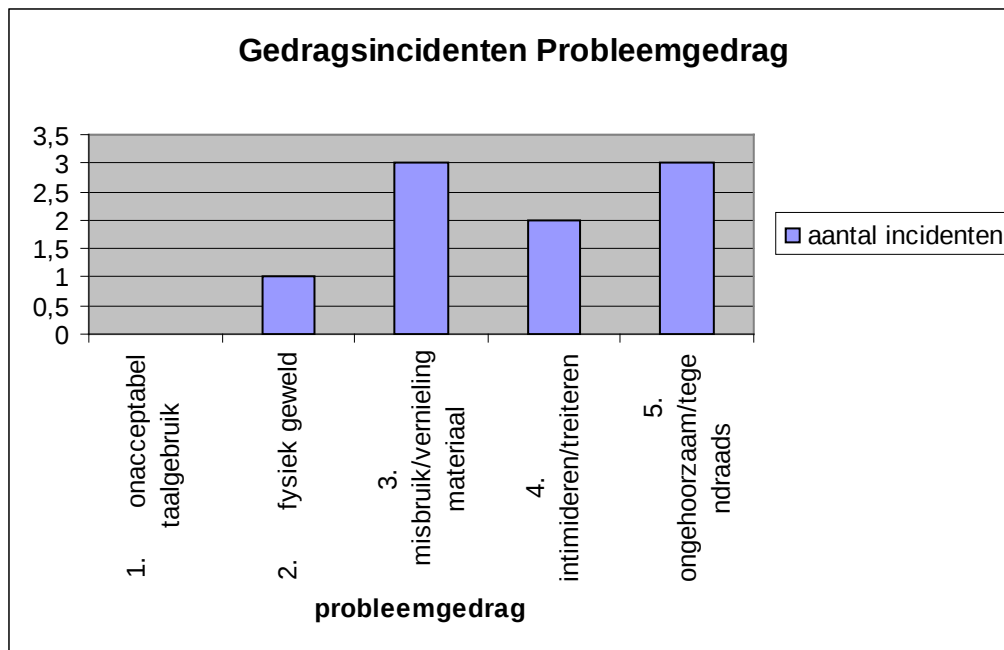

Observaties in de groepen

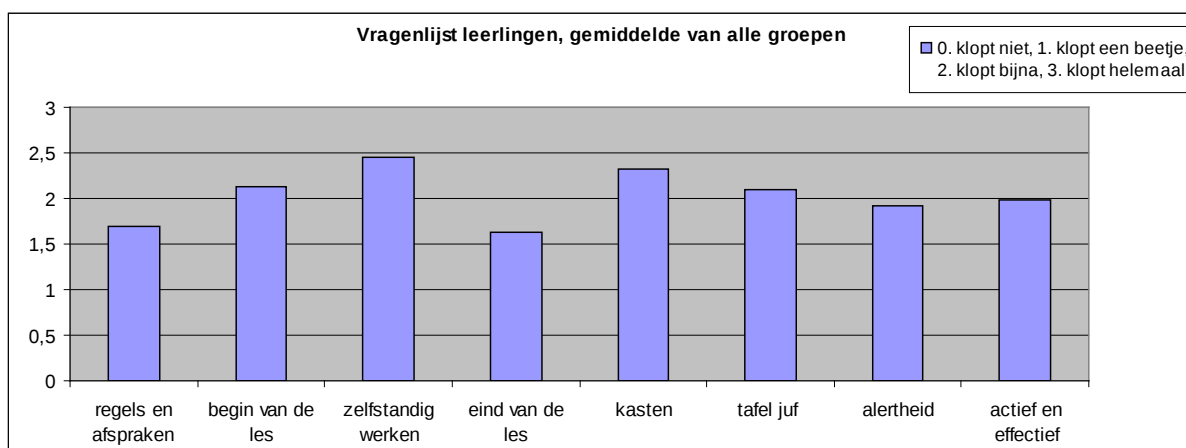
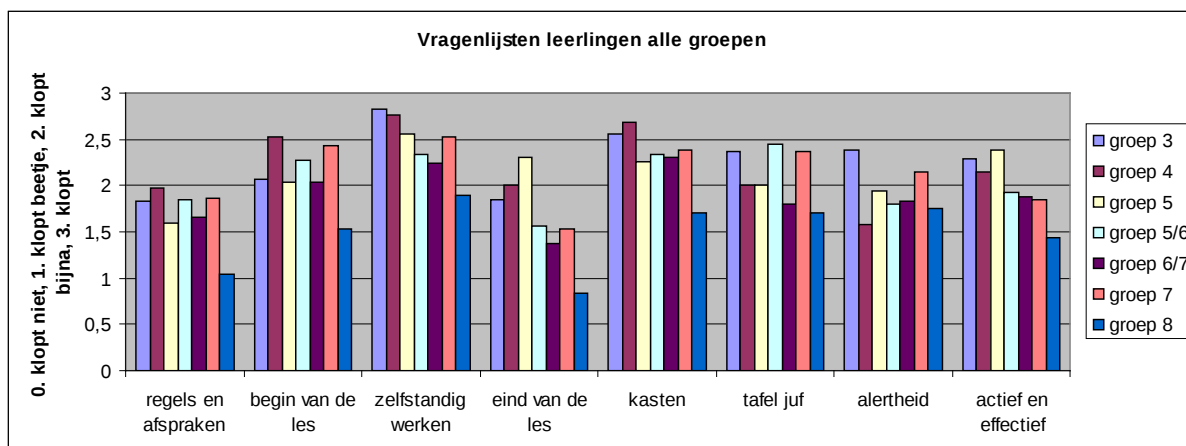
Bijlage 10. Resultaten Registratielijst voor gedragsincidenten
Registratie gedragsincidenten

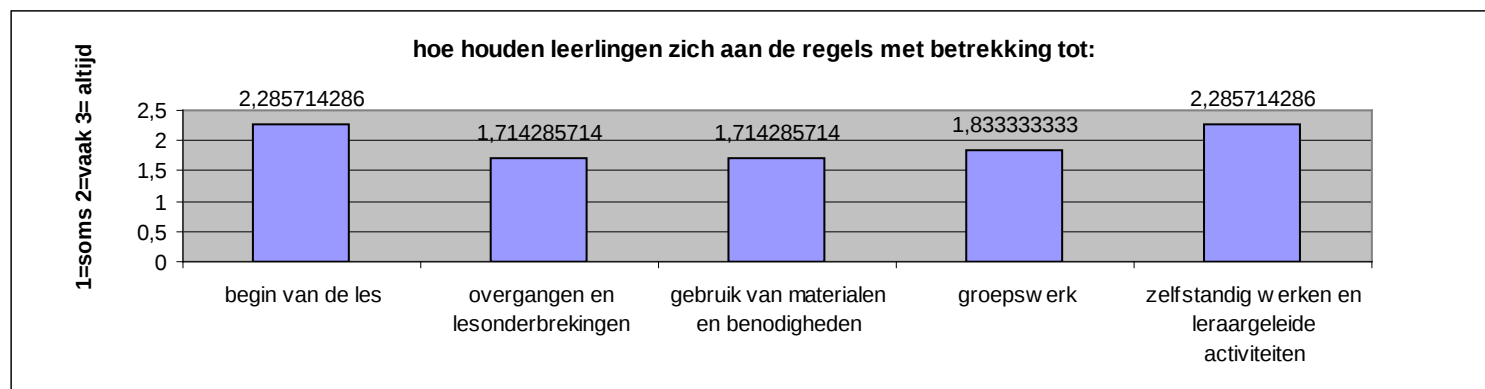
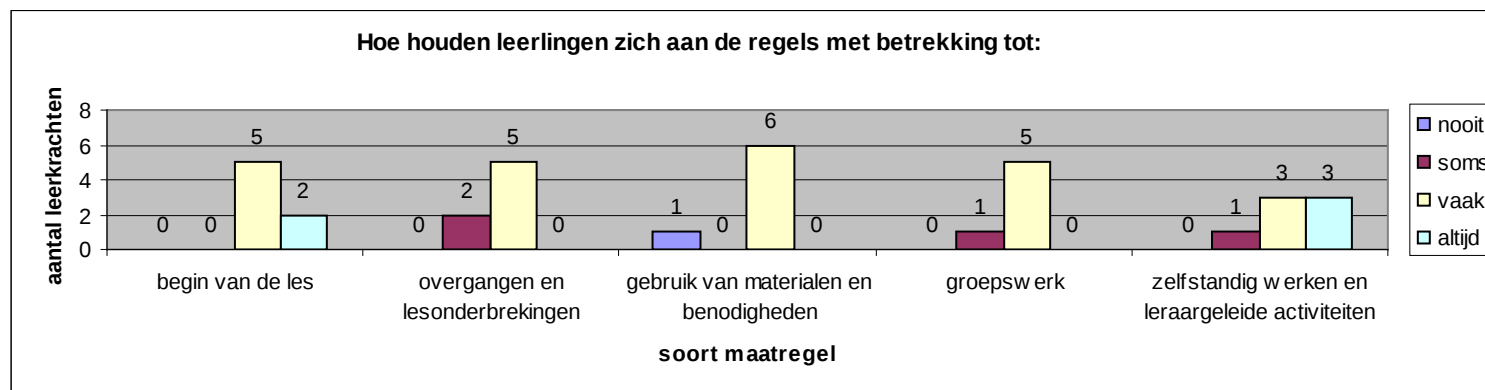

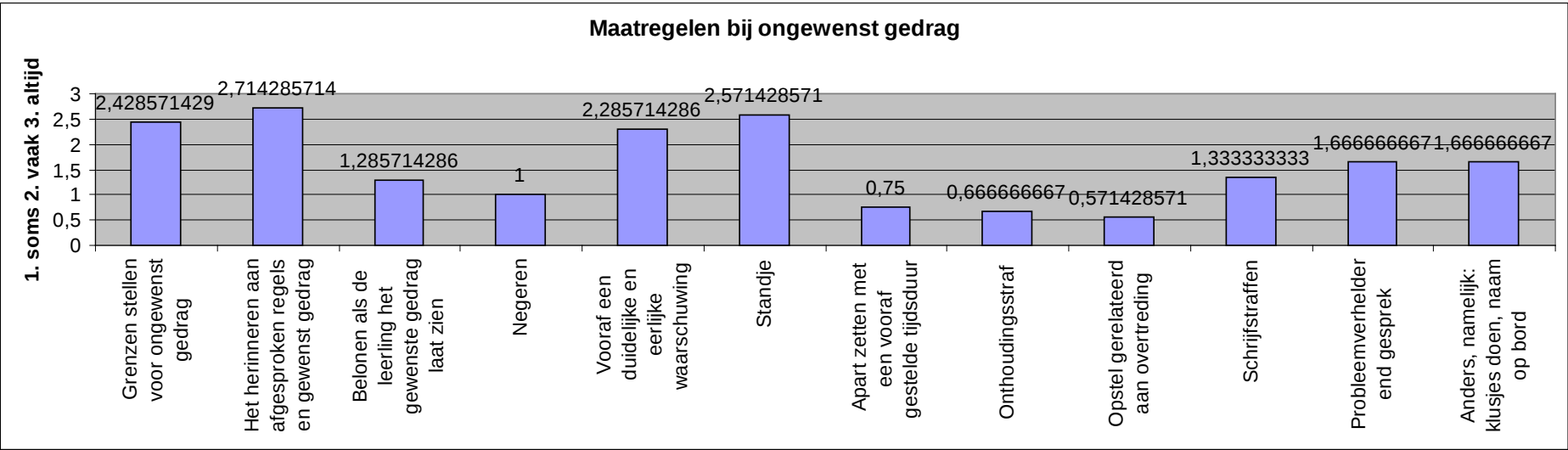
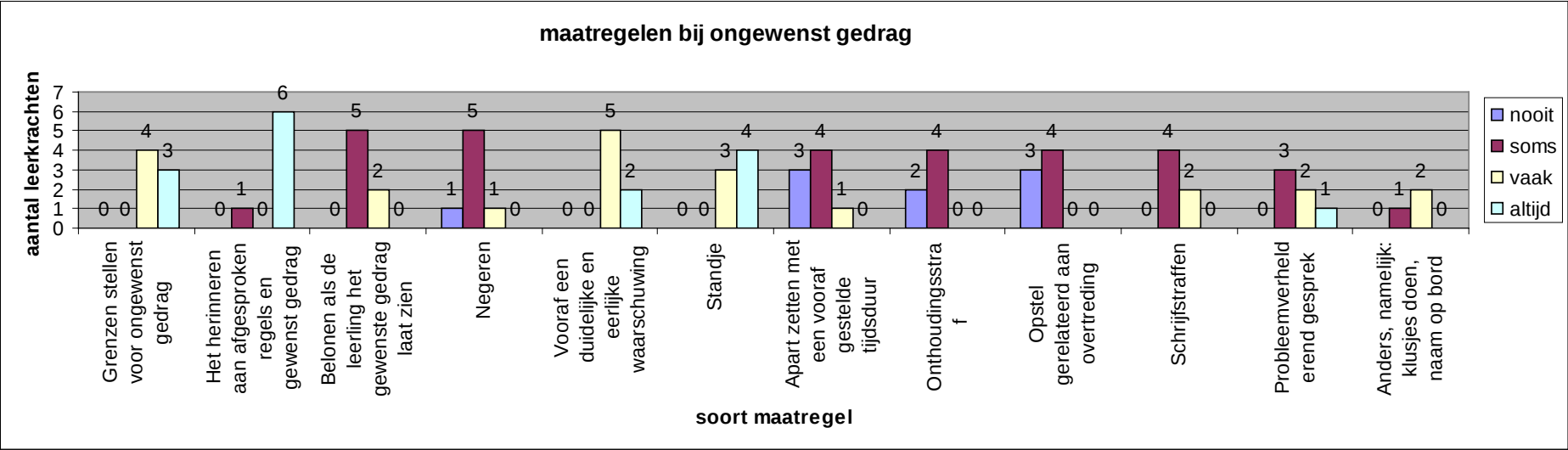
Bijlage 11. Resultaten Vragenlijst voor leerlingen

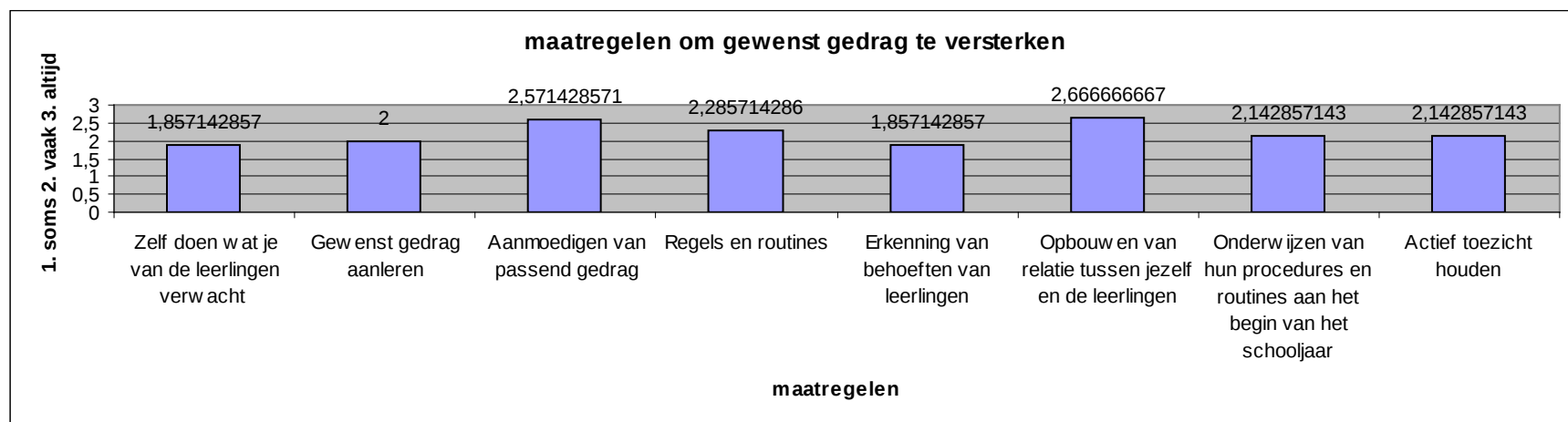
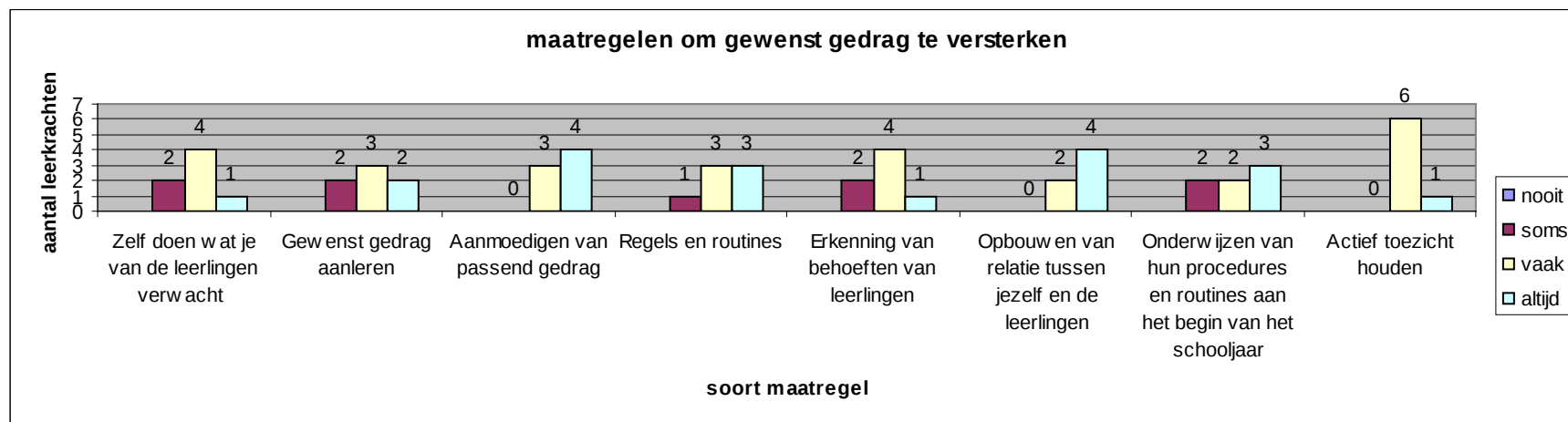
Vragenlijst leerlingen

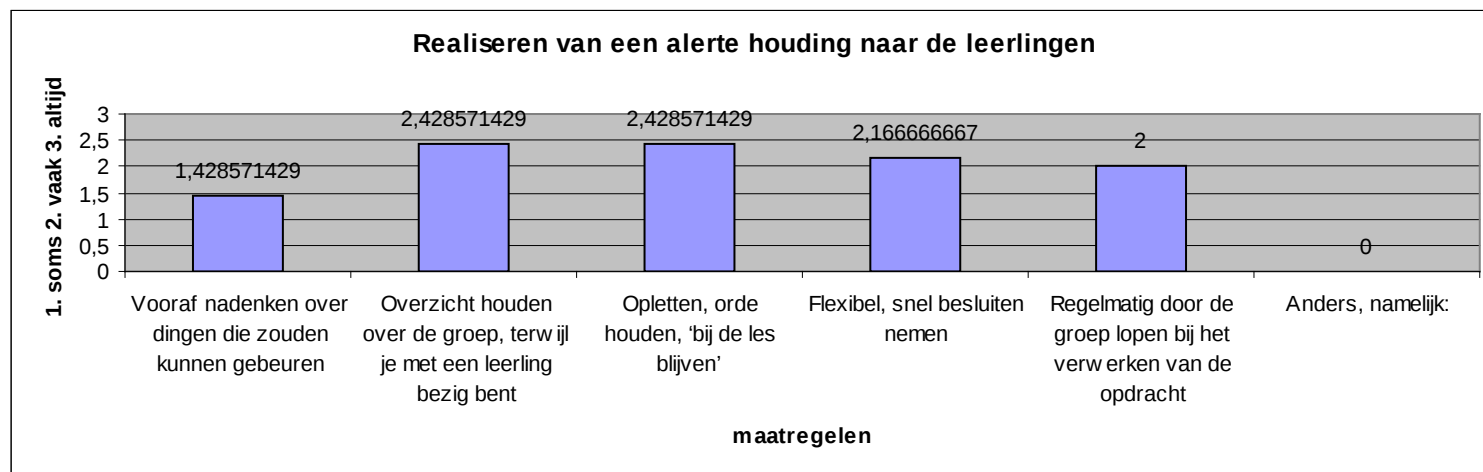
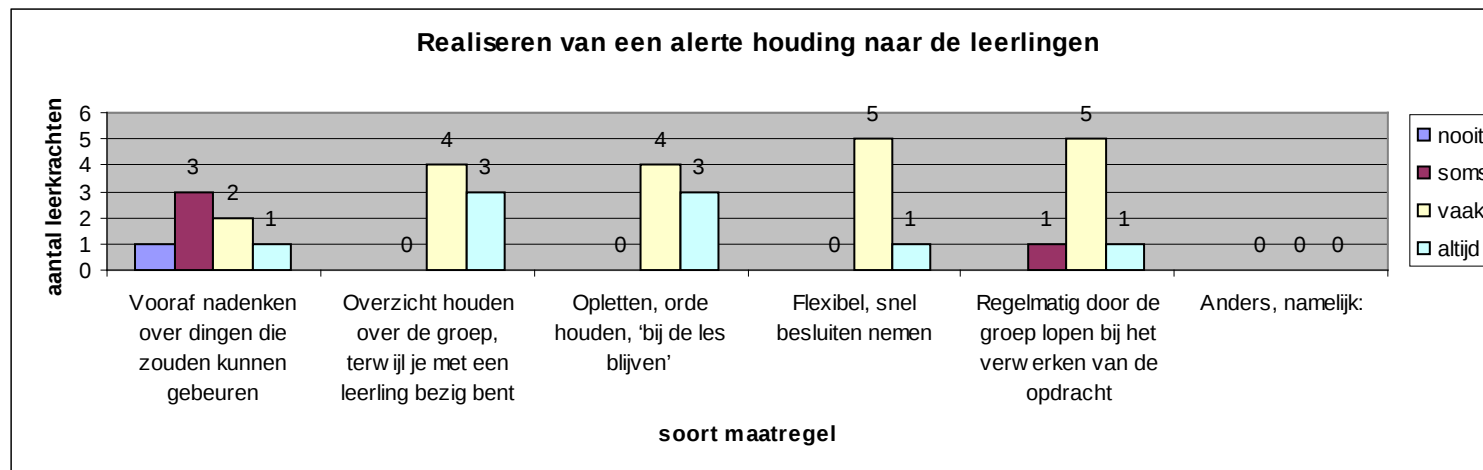

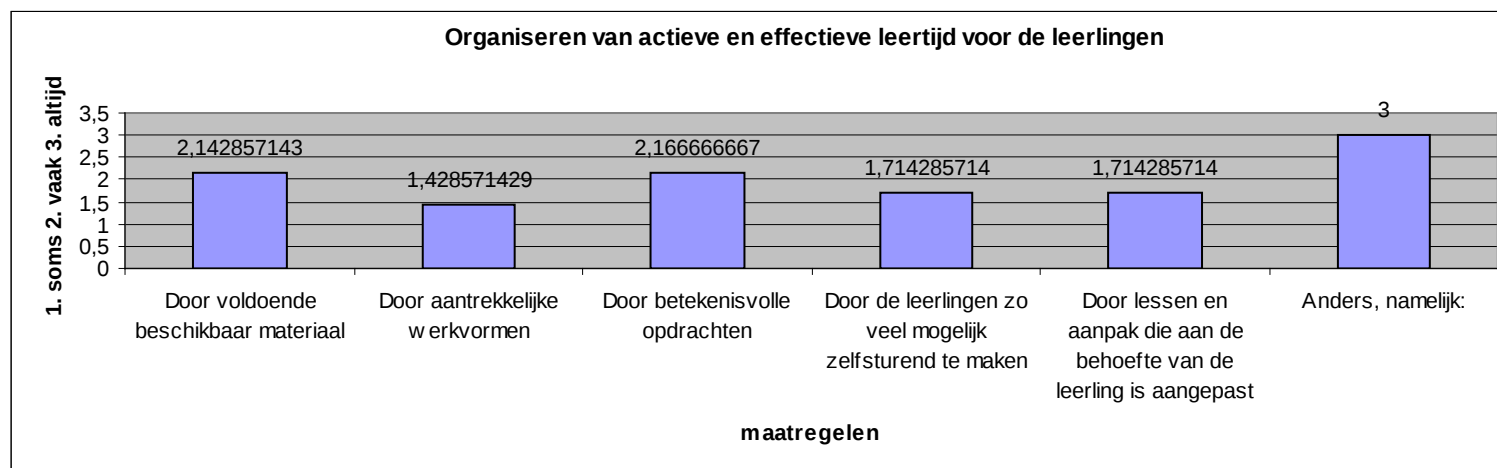
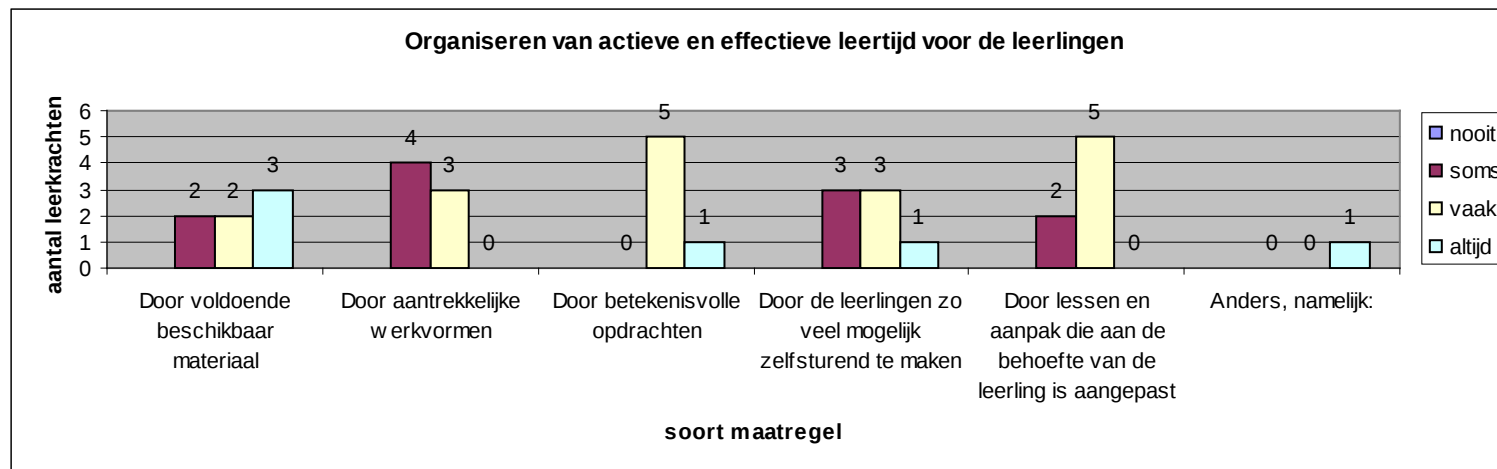
Bijlage 12. Resultaten Vragenlijst voor leerkrachten **Vragenlijst leerkrachten**

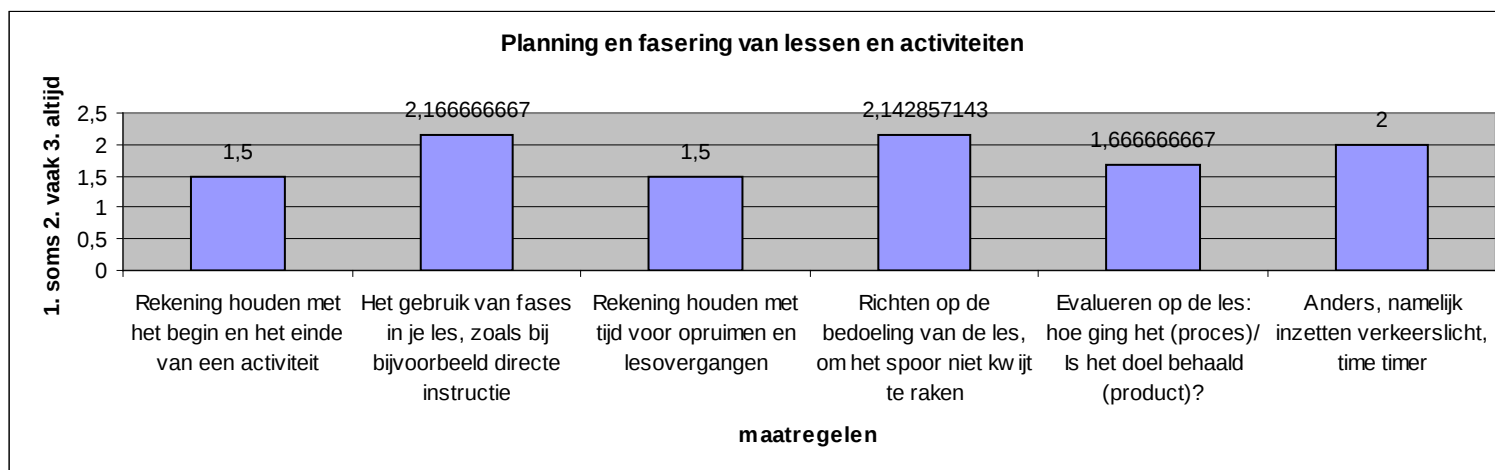
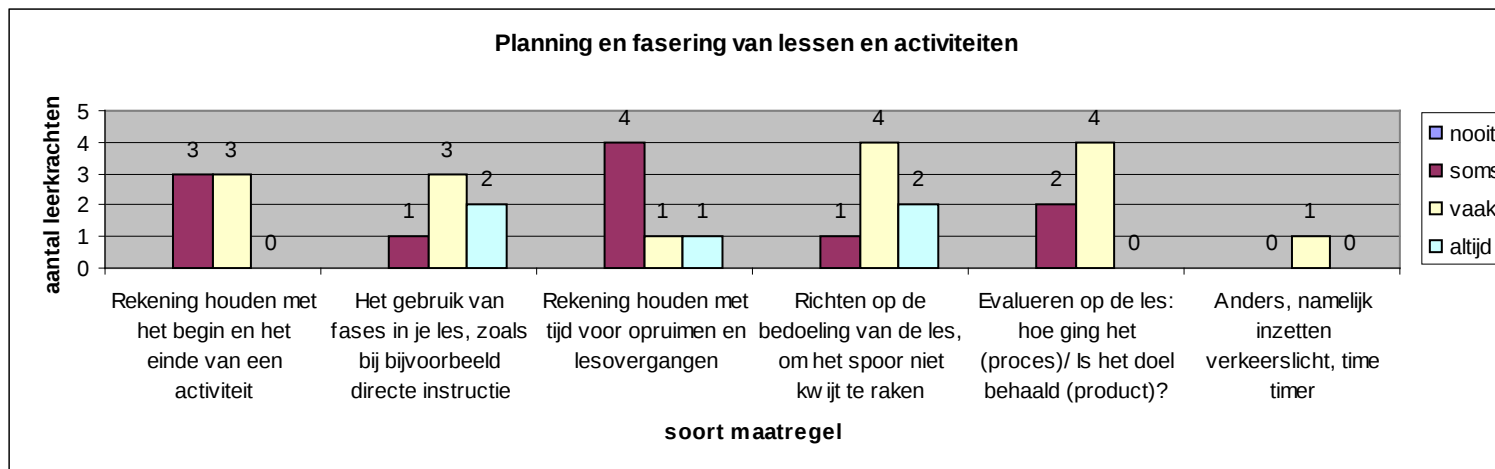

Vragenlijst leerkrachten – antwoorden op open vragen**1. Hoe zou je het gedrag van jouw groep in een zin omschrijven?**

- Het zijn kinderen die het vaak leuk met elkaar hebben en toch vaak eerst voor zichzelf kiezen t.o.v. medeleerlingen en leerkracht.
- Serieus, taakgericht, deels zoeken van grenzen, impulsief gedrag
- Over het algemeen luisteren ze goed, houden ze zich aan regels en afspraken
- Heel gevoelig voor een positieve benadering bij gewenst gedrag
- Ze zijn gehoorzaam aan wat gevraagd wordt, kaders zijn wel echt nodig over het gedrag
- Een pittige groep die goed te hanteren is door duidelijk grenzen aan te geven

3. Hoe zou jij het gedrag van leerlingen in algemene ruimtes zoals plein, gangen en gemeenschapsruimte in een zin omschrijven?

- Op sommige momenten goed, als er goed gewerkt gespeeld wordt, op andere momenten 'rechthebbend' en niet verantwoordelijk.
- Onstuimig en niet verantwoordelijk, 'niemand let op ons'.
- Zolang de leerkrachten in de buurt zijn goed
- Ze houden zich slecht aan afspraken en luisteren nauwelijks naar andere leerkrachten
- Wat onrustige gedrag waarbij regels gauw overtreden worden
- Enthousiast, liever rennen dan lopen
- Moeten steeds op hun verantwoordelijkheden worden gewezen

4. Welk gedrag van leerlingen ervaar jij als ongewenst gedrag?

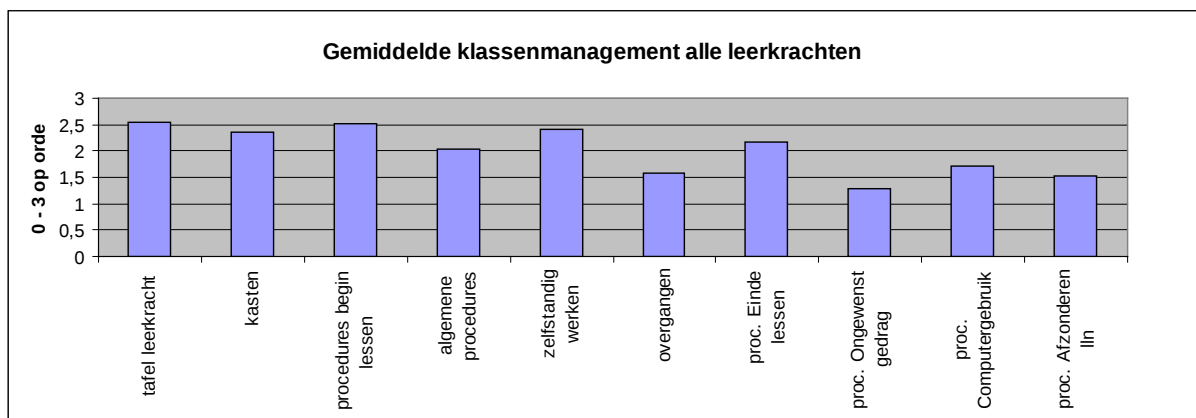
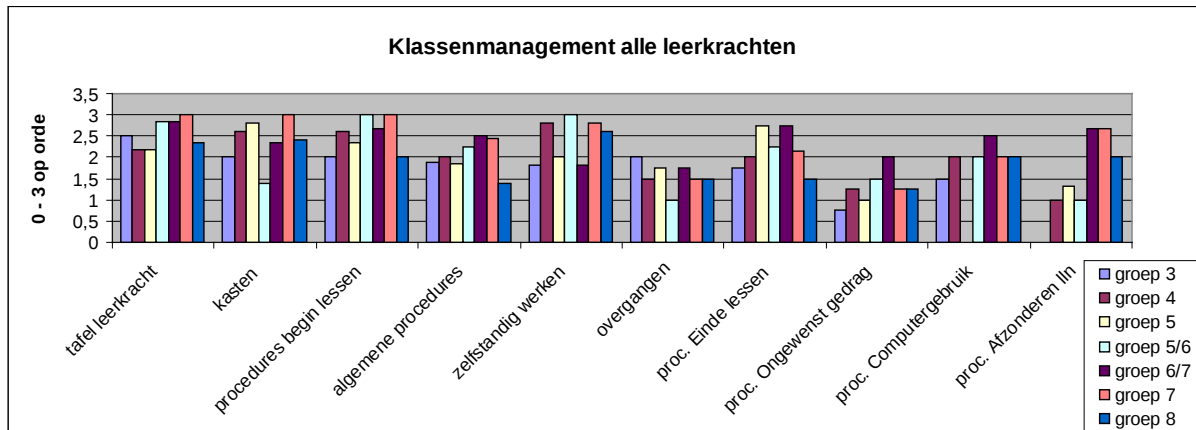
- kinderen buitensluiten
- nare dingen zeggen over een ander
- Niet voorzichtig omgaan met spullen
- Onbeleefd
- Niet houden aan regels
- Niet houden aan de regels van de klas, bijvoorbeeld ergens doorheen praten.
- Brutaal
- Stiekem
- Brutaliteit
- Opdrachten niet uitvoeren
- Niet naar elkaar luisteren
- Onoplettendheid
- Opruimen aan anderen overlaten
- Friemelen en geluidjes maken
- Voor de beurt praten
- Gestelde regels overtreden
- Brutaal
- Aan andermans spullen zitten, kapot maken
- Buitensluiten
- Roddelen

5. Wat is jouw aanpak bij ongewenst gedrag?

Zelf laten verwoorden van de regel, afspraak laten herhalen
Klusjes uitvoeren
Waarschuwing door middel van naam op het bord
Klusjes doen

Bijlage 13. Resultaten Checklist Klassenmanagement

Checklist Klassenmanagement

Bijlage 14. Resultaten Interviews**Welk gedrag van leerlingen ervaren leerkrachten als ongewenst gedrag?**

7 gestelde regels overtreden

en weten niet dat dat niet mag, kan je ze er niet op aanspreken.

Alleen de door jouw gestelde regels

3 niet zoals ik wil dat ik zou willen dat ze zich ontwikkelen

toekomst nu identiteit rentmeesterschap Zo ga je niet met elkaar om

Dat valt op in deze klas

6/7 onoplettendheid kan ik slecht tegen geconcentreerd meedoen

Opruimen aan anderen overlaten

samen iets maken ruimen we het samen op. daar van af maken

Friemelen en geluidjes maken met mezelf te maken kan ik zelf niet tegen

Nu geef ik zo iemand vaak plakgum

Voor de beurt praten: zo komen anderen niet aan de beurt

5 brutaal: Beleefd doen naar volwassenen

stiekem heb ik een hekel aan

vertrouwen beschadigd

kan begrijpen liegen Wij moeten kinderen leren om eerlijk te zijn.

Stiekem: zelf waarde hecht

Brutaal pakt het je in je eigen waarde

Beleefdheid naar volwassenen moeten beheersen

5/6 dat niet doen, vind ik dat brutaal, ongewenst gedrag

ik iets dat je van thuis hebt meegekregen

belangrijk voor kinderen zelf, als ze in de maatschappij

opdracht uitvoeren het gevoel dat ze je niet serieus nemen een loopje mee ne

volwassen beleefd moeten aanspreken

doorheen praten ook dat ze naar jou luisteren

Naar een volwassene hoor je ook te luisteren

Belangstelling voor elkaar

8 brutaal leerlingen moeten respect voor een ander en zeker naar volwassen

bedreigend voor leerlingen/ het gaat kapot:

Buitensluiten kind dat buitengesloten wordt voelt zich rot

Roddelen. Een kind kan zich niet verdedigen, er wordt heel veel kapot gemaakt.

allemaal over grenzen normen en waarden bijbelse

Hoe motiveren leerkrachten hun keuze voor de interventies die zij plegen bij ongewenst gedrag en hun keuze voor interventies om gewenst gedrag te versterken?

Regels stellen: kaders nodig een goede veilige situatie te scheppen.

zelf regels opgesteld Herhaling Waar je zelf in gelooft, daar geloven kinderen ook i

Belonen en straffen vind ik een voorwaarde voor een veilige situatie

Uitzondering- Dat moet je wel uitleggen aan de andere kinderen

nooit apart, dat vind ik een gemene straf

Preventief belangrijker als je moet reageren, SOVA achteraf, dan is er al iets mis.

Dan ben je het gevolg aan het bestrijden,

Ik vind de eerste 2 weken van school ook niks aan, dan bezig met regels en routines.

Gewenst gedrag stimuleren, als het aanwezig is

verantwoordelijkheid meegeven

straf geeft, zonder er op terug te komen

Bewustwording leerproces zomaar straf geven geen nut, dan is er geen stijgende lijn

goed in de picture
vroeg stadium
ook aanwijzen in een situatie zelf
niet altijd door straf, maar met vingerknip een gedragsverandering teweeg
Curatief toe moet passen kom je er achter dat je beter preventief kunt kan gaan werken.
Preventief niet veel de nadruk op leggen, pas als dat veel voorkomt.

consequenter Meer aandacht aan geven
Ik ga gauw foeteren wanneer ze minder goed werken. Eigen leerkrachtgedrag heeft grote invloed.
Als je laat sloffen, dan luisteren ze niet. Gedragsverwachtingen moeten uitgesproken worden, ook bij minimale kleine dingen.
ik kijk wie goed zit is veel effectiever
begin jaar wel vertellen verwachtingen uitspreken oefenen
Hekel aan schrijfstraffen
ben afwachtender geworden Kijk gewoon 5 seconde langer voordat ik reageer wat is hun motivatie trainen
Allebei, meer nadruk op preventief

Soms: belonen Best raar, vanuit de positieve hoek doe ik nietzoveel
Ik straf niet snel. Het gaat erom dat de leerling in de gaten heeft dat hij iets wel of niet moet doen. Goed gesprek (kind in tranen is), dan is de hele straf niet meer nodig
liever geen schrijfstraffen dat heeft geen nut. Niet zoveel effect
gesprek positief afsluiten
3 x waarschuwing en dan nog niet luisteren
gedrag al gebeurd, dan een waarschuwing en dan het gesprek
niet zoveel vanuit de positieve hoek, doe het wel, maar niet bewust en kan het in ieder geval meer doen.
Dat een kind zelf ook weet wat de consequenties zijn
Procedure voor uit de klas sturen, die is er niet, kinderen kennen die het niet 3 x waarschuwen> wegsturen en dan is het klaar en dan wegwezen. Je blijft maar na.
Sanctie bepaal je ter plekke. Geen procedure.
Op een gegeven moment ben ik het zat, dan is het gewoon klaar.
Straffen zijn dan bijvoorbeeld: achterstevoren zitten, nablijven, ga de klas uit.

per groep verschillend, bij andere leerlingen ga je wel iets verder met straf
deze groep eigenlijk helemaal niet aan de orde, doen heel goed mee nooit straf
Wel een wisselwerking, duidelijke regels, weten waar ze aan toe zijn, consequent
schrijf ik een naam, kruisje, gebeurt bijna nooit
Zo zijn niet alle groepen hier op school
normale regels weten kinderen wel loop van een week waar je een klas begint - ik wil het nu graag zo Loop der jaren zoveel ervaring opgebouwd, trek je dan wel weer recht. Als dat 1 keer misgaat.

hoe kan jouw gedrag zijn om dat te voorkomen mond houden kan iedereen, het tegen de ander zeggen is een vaardigheid Ongewenst gedrag benoem je om er mee aan de slag te gaan omdat te vooriets positiefs, je blijft dus niet bij het negatieve steken
kind handvatten geven om er goed mee om te gaan
Nooit schrijfstraffen of apart zetten: Past niet bij mij, ik bezin me wel vaak of dat goed is
problemen oplossen door gesprekken kinderen naar andere kinderen laten benoemen, het goed laten maken als ik kinderen onderling.
Maar moet ik niet meer straf geven.
Idee : relationeel ingesteld
Effect is groter door er over te praten het effect laten zien van wat ze doen. bewust wording.
1 of 2 keer per jaar: Armen over elkaar in de gemeenschapsruimte, saai

Omdat ik niet van saai hou, je reageert vanuit jezelf.

Wat is het effect van deze interventies volgens de leerkrachten?

effect als je het doet zoals het hoort. Je krijgt nu reactie van leerlingen als je het anders doet dan gewoon

Vroeg stadium aangeven

sterker worden tegen elkaar dingen durven uitspreken

Zelf zaken op lossen kinderen groeien verantwoordelijkheid

voor mijn ogen gebeurt, dan bemoei ik me daar zelf mee

waarschuwen

Als ik wel heel veel moet waarschuwen, nou moet ik wel een keertje straf geven, dringt

anders niet door

klassikaal Uitleggen Nuttige straf Dreigen heeft geen resultaat

klusjes werkt het best: laat merken niet helemaal vrij

zet je in voor gemeenschap heeft een doel

apart zetten alleen als het met concentratieproblemen te maken heeft

leerling behoefte plakgum

gewenst gedrag: kinderen die goed zitten, ook meer kijken naar wat goed gaat.

Actief toezicht houden, dat je veel ziet gebeuren.

na een gesprek onder de indruk, goede moed

kinderen 2 gesprekken Schrijf dan maar nadenk brief.

positief, niet bij alle leerlingen, dan helpt niets, als het in het negatieve omslaat

opbouwen van een relatie belangrijk. Gesprek 2 leerlingen, 5 minuten in de pauze

Dan zeg je ook, als er iets is, wat niet leuk is, kom dan gewoon bij me, zeg het dan, dan kan

ik er wat aan doen. Als er met meiden iets niet liep, nu komen ze daar wel mee

voorkomen en verbeteren

Effect is groter door er over te praten het effect laten zien van wat ze doen. bewust wording

gaan goedmaken bij wie ze het aangedane en leerkracht

goed doen en het goede gedrag benoemen

Ik moet wel een keer straf/sanctie, anders denken ze is zo soft

Hoe geven de leerkrachten vorm aan regels en routines?

verkeerslicht hanteer ik heel strak

Bij de deur staan, vind ik wel belangrijk, om contacten te maken. Kinderen zijn eigenlijk

gasten in je klas.

Looproutes vind ik onbelangrijk eigen vrijheid zelf ook bedenken

Begin van de dag rust, positief begin van de dag is een goed begin

regelkaart

Dat de klas naar de andere ruimtes rustig loopt is wel belangrijk. Ik denk dat ik het niet doe,

omdat ik zelf geen last van heb als mijn leerlingen ergens anders naar toe lopen, maar ik heb

wel last van andere klassen.

procedures gang, niet belangrijk

Geen vaste tijd voor computeren, ook niet belangrijk

Wel belangrijk om gedragsverwachtingen uit te spreken voor het werken bij de computer

moet je overal procedures voor hebben, Dol van als alles vastgelegd is

dingen die je wel noemt (regels) kinderen kunnen die niet opdreunen.

Het gaat ook om kleine dingen

Regelkaarten niet in gebruik doe wel wat er opstaat

rode dozen in de klas, vind ik heel onhandig
looproutes: tja, dat zoekt zich zelf een weg, ze hebben ruimte genoeg
Procedures, hoeft voor mij niet schoolbreed te zijn. Iedere leerkracht voor zichzelf weten onder toets naar de w.c. botst met wat ik zelf wil, waarom eigenlijk niet, ze kunnen ook niet allemaal in de pauze. Dan probeer ik ze het niet-storen element aan te leren. Maar dat vinden ze helemaal niet storend.

tafel belangrijk, kasten materialen belangrijk, begin van de lessen wel in orde, meer leven inblazen

Algemene procedure in de klas. Dat heb ik niet. geen regels/geen regelkaart. In de eerste weken komt dit wel links en rechts naar voren. Ik ga er van uit dat kinderen dat onthouden. Aan de andere kant, dan moet je bijhouden dat t ook gebeurt, doe k zelf ook niet. Dat heb ik niet en dat past ook niet bij mij

Sommige dingen weer aan beginnen. Ik vind het wel belangrijk, maar doe ze niet.

Procedure voor uit de klas sturen, die is er niet, kinderen kennen die het niet 3 x waarschuwen> wegsturen en dan is het klaar en dan wegwezen

tafel van leerkracht belangrijk kasten ook

procedures in de lessen.. wel belangrijk

procedures in de kas moeten ze weten

hoe? doordat jij regels aangeeft.

Ik schrijf dingen ook niet op bord, dit mag wel dit mag niet. Meer voor jongere kinderen.

geen duidelijke regels, signalen niet altijd nodig past niet bij me ik zelf makkelijk

Niet handig voor invaller, dat realiseer ik me wel door de lijst tegen aan gelopen.

sommige punten vind ik niet zo belangrijk

Dat is denk ik de ervaring ff zitten

erg relationeel het is geen rommel

lesovergangen niet altijd voorspelbaar maar is dat een probleem

Hoe ziet de indeling en de aankleding van de klaslokalen in de groepen 3-8 van de Eben-Haëzerschool eruit?

Voorin de klas zo min mogelijk wat afleidt. De leerlingen vroegen zelf of ze in rijen mochten zitten.

Soms een ander plekje geven als het nut heeft: kunnen ze beter werken.

Rust, reinheid en regelmaat.

Gezellig en rommelig

Effect: onderdompeling in het thema, inspirerend,

Rommelig: uit hun concentratie halen,

Ruimte gezellige ruimte

Groepjes leuk planten

Dat ze alles goed kunnen vinden. kasten goed te bereiken

Altijd netjes, gestructureerd en soms een beetje saai. Effect van rust voor de leerlingen, ze hoeven nooit te vragen waar ligt dit.

Gezellig! Planten, wat leuke aangekleed. Vind ik belangrijk, de eerste week, huiselijk,

Effect? Is positief, leuke dingen in de klas. Voelen ze zich gauw thuis? Wisselend per kinderen

Zeer rommelig, zooi, m.n. door de kinderen gedaan. Maar ik moet wel opruimen, morgen komt mijn collega weer. Ze worden er nog zooieriger van. Vinden het zelf prima, best.

Hoe realiseren de leerkrachten een alerte houding naar de leerlingen?

Klassenmanagement goed op orde hebben is voor mij een voorwaarde

Verder gaat het om Zien

Snel corrigeren

Een opdracht die je niet zo vaak doet, goed voorbereiden
en toegeven aan leerlingen als je iets niet weet.

ik zie ze, vragen stellen aandacht vragen, complimenteren, reactie geven die hen verder helpt

Wachten, overzicht houden, langer kijken.

Individuele leerlingen begeleiden, groep bekijken, zie je weer meer.

(voorbereiding alert zijn?) Het geeft mij enorm veel rust. Hoe beter ik vooraf nadenk, hoe sta ik rustiger voor de klas.

Iedereen het werk doet wat jij wilt niet wat anders te doen
of kinderen er tussen door glippen en het niet snappen

ervaring Inspelen op wat gebeurt

ik denk vooraf niet na (over dingen die verkeerd zou kunnen gaan)

Hoe houden leerkrachten in de lesvoorbereiding rekening met planning en fasering van de activiteiten?

Ik vind een vaste opbouw en structuur van de les belangrijk. Het irriteert me als die er niet is.
Niet lang uitweiden, alleen wat nodig en nuttig is.

Fases wel, niet in de voorbereiding

ineens de bel gaat keus maken

Heeft te maken met inhoud en doel van de les. Wat is de prioriteit in die les.

vergeten te evalueren

de bel gaat, fruit eten rommelig

moet ik gewoon tijd voor uttrekken

centraal wat we geleerd

directe instructiemodel gebruik ik eigenlijk altijd

leerlingen laten zien op het bord: wat, hoeveel tijd, wat als ze klaar, hoe inleveren

planning bij voorbereiding doorsnee lessen niet, wel bij aparte lessen. Dat is het veiligst. Wel ter plekke bekijken hoeveel tijd.

dat doe ik heel weinig, dat moet ook tussen je oren zitten, jezelf aanleren

moet ik opschrijven in de planning

dir. Instructie enkele fases

Altijd evalueren kinderen vinden prettig zelf overzicht daardoor feedback geven aan ze

positief benoemen anderen een zetje geven voor de volgende keer

Hoe organiseren de leerkrachten een actieve en effectieve leertijd voor de leerlingen?

Betekenisvolle activiteiten=nut zinnig Geen bezigheidstherapie

voor later in de maatschappij

niet heel belangrijk om aantrekkelijke leervormen

Organisatie, concentratie en werkhouding

met mijn hoofd niet bij ben

spullen niet bij de hand
voor kinderen rommelig

Op tijd materialen uitdelen
differentiëren
nuttig geweest zijn iets geleerd hebbe
leuk resultaat
Samenwerken wel, niet via coöperatieve werkvormen.

rust en structuur. Rust, reinheid, regelmaat, een nette klas.

goede instructie gelijk aan het werk kunnen niet de hele uitleg middenmoot instructietafel

Omgevingsfactoren goed zijn
Dat er veiligheid, rust in de groep
materialen binnen handbereik
duidelijke instructie
genoeg tijd om je werk uit te voeren.